

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR
E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

ACTUELE PROBLEMEN INZAKE VOORLOPIGE HECHTENIS

*Rede uitgesproken door advocaat-generaal R. Declercq
op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Brussel op 2 september 1974*

Precies honderd jaar geleden verscheen in het *Belgisch Staatsblad* van 22 april 1874 de Wet van 20 april 1874, die een totaal nieuwe regeling invoerde voor hetgeen onlangs – wellicht niet zonder reden – het zwaarste en het moeilijkst op te lossen probleem uit de strafrechtspleging geheten werd¹, de voorlopige hechtenis.

Over de grondbeginselen van de instelling bestaat er een treffende eensgezindheid.

De voorlopige hechtenis mag geen straf zijn². De verdachte wordt immers geacht onschuldig te zijn zolang hij niet door een definitieve uitspraak schuldig bevonden wordt.

De vrijheidsbeneming vóór vonnis, die zoals men het soms uitdrukte³ filosofisch moeilijk te verantwoorden lijkt, vindt haar rechtvaardiging – doch meteen de begrenzing van haar toelaatbaarheid – in haar sociale noodzakelijkheid⁴. Waar hetzelfde doel met

minder krachtige middelen kan bereikt worden, mag voorlopige hechtenis niet toegepast worden. En waar zij noodzakelijk is, moet de duur ervan zoveel mogelijk beperkt worden en moet het penitentiair regime anders worden opgevat dan voor de tenuitvoerlegging van een straf.

Meestal wordt de preventieve hechtenis zonder enig sympathiek vooroordeel, als een noodzakelijk kwaad, bestudeerd. Toch is men ervan overtuigd dat de afschaffing tot het domein van de utopie behoort⁵. Nauwkeurige waarborgen voor de persoonlijke vrijheid moeten ongetwijfeld gesteld worden, zonder evenwel hierbij de essentiële rechten van de gemeenschap

dinaire et en matière de douane et accises. – Des moyens d'assurer la liberté individuelle contre les détentions illégales et d'autres actes arbitraires, in Nov., *Procédure pénale*, dl. I, vol. I, 1946, 431-487; FAUSTIN HÉLIE, *Traité de l'instruction criminelle*, II, Brussel, 1865, 421; H. KUIJPER, "Het herziene wetsontwerp 9994 betreffende de voorlopige hechtenis", *Delikt en Delinkwent*, 1973, 121-133 (blz. 122).

⁵ Men heeft wel ooit de voorlopige hechtenis vergeleken met de folterpraktijken uit vorige eeuwen, die ook door de rechters uit die tijd als een voor de uitvoering van de hun toevertrouwde taak onontbeerlijk hulpmiddel werden beschouwd, terwijl achteraf bleek dat de afschaffing van die methoden toch niet verhinderd hebben de openbare orde te handhaven. Toch besloot men niet tot afschaffing, wel tot drastische beperking van de preventieve vrijheidsberoving (J. VANDERVEEREN, "La détention est l'exception", *J.T.*, 1970 93-96 (blz. 96); *id.*, *La détention préventive en Belgique*, uittreksel uit "Rapports belges au VIIIe Congrès international de droit comparé (Pescara, 29 août-5 septembre 1970), Brussel, Interuniversitair Centrum voor rechtsvergelijking, 1970, 779-798 (blz. 797). Vgl. J. VÉRIN, "La détention préventive et la criminologie", *Revue de science criminelle et de droit pénal comparé*, 1969, 707-712 en 917-924: "Ce qui demande explication, c'est la vitalité étonnante d'une mesure si décriée, depuis si longtemps, et dont l'emploi généralisé a été si vainement combattu par la Chancellerie et par le législateur" (blz. 917).

¹ P. CHAMBON, *Le juge d'instruction. Théorie et pratique de la procédure*, in de collectie "Manuels Dalloz de droit usuel", Parijs 1972, 456.

² R. GARRAUD, *Traité théorique et pratique d'instruction criminelle et de procédure pénale*, III, Parijs, 1912, 186. De Resolutie (65) 11 van 9 april 1965 van het Ministercomité van de Raad van Europa verbiedt de aanwending van voorlopige hechtenis met bestraffingsdoeleinden.

³ THONISSEN, "De la détention préventive. Rapport fait, au nom de la commission de la Chambre des représentants, sur le projet de loi sur la détention préventive", *B.J.*, 1874, 369-384 (369); G. TIMMERMANS, *Etude sur la détention préventive*, Gent-Parijs, 1878, II, 133; W. CARSAU, "De motivering van het aanhoudingsbevel en van de beslissingen van de rechtsmachten van onderzoek", *R.W.*, 1947-48, 817-830 en 849-859 (819); P. COUVROT, "Le contrôle judiciaire", *Revue de droit pénal et de criminologie*, 1970-71, 377-389 (blz. 377).

⁴ Cass., 26 maart 1917, *Pas.*, 1917, I, 401: "(la détention préventive) cesse d'être légitime lorsqu'elle cesse d'être nécessaire"; A. MARÉCHAL, *Les mandats de comparution et les mandats d'amener. La détention préventive en matière or-*

uit het oog te verliezen. Deze heeft de plicht alle gepaste maatregelen te treffen om de misdrijven op te sporen, de waarheid te achterhalen en de nodige sancties te treffen⁶.

Een algemene blik op de Wet van 20 april 1874 leidt tot de overtuiging dat de wetgever een systeem ontworpen heeft dat een zeer adequaat stel waarborgen biedt voor de persoonlijke vrijheid. De bepalingen van de wet voldoen aan de eisen die aan ons land opgelegd worden door de internationale overeenkomsten⁷. Bij vergelijking met de jurisdictionele controle over de preventieve hechtenis in andere landen, heeft de Koninklijke Commissaris voor de hervorming van de strafrechtspleging kunnen verklaren dat in geen enkel ander land de bescherming van de persoonlijke vrijheid op zo doeltreffende wijze verzekerd is⁸. Deze gunstige beoordeling is ongetwijfeld verdiend als men zich beperkt tot wat gewoonlijk als de rechten van de verdediging bestempeld wordt⁹.

⁶ J. MAGNOL, "Une institution belge qui n'a pas réussi à s'implanter en France: la réglementation de la détention préventive au cours de l'instruction préparatoire", *R.D.P.*, 1940, 129-146 (blz. 146).

⁷ Artikel 5, § 1, litt. C van het Verdrag van Rome tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (Wet van 13 mei 1955) laat vrijheidsbeneming vóór vonnis toe als er aanneembare redenen voorhanden zijn om iemand ervan te verdenken dat hij een misdrijf pleegde of als er redelijke motieven bestaan om te geloven aan de noodzakelijkheid hem te beletten een misdrijf te plegen of de vlucht te nemen na het plegen van een misdrijf. Deze mogelijkheden zijn breder opgevat dan hetgeen in de Wet van 20 april 1874 de voorlopige hechtenis wettelijk mogelijk maakt (J. VELU, "Le régime de l'arrestation et de la détention préventive à la lumière du droit international", *R.D.P.*, 1965-66, 683-774 (blz. 685-686). Artikel 5, § 3, van hetzelfde Verdrag bepaalt dat de verdachte het recht heeft binnen een redelijke termijn gevonnist te worden ofwel tijdens de rechtspleging in vrijheid moet gesteld worden. Onze wet biedt alle garanties daarvoor. De redelijke termijn, waarvan spraak moet trouwens *in concreto* beoordeeld worden, in het licht van de gegevens van elke zaak (Cass., 20 maart 1972, *Pas.*, 1972, I, 677); de redelijke termijn zal niet verlopen zijn als de noodzakelijke onderzoeksverrichtingen nog aan de gang zijn en er geen ongerechtvaardigde vertraging mee gemoeid is (Cass., 16 maart 1964, *Pas.*, 1964, I, 762). Op te merken valt dat de in art. 6 van het Verdrag opgesomde rechten – zoals het recht op een billijk proces en het principe van de gelijke wapens – geen toepassing vinden tijdens het vooronderzoek of voor de debatten in de onderzoeksgerechten over de voorlopige hechtenis, doch enkel betrekking hebben op de debatten voor het vonnisgerecht (Europees Hof van de rechten van de mens, 27 juni 1968, inzake Neumeister tegen de Republiek Oostenrijk; Cass., 23 maart 1964, *Pas.*, 1964, I, 797; Cass., 25 maart 1963, *Pas.*, 1963, I, 808; Hof Brussel, 29 februari 1968, *Pas.*, 1968, II, 158; Raadkamer Brussel, 4 december 1967 en het daaropvolgend arrest van de Kamer van inbeschuldigingstelling te Brussel van 12 december 1967, *R.D.P.*, 1967-68, 906).

⁸ H. BEKAERT, *La manifestation de la vérité dans le procès pénal*, Brussel, 1972, 326.

⁹ In geen ander land, inderdaad, wordt de tussenkomst van de rechter voor het controleren van de voorlopige hech-

Toch dient de vraag gesteld of de wet van 1874 – die toen als een voorlopige regeling door het Parlement aangenomen werd¹⁰ –, op dit ogenblik nog als een modern en efficiënt instrument kan doorgaan, of die eerbiedwaardige eeuweling, met de eerder discrete correcties die de latere wetgevers aan haar opsmuk liever dan aan haar wezen zelf aanbrachten, nog actueel is en of geen meer diepgaande hervormingen noodzakelijk zijn, gelet op de nieuwe inzichten van de criminele politiek en de jongste evolutie op dat stuk in de wetgeving van andere landen.

Méer dan op de tekst zelf van de wet werd steeds opnieuw – en soms op hardnekkige wijze – kritiek uitgebracht op het gebruik dat van de voorlopige hechtenis gemaakt wordt in de praktijk.

Zij wordt als straf aangewend, zegt men soms¹¹, al sluit zulk verwijt wel enig subjectivisme in zich. Elders betreurt men dat vrijheidsberoving als drukmiddel gebruikt wordt om bekentenissen uit te lokken¹². Men beweert zelfs dat voorlopige hechtenis voor het gerecht een gemakkelijksoplossing is om de verdachte in zijn bereik te houden¹³. Ook al moet men toegeven dat de kritiek af en toe, om trouwens zeer begrij-

tenis beter of meer systematisch ingericht, vooral dan wat betreft de maandelijkse debatten in de raadkamer, na mededeling van het dossier, en met inbegrip van de mogelijke rechtsmiddelen, die de verdachte ter beschikking gesteld worden.

¹⁰ In afwachting – toen reeds – dat de herziening van het Wetboek van Strafvordering zou doorgevoerd worden (Zie het verslag d'Anethan, voor de Senaatscommissie van Justitie, in *Pasinomie*, 1874, 131-132, en de verklaring van de h. DRUBBEL in de Kamer van Volksvertegenwoordigers (*ibid.*, blz. 145); FR. DE LE COURT, "De la détention préventive. Loi du 20 avril 1874. De diverses questions et difficultés que présente son application", openingsrede van 15 oktober 1874 voor het Hof van Beroep te Brussel, *B.J.*, 1874, 1441-1484 (1441-1442).

¹¹ A. DUMONT, "Le contrôle juridictionnel de la détention préventive", *R.D.P.*, 1970-71, 103-139 (blz. 112-113); RAYMOND CHARLES, ereraadsheer in het Franse Hof van Cassatie, *Liberté et détention, Commentaire de la loi du 17 juillet 1970, première et deuxième partie*, in de collectie "Comment faire", nr. 27, Parijs, s.d. (1972), 11.

¹² BRAAS, *Précis de procédure pénale*, I, Brussel, Luik, 1950³, 433, voetnoot 1. Het is evident dat voorlopige hechtenis niet mag gebruikt worden om bekentenissen af te dwingen, doch het is even duidelijk dat, waar de vrijheidsberoving door de vereisten van het onderzoek gemotiveerd werd, een omstandige en betrouwbare bekentenis van de verdachte de reden van de hechtenis kan doen vervallen en de vrijlating voor gevolg hebben. Zie in dit verband H. DAHS, "La détention préventive en Allemagne", *R.D.P.*, 1965-66, 821-836 (blz. 823 en 827).

¹³ P. COUVAT, *op. cit.*, 379. Men kan betwijfelen of het verlenen van een bevel tot aanhouding een "solution de facilité" is voor de onderzoeksrechter. Men zou eerder zeggen dat het zijn taak bemoeilijkt. De zaak van een aangehouden moet als spoedeisend behandeld worden en bovendien wordt het dossier regelmatig weggehaald met het oog op de debatten in het onderzoeksgerecht (M. LAROCQUE, "Le contrôle juridictionnel de la détention préventive", *R.D.P.*, 1970-71, 390-424 (blz. 400).

pelijke redenen, tekenen van overdrijving vertoont¹⁴, toch keert ze telkens, als het ware met regelmatige golven, weer, onder meer in het Parlement bij de bespreking van de jaarlijkse begroting van het Departement van Justitie¹⁵. Bij herhaling werd bij de bevoegde overheden dan ook door de Minister van Justitie de aandacht gevestigd op de uiteraard restrictieve aanwending, die inzake voorlopige hechtenis de regel moet blijven¹⁶.

Het voortdurend ter discussie stellen van het systeem zelf van de voorlopige hechtenis heeft bij ons zowel als in andere landen tot recente wijziging van de wetgeving geleid. Onze Wet van 13 maart 1973 heeft weliswaar als verdienste een oplossing te geven aan het probleem van de vergoeding in sommige gevallen van onrechtmatige of onwerkdadige voorlopige hechtenis¹⁷; voor het overige was de opzet uiterst bescheiden. Meer diepgaande hervormingen werden doorgevoerd in de Franse Wet van 17 juli 1970 en de Nederlandse Wet van 26 oktober 1973.

Het probleem is aldus, meer dan ooit, actueel. Het leek daarom de moeite waard enkele beschouwingen te wijden aan de fundamentele optie, waarmee de rechterlijke overheden voortdurend geconfronteerd worden: vrijheid of vrijheidsbeneming van de verdachte in afwachting van het vonnis.

HET BEVEL TOT AANHOUDING

De onderzoeksrechter die krachtens artikel 1 van de Wet van 20 april 1874 voorlopige hechtenis gelast, is onderworpen aan het voorschrift van artikel 7 van de Grondwet, dat in een simplistische voorstelling probleemloos schijnt: het bevel tot aanhouding moet niet alleen verleend doch ook aan de verdachte betekend worden *binnen 24 uren* vanaf de feitelijke vrijheidsberoving. Vooreerst krijgt de termijn van 24 uren nochtans een jurisprudentiële elasticiteit; aangenomen wordt dat de betekening van het bevel méér dan 24 uren na de vrijheidsbeneming mag gebeuren, indien de onderzoeksrechter binnen 24 uren met het verhoor van de verdachte begon en zonder onderbreking nadien

het bevel tot aanhouding verleende en liet betekenen¹⁸. Voorts werd beslist, in geval van voorgeleiding krachtens een bevel tot medebrenging ofwel bij tenuitvoerlegging van een tegen een voortvluchtige verleend bevel tot aanhouding, de termijn van 24 uren slechts begint te lopen vanaf het ogenblik waarop de verdachte ter beschikking van de onderzoeksrechter gesteld wordt¹⁹. Ten slotte werd met gezag de stelling verdedigd dat een vrijheidsberoving, die niet door de onderzoeksrechter bevolen werd, buiten het toepassingsgebied valt van artikel 7 van de Grondwet; zodoende zou de termijn van 24 uren niet gelden in de talloze gevallen waarin de politieofficiëren, in het kader van een opsporingsonderzoek, een verdachte van zijn vrijheid beroven²⁰. Hoewel men er in de praktijk gelukkig voor terugschrikt deze theorie in haar logische consequenties door te voeren, lijkt het toch wenselijk dat de wetgever dit voor de persoonlijke vrijheid kapitaal punt uitdrukkelijk en ondubbelzinnig zou regelen, op zulke wijze dat er geen plaats meer overblijft voor een zogenaamd administratieve maatregel, een "saisie provisoire", die men zou pogen buiten het domein van de strafvordering te doen vallen.

De arrestatie zelf, als een door de officier van gerechtelijke politie zonder voorafgaand bevel van de rechter te treffen maatregel, wordt door de rechtspraak als wettig beschouwd²¹ en is trouwens een absolute noodzaak in de praktijk. Wel wordt er van vele zijden over geklaagd dat de termijn van 24 uren te kort is en men vermoedt dat de voorlopige hechtenis in vele gevallen zou kunnen vermeden worden indien de politie over een termijn van 48 uren zou beschikken²² of indien hetzij de onderzoeksrechter hetzij de procureur des Konings de termijn van 24 uren met dezelfde duur

¹⁴ J. VANDERVEEREN, "La détention est l'exception, J.T., 1970, 93. Zie ook: H. BEKAERT, "Cinquante années de procédure pénale en Belgique et à l'Etranger", in *Cinquante ans de droit pénal et de criminologie, Publication jubilaire 1907-1957 de la Revue du droit pénal et de criminologie*, blz. 67-116 (blz. 89).

¹⁵ Zie b.v. een opsomming in A. DUMONT, *op. cit.*, blz. 117-123.

¹⁶ *Ibid.*, blz. 123-124.

¹⁷ J. D'HAENENS, "De vergoeding voor onrechtmatige vrijheidsbeneming en voor onwerkdadige voorlopige hechtenis", rede uitgesproken op de openingszitting van het Hof van Beroep te Gent op 1 september 1973, *R.W.*, 1973-74, 225-268.

¹⁸ Cass., 22 januari 1934, *Pas.*, 1934, I, 142; Cass., 4 januari 1960, *Pas.*, 1960, I, 487. In dit laatste arrest wordt terloops vermeld dat de onderzoeksrechter, vóór het verstrijken van de 24 uren aan de verdachte medegedeeld had, tijdens het verhoor, dat hij aangehouden werd. Latere rechtspraak hecht aan die omstandigheid geen doorslaand belang t.a.v. de regelmatigheid van de voorlopige hechtenis (K.v.I. Brussel, 24 februari 1972, onuitgegeven).

¹⁹ K.v.I. Brussel, 9 mei 1925, *R.D.P.*, 1925, 595; Cass., 22 februari 1971, *R.D.P.*, 1971-72, 755. Tussen het ogenblik van de vrijheidsberoving en dat van de terbeschikkingstelling verloopt een tijd, die niet door de wet geregeld is. (J. VELU, *op. cit.*, blz. 705-706).

²⁰ In die zin: rechtsvordering van advocaat-generaal M. RIGAUX, voor K.v.I. Luik, 3 december 1959, *R.D.P.*, 1959-60, 538. Zie ook: J. VELU, *op. cit.*, blz. 707-708.

²¹ Cass., 22 januari 1934, *Pas.*, 1934, I, 142.

²² In die zin: A. DUMONT (*op. cit.*, blz. 134) en J. DU JARDIN in een mededeling tijdens de XIIe Frans-Belgisch-Luxemburgse Dagen voor Strafrecht te Poitiers op 11 en 12 december 1970 (*Détention provisoire, contrôle judiciaire et garde à vue. Problèmes soulevés par leur contrôle juridictionnel*, in "Publications de la Faculté de droit et des sciences sociales de Poitiers", 3e aflevering, Parijs, 1971, 193).

zou kunnen verlengen²³. Deze gedachten leunen aan bij de Franse "garde à vue"²⁴ en, in zekere zin, bij de Nederlandse "inverzekeringstelling"²⁵. Een dergelijk systeem biedt ongetwijfeld praktische voordelen, omdat het een middel aan de hand doet om een aantal zaken op te helderen zonder gerechtelijk onderzoek. Als men er echter rekening mee houdt dat het bevel tot aanhouding in ons rechtssysteem als een polyvalente maatregel opgevat werd en onder meer kan gebruikt worden voor zeer beperkte tijd, enkel in het belang van het onderzoek, blijken er geen redenen te bestaan om het beginsel te verzaken, dat aan de verdachte, binnen de 24 uren van zijn vrijheidsberoving, de waarborg van de tussenkomst van een rechter verzekert²⁶. Een

belangrijk voorstel van de Koninklijke Commissaris lijkt mij dat de procureur des Konings – of de onderzoeksrechter, als hij met de zaak belast is – *ogenblikkelijk* moet ingelicht worden omtrent elke vrijheidsbeneming²⁷.

Behalve als het een voortvluchtige verdachte betreft, mag geen bevel tot aanhouding verleend worden tenzij nadat de onderzoeksrechter persoonlijk tot *ondervraging* van de betrokkene is overgegaan. Dit substantieel²⁸ vormvoorschrift waarborgt evenzeer de verdedigingsrechten van de verdachte als de volledige informatie van de rechter en dus de gegrondheid van de te nemen beslissing²⁹.

Om geldig te zijn moet het bevel tot aanhouding in principe onmiddellijk volgen op het eerste verhoor van de verdachte door de onderzoeksrechter³⁰. Nadien kan geen voorlopige hechtenis gelast worden tenzij wanneer de in vrijheid gelaten of in vrijheid gestelde verdachte, regelmatig opgeroepen of gedagvaard, verzuimt bij enige proceshandeling te verschijnen³¹ ofwel

²³ J. VELU, *op. cit.*, blz. 711. De Koninklijke Commissaris voor de hervorming van de strafrechtspleging heeft een systeem ontworpen, waarbij in principe de termijn van 24 uren geldt doch de onderzoeksrechter, bij het verlenen van het bevel tot aanhouding, zou kunnen beslissen dat het bevel hetzij onmiddellijk, hetzij ten hoogste 24 uren later zou betekend worden; binnen die wachttijd zou de onderzoeksrechter de voorlopige hechtenis formeel kunnen bevestigen ofwel zou het openbaar ministerie kunnen beslissen dat het bevel hetzij betekend wordt hetzij vervalt (H. BEKAERT, *La manifestation de la vérité*, blz. 271-272). Deze vorm van samspel tussen en medeverantwoordelijkheid van rechter en openbaar ministerie kan wellicht door een meer eenvoudig instituut vervangen worden.

²⁴ Bij ontdekking op heter daad van misdad (art. 63 Code de procédure pénale) of van wanbedrijf (art. 67) evenals in de loop van een opsporingsonderzoek kan de verdachte gedurende 24 uren van zijn vrijheid beroofd worden door de officier van politie. Een verlenging van de termijn kan bevolen worden door de procureur van de Republiek bij schriftelijke akte en, buiten het geval van ontdekking op heter daad, in beginsel na ondervraging van verdachte. De *garde à vue* verplicht tot nauwkeurige vermeldingen in het proces-verbaal van ondervraging en in een bijzonder register; bovendien wordt het bijroepen van een geneesheer geïnstitutionaliseerd (artikelen 64 en 78). De gerechtelijke controle over de *garde à vue* laat echter te wensen over (R. MERLE, "Le problème du contrôle juridictionnel de la garde à vue", *R.D.P.*, 1970-71, 425-434 (blz. 425); volgens procureur van de Republiek PAGEAUD te Parijs gebeurt de controle gedurende de eerste 24 uren weliswaar vanop afstand doch zeer strikt, door middel van afschriften van processen-verbaal en per telefoon (*Détention provisoire, contrôle judiciaire et garde à vue*, blz. 269).

²⁵ Na een eventuele „aanhouding”, die in Nederland een vrijheidsberoving voor verhoor van hoogstens zes uren kan medebrengen – de tijd tussen 24 uur en 9 uur niet inbegrepen – (Ned. Wetboek van Strafvordering, artikelen 53 tot 56) kan de Officier van Justitie of de hulpofficier de inverzekeringstelling van verdachte bevelen, d.i. een vrijheidsbeneming, in het belang van het onderzoek, van ten hoogste twee dagen, die eenmaal met dezelfde duur kan verlengd worden door beslissing van de Officier van Justitie (artikelen 57 tot 62 Sv., gewijzigd door de Wet van 26 oktober 1973).

²⁶ In die zin: prof. SCREVENs tijdens een debat in de Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht (J.L. DUPLAT, "Chronique. Union belge et luxembourgeoise de droit pénal. Réunion du 10 mars 1967", *R.D.P.*, 1966-67, 846-847).

Het in die vergadering besproken verslag van substituut-procureur des Konings R. VAN DER STEICHEl ("Mesures substitutives de la détention préventive", *R.D.P.*, 1966-67, 584-606) opperde de mening dat de *garde à vue* bij ons geen kansen maakte, omdat onze wet betere waarborgen biedt voor de persoonlijke vrijheid (blz. 604).

²⁷ H. BEKAERT, *op. cit.*, 236. Het ogenblik van de effectieve vrijheidsbeneming en dat van de kennisgeving zouden precies in het proces-verbaal moeten vermeld worden.

²⁸ Art. 1, Wet 20 april 1874. In beginsel moet het verhoor van de verdachte vastgesteld worden in het bevel tot aanhouding en in elk geval in de beslissing van het onderzoeksgerecht, dat het bevel bevestigt. Het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling, dat niet aan die vereiste voldoet, wordt vernietigd, met verwijzing indien het verhoor uit andere processtukken blijkt, zonder verwijzing als er geen verhoor uit de stukken blijkt, in welk geval de voorlopige hechtenis onrechtmatig zou zijn (Cass., 23 januari 1933, *Pas.*, 1933, I, 83; Cass., 12 juni 1933, *Pas.*, 1933, I, 258, met noot P.L.).

²⁹ Laten wij hopen dat, als het voorafgaand verhoor als een haastige en oppervlakkige formaliteit voorkomt, dit slechts gebeurt in gevallen van uiterste nood.

³⁰ Niets belet echter de onderzoeksrechter, na afloop van het verhoor en terwijl de verdachte onder toezicht blijft, een belangrijk punt te laten ophelderen door de gerechtelijke politie of kennis te nemen van bepaalde stukken en zelfs de verdachte dadelijk een tweede maal te ondervragen, op voorwaarde dat er niet, zelfs impliciet, beslist werd de verdachte na verhoor vrij te laten. Zie R. HAYOIT DE TERCOURT, "De la loi sur la détention préventive", *R.D.P.*, 1924, 285-312 en 389-416 (blz. 287-289); J. HOFFLER, *Traité de l'instruction préparatoire en matière pénale*, Kostrijk, 1956, blz. 138.

³¹ Art. 8, Wet 20 april 1874. In dit geval moeten er geen "nieuwe en ernstige omstandigheden" ingeroepen worden (Cass., 5 augustus 1901, *Pas.*, 1901, I, 352). Bij niet-verschijning van een in vrijheid gestelde kan ook de rechtbank of het hof, waar de zaak aanhangig is, de aanhouding bevelen (art. 18 van de wet).

indien, na invrijheidstelling, nieuwe en ernstige omstandigheden de aanhouding nodig maken³².

Voor de wettelijke toelaatbaarheid van de voorlopige hechtenis is vereist dat het een strafbaar feit met een minimumbelangrijkheid betreft. Artikel 1 van de Belgische wet eist een misdrijf waarop *drie maanden gevangenisstraf* of een zwaardere straf gesteld wordt³³. Het oorspronkelijk wetsontwerp liet voorlopige hechtenis slechts toe wanneer het feit een gevangenisstraf van méér dan zes maanden kon meebrengen. Dit werd op drie maanden gebracht, omdat men dacht aan misdrijven zoals doodsb bedreigingen door gebaren, waardoor de openbare veiligheid voldoende in het gedrang kon komen om de aanhouding van de verdachte noodzakelijk te maken³⁴.

In Frankrijk wordt de grens op *twee jaar* gevangenisstraf bepaald (art. 144 C.P.P., gewijzigd door de Wet van 17 juli 1970). Met die bepaling is voorlopige hechtenis mogelijk b.v. voor opzettelijke slagen met minstens acht dagen volledige arbeidsongeschiktheid ofwel met voorbedachte raad (art. 309 Code pénal), onopzettelijke doding (art. 319 C.P.), onopzettelijk toegebracht letsel hetzij met volledige arbeidsongeschiktheid van 3 maanden (art. 320 C.P.) hetzij met vluchtmisdrijf (art. L 2 Verkeersreglement), voorts voor het verzuim hulp te bieden aan een persoon in gevaar (art. 63, tweede lid, C.P.), diefstal (art. 401 C.P.), oplichting (art. 405), misbruik van vertrouwen (art. 408), heling (art. 460), openbare zedenschennis (art. 330), schriftelijke doodsb bedreigingen (art. 305) en mondelinge doodsb bedreigingen onder voorwaarde (art. 307). De

grens van twee jaar geldt *niet* bij mislukking van een maatregel van gerechtelijke controle; in dat geval is het voldoende dat het feit met correctionele gevangenisstraf strafbaar is.

In Nederland laat artikel 67 van het Wetboek van Strafvordering, gewijzigd door de Wet van 26 oktober 1973, voorlopige hechtenis toe voor feiten die strafbaar zijn met *vier jaar* gevangenisstraf of meer. Dit geldt reeds o.m. voor gewone diefstal (art. 310 W.v.S.), valsheid in geschriften (art. 225), mishandeling met zwaar lichamelijk letsel (art. 300), schriftelijke bedreigingen, onder voorwaarde, met een wel bepaald erg kwaad (art. 285/2). Bovendien wordt voorlopige hechtenis mogelijk gemaakt voor tal van misdrijven, die met minder dan vier jaar strafbaar zijn, b.v. verduistering (art. 321), oplichting (art. 326), heling (art. 416), bepaalde vormen van bedreiging (art. 285/1) en het door schuld, onder drankinvloed, veroorzaken van een verkeersongeval met als gevolg de dood of zwaar lichamelijk letsel (art. 36, derde lid, Wegenverkeerswet) en ten slotte voor één overtreding, souteurschap (art. 432/3°). Er valt op te merken dat voorlopige hechtenis zonder meer mogelijk is, wanneer de verdachte geen vaste woon- of verblijfplaats in Nederland heeft en een misdrijf pleegde waarop gevangenisstraf gesteld is.

Volgens de nieuwe *Luxemburgse Wet* van 28 juni 1973 kan bevel tot aanhouding slechts verleend worden tegen een in het Groothertogdom verblijvend verdachte indien het feit strafbaar is met *twee jaar* gevangenisstraf of een zwaardere straf. Heeft de verdachte geen verblijfplaats in het land, dan is voorlopige hechtenis mogelijk als het feit een criminele of correctionele straf kan meebrengen.

Elk land heeft aldus een eigen regeling, die in de tekst zeer verschillend van de onze lijkt doch in de praktijk tot een grotendeels identiek resultaat leidt, hierbij rekening houdend met de gevarieerde strafmaten die door de wetboeken gehanteerd worden.

Bij het bepalen van een strafbaarheidsmaat, beneden welke geen preventieve hechtenis toegelaten wordt, is het voor de wetgever onmogelijk een algemeen criterium vast te leggen op zulke wijze dat aanhouding mogelijk is waar ze nodig is en niet toegelaten waar ze niet noodzakelijk is. Zo is het voor geen enkele wetgever mogelijk gewone diefstal buiten het domein van de voorlopige hechtenis te houden, want zulk feit kan in concreto zeer erg zijn. Meteen is echter aanhouding theoretisch ook mogelijk voor onbenullige feiten³⁵.

³² Deze "nieuwe en ernstige omstandigheden" moeten omschreven worden in het bevel tot aanhouding (art. 8, tweede lid, van de wet). Zij bestaan meestal doch niet noodzakelijk uit nieuwe aanwijzingen van schuld (Cass., 15 september 1919, *Pas.*, 1919, I, 185). Die omstandigheden worden vrij beoordeeld – zonder controle van het Hof van Cassatie – door de onderzoeksgerechten, die trouwens op dat punt de motivering van het bevel tot aanhouding mogen aanvullen (Cass., 30 juni 1964, *Pas.*, 1964, I, 1164; Cass., 18 oktober 1965, *Pas.*, 1966, I, 224).

Voor de toepassing van art. 8 is het voorafgaand (of binnen 24 uren volgend) verhoor van de verdachte niet formeel voorgeschreven (Raadkamer Brussel, 1 maart 1955, *R.D.P.*, 1955-56, 971) al ligt het in de geest van de wet dat het toch zou gebeuren (J. HOFFLER, *op. cit.*, blz. 145). Het bevel tot aanhouding moet binnen vijf dagen te rekenen vanaf de tenuitvoerlegging – en niet vanaf de betekening (Cass., 1 februari 1960, *Pas.*, 1960, I, 619) – door de raadkamer bevestigd worden, zonder dat de verdediging mededeling van het dossier krijgt (Cass., 25 maart 1963, *Pas.*, 1963, I, 808).

In Frankrijk is het met de nieuwe Wet van 17 juli 1970 een omstreden vraag geworden of de wederopsluiting van een in vrijheid gesteld verdachte mag bevolen worden (P. CHAMBON, *op. cit.*, blz. 483-484; R. CHARLES, *op. cit.*, blz. 152 en 157).

³³ Om de grens van drie maanden te bereiken is cumulatie van verschillende feiten uitgesloten (A. MARÉCHAL, *op. cit.*, nr. 78).

³⁴ Verslag THONISSEN, in *Pasinomie*, 1874, 112.

³⁵ In Nederland wordt gezocht naar een middel om voor onbelangrijke diefstallen voorlopige hechtenis uit te sluiten (H. KUIJPER, *op. cit.*, blz. 130-131). Sommigen stellen voor de grens van vier jaar op zes jaar te brengen (Prof. L.H.C. HULSMAN, "Kanttekeningen bij het instituut van de voorlopige hechtenis en alternatieven voor het wetsontwerp 9994", in *Voorlopige hechtenis. Voordrachten gehouden op het congres van de Jonge Balie te Amsterdam op 17 en 18 oktober 1969*, Deventer, 1970, blz. 7-37 (blz. 29). Zo zou on-

Een procesrechtelijke regel moet hier noodzakelijk bewegingsvrijheid laten aan de rechter die zal moeten beslissen en in wiens gezond oordeel de wetgever noodgedwongen vertrouwen moet stellen³⁶.

Tegen de verdachte moeten er ernstige *aankwijzingen van schuld* voorkomen om een bevel tot aanhouding te wettigen. Eigenaardig genoeg vereist geen enkele wettekst dit uitdrukkelijk³⁷, maar het is evident dat zonder duidelijke en gewichtige feitelijke bezwaren niemand aan voorlopige hechtenis denkt³⁸. In het toekomstig Wetboek van Strafvordering, dat door de Koninklijke Commissaris voorbereid wordt, zal deze voorwaarde ongetwijfeld expliciet gesteld worden³⁹. Bij die gelegenheid zal ook geëist worden dat de onderzoeksgerechten bij elk van hun tussenkomsten het nog bestaan van ernstige aankwijzingen van schuld vaststellen, hetgeen nu niet voorgeschreven is⁴⁰.

Naast de wettelijk bepaalde strafwaardigheid van het gepleegd feit, eist de wet als tweede fundamentele voorwaarde voor het verlenen van het bevel tot aanhouding, – tenminste indien de verdachte zijn verblijf

gekwalficeerde diefstal eenvoudig geen voorlopige hechtenis meer toelaten. Anderen achten dit volkomen ondoenbaar. Voorgesteld werd een oplossing te zoeken in een aanpassing van het strafrecht, namelijk door uitsplitsing van het misdrijf diefstal, zoals reeds gebeurde voor stropetij; het zou mogelijk zijn op kleine winkeldiefstallen een straf van minder dan vier jaar te stellen (Th. W. van Veen, "De voorlopige hechtenis zoals zij wordt", in *Delikt en delinkwent*, 1973, 461-470 (blz. 465)).

³⁶ In die gedachtengang kan men zich afvragen of een bepaalde grens niet grotendeels nutteloos wordt in de mate dat de rechter er toch niet aan denkt voor lichtere misdrijven iemand aan te houden. Zie J. VANHALEWIJN, "La détention préventive judiciaire en matière civile et militaire. Etude comparative de la loi du 20 avril 1874 et du code du 20 juillet 1814", *R.D.P.*, 1963-64, 651-667 (blz. 656-657).

³⁷ Cass., 9 januari 1922, *R.D.P.*, 1922, 271. De Franse wet vertoont dezelfde leemte (P. CHAMBON, *op. cit.*, blz. 462). Integendeel eist art. 67, laatste lid, van het Nederlands Wetboek van Strafvordering, gewijzigd door de Wet van 26 oktober 1973, uitdrukkelijk "ernstige bezwaren tegen de verdachte". Ook de Luxemburgse Wet van 28 juli 1973 eist "des indices graves de culpabilité".

³⁸ G. TIMMERMANS, *op. cit.*, blz. 42; A. MARÉCHAL, *op. cit.*, nr. 60; conclusie van eerste advocaat-generaal TERLINDEN voor Cass., 5 augustus 1910, *Pas.*, 1910, I, 142. In die zin begrijpt men de paradox: de verdachte, tegen wie bevel tot aanhouding verleend wordt is "iemand waarvan men vermoedt dat hij schuldig is maar die door de wet geacht wordt onschuldig te zijn..." (Prof. C.J. VANHOUDT, *Strafvordering*, Gent, 1974, I, blz. 186).

³⁹ Het is natuurlijk ondenkbaar dat de onderzoeksrechter zou gedwongen worden de aanduidingen van schuld concreet te vermelden. Zie H. BEKAERT, *La manifestation de la vérité*, blz. 291.

⁴⁰ Cass., 29 januari 1894, *Pas.*, 1894, I, 104. Het is echter wel zo dat de onderzoeksgerechten soeverein oordelen in de mate dat ze ernstige aanduidingen van schuld aanvaarden bij de handhaving van de voorlopige hechtenis (Cass., 6 juli 1953, *Pas.*, 1953, I, 887).

in België heeft⁴¹ –, dat er *ernstige en uitzonderlijke omstandigheden* bestaan, waardoor de voorlopige hechtenis *in het belang van de openbare veiligheid*⁴² noodzakelijk wordt. Waarop deze wettelijke vereiste precies neerkomt wordt nergens gezegd⁴³. Maar men aanvaardt algemeen als de meest frequent voorkomende gronden voor voorlopige hechtenis: gevaar voor belemmering van het onderzoek (door wegmaking van materiële bewijzen of door beïnvloeding van getuigen of mededaders), vluchtgevaar, gevaar voor herhaling. Deze drie klassieke gronden hebben als het ware een permanente waarde⁴⁴; zij bestaan nagenoeg in elk rechtsplegingsstelsel⁴⁵. Het komt wel eens voor dat

⁴¹ Art. 1, Wet 20 april 1874. Het gemakkelijker afleveren van een bevel tot aanhouding tegen niet-residerenden wordt door sommigen als ongepast beschouwd (A. DUMONT, *op. cit.*, blz. 108), zelfs als "nodeloos discriminatoir" (L.H.C. HULSMAN, *op. cit.*, blz. 29). Als men het probleem van alle sentimentaliteit ontdoet moet men nochtans aanvaarden dat, zowel wat betreft het vluchtgevaar als het belang van het onderzoek zelf, het wettelijk onderscheid wel zin heeft. Terecht oordeelt de rechtspraak dat hierin geen discriminatie kan gezien worden (K.v.l. Brussel, 24 november 1966, *Pas.*, 1967, II, 170).

De bijzondere motiveringsverplichting valt vanzelfsprekend ook weg in de gevallen waarin voorlopige hechtenis verplicht is (zie verder).

⁴² De oorspronkelijke tekst van het wetsontwerp, dat leidde tot de Wet van 13 maart 1973, en die door de Kamer van Volksvertegenwoordigers goedgekeurd werd, aanvaardde als criterium het "openbaar belang". Men heeft nadien die uitdrukking door "openbare veiligheid" vervangen, zonder dat die tekstwijziging gepaard ging met glasheldere argumenten. Het verslag van de heren JEUNEHOUME en VAN LIDTH DE JEUDE, namens de Kamercommissie van Justitie zegt dat die vervanging gebeurde "omwille van de nauwkeurigheid". Dit eufemisme betekent in werkelijkheid dat het de bedoeling was een meer restrictief criterium toe te passen ten einde de mogelijkheden van voorlopige hechtenis in te krimpen. Uit de analyse van de voorbereidende teksten blijkt dat het enig voelbaar verschil tussen "openbare veiligheid" en "openbaar belang" hierin bestaat dat de eerste uitdrukking niet en de tweede wel de volgende hypothese dekt: "la gravité des faits est telle que la mise en liberté de l'inculpé lèserait nécessairement l'ordre social et le sentiment public" (*Parl. Besch.*, Kamer, nr. 472 (1968-69), nr. 6, zitting 1970-71, 5 november 1970 (blz. 9 en 12) en 312 (zitting 1971-72), nr. 2, 21 juli 1972; *Parl. Besch.*, Senaat, zitting 1970-71, nr. 87, 26 november 1970 en zitting 1971-72, nr. 392, 4 mei 1972; *Parl. Hand.*, Senaat, zitting 1971-72, nr. 42, vergadering van 15 juni 1972 en nr. 43, vergadering van 20 juni 1972).

⁴³ Het belang van de openbare veiligheid blijft een kwestie van appreciatie. Men aanvaardt dat die uitdrukking in een brede zin moet verstaan worden (G. TIMMERMANS, *op. cit.*, blz. 64-83).

⁴⁴ J.-B. HERZOG, "Réflexions sur la détention préventive", *Revue internationale de droit pénal*, 1952, 337-345 (blz. 341-342).

⁴⁵ Aldus de nieuwe Luxemburgse Wet van 28 juli 1973. In Frankrijk bepaalt de Wet van 17 juli 1970 bovendien nog als mogelijke grond voor voorlopige hechtenis in correctionele zaken: "lorsque cette détention est nécessaire pour préserver l'ordre public du trouble causé par l'infraction ou pour protéger l'inculpé (art. 144 C.P.P.).

De Duitse wet (§ 112, III) vermeldt het herhalingsgevaar

een theoreticus de waarde van die drie klassieke indicaties betwist, waardoor meteen de instelling zelf van de preventieve hechtenis in het gedrang gebracht wordt. Zo werd onlangs door een Nederlands hoogleraar de stelling verdedigd dat het recidivegevaar op zich zelf geen reden tot voorlopige hechtenis zou mogen zijn. Deze verrassende houding werd ingegeven door de beschouwing dat een bepaald niveau van criminaliteit in de maatschappij onvermijdelijk is, dat men voor de meeste vormen van criminaliteit een hoog percentage van niet-ontdekte misdadigheid accepteert, dat – meer bepaald voor vermogensdelicten en seksuele misdrijven – toch maar een fractie ter kennis van de politie komt en dat er in die omstandigheden geen aanleiding toe bestaat om voor die "toevallige oogst" plotseling geen risico te willen nemen wat betreft opsporing, berechting en tenuitvoerlegging⁴⁶. Een dergelijke stelling is onaanvaardbaar voor wie enigszins met de feitelijke noden van de maatschappij rekening houdt. Pessimisme, fatalisme en defaitisme passen moeilijk in een gezonde criminele politiek.

Let men op de praktijk, dan constateert men dat de feitelijke appreciatie van de gronden voor voorlopige hechtenis overal nagenoeg op eenvormige manier gebeurt⁴⁷. Ik meen niet dat dit op de rekening moet gebracht worden van een soort sociaal instinct, waarbij irrationele reacties min of meer spontaan zouden opkomen. Het betreft veeleer een weloverwogen en identieke beoordeling van identieke gegevens⁴⁸.

alleen voor op heter daad ontdekte zedendelicten. Deze restrictieve houding is om historische redenen verklaarbaar (H. DAHS, *op. cit.*, blz. 829).

De nieuwe regeling in *Nederland* vermeldt als grond voor een bevel tot bewaring o.m. dat "de rechtsorde ernstig door het feit is geschokt" (in de hypothese dat het gepleegd misdrijf strafbaar is met twaalf jaar gevangenisstraf of meer), bovendien ook de vrees dat de verdachte een misdrijf zou plegen waarop zes jaar gevangenisstraf of meer gesteld is of "waardoor de veiligheid van de Staat of de gezondheid of veiligheid van personen in gevaar kan worden gebracht dan wel algemeen gevaar voor goederen kan ontstaan (art. 67, a, Wetboek van Strafvordering, gewijzigd door de Wet van 26 oktober 1973).

In *België* wordt de vrees voor recidive als grond voor voorlopige hechtenis aanvaard (Cass., 6 juli 1953, *Pas.*, 1953, I, 887).

⁴⁶ Prof. L.H.C. HULSMAN, *op. cit.*, blz. 19-21 en 24.

⁴⁷ Dit werd methodisch bestudeerd door Dr. C.P.Chr.M. OOMEN, *Voorlopige hechtenis en vrijheidsbenemende straffen. Een poenametrisch onderzoek bij enkele vermogensdelicten*, Deventer (Kluwer), s.d. (1970), blz. 272 en 281.

⁴⁸ Als voorbeeld kan gesteld worden de voorlopige hechtenis inzake onopzettelijke slagen of verwondingen, gepaard gaande met rijden onder invloed of vlucht. Dergelijke gedragingen kunnen op zich zelf reeds op een dermate associële en gevaarlijke houding wijzen, dat zij de uitzonderlijke en ernstige omstandigheden uitmaken die, in de huidige verkeerstoeestand, de voorlopige hechtenis wettigen. De rechtspraak is in die zin gevestigd. Zie de arresten van de K.v.I. te Gent van 19 oktober 1948 (*R.W.*, 1948-49, 570), 18 januari 1949 (*R.W.*, 1948-49, 751), 6 en 27 december 1949 (*R.W.*, 1949-50, 868 en 870) en 26 november 1952 (*R.W.*, 1952-53, 1283); K.v.I. Brussel, 11 mei 1949, *R.D.P.*, 1948-

Aan deze horizontale eenvormigheid van beoordeling – bij magistraten die op hetzelfde vlak over analoge gegevens te oordelen krijgen – beantwoordt een verticale eenvormigheid. Het is immers te verwachten dat in één en dezelfde zaak een zekere gelijkenis van het waardeoordeel bestaat bij de magistraten van het openbaar ministerie, de onderzoeksrechter, de onderzoeks- en vonnisgerechten. In een zekere zin mag aanvaard worden dat het openbaar ministerie dat een bevel tot aanhouding vordert, en de onderzoeksrechter die het verleent, anticiperen op de vordering van het parket voor het vonnisgerecht en op het straftoemetingsoordeel van de rechter⁴⁹. Anderzijds is het ook mogelijk dat de uitspraak van het vonnisgerecht in zekere mate beïnvloed wordt door het feit dat er voorlopige hechtenis is of was. Het is niet uitgesloten dat de aanhouding een zekere psychologische invloed uitoefent op een mogelijke beslissing van vrijspraak, op de straftoemeting, op het al dan niet verlenen van uitstel of op een eventuele schorsing van de uitspraak van de veroordeling. De preventieve hechtenis kan, volgens de omstandigheden, in het nadeel van de verdachte uitvallen⁵⁰ – als het verblijf in de gevangenis een latere probatiemaatregel in de weg staat of de volle uitwerking ervan verhindert; maar het kan ook in het voordeel van de verdachte resulteren, namelijk als de rechter bij de einduitspraak rekening houdt met het feit van de vorige hechtenis en van oordeel is dat onder meer om die reden geen effectieve vrijheidsbevoering meer als straf moet bevolen worden⁵¹. In elk geval, al bestaat er een relatieve correlatie tussen de functie van de voorlopige hechtenis en die van de effectieve gevangenisstraf, kan men er toch geen absolute equivalentie in zien. De onderzoeksrechter en het vonnisgerecht hebben een verschillende taak; de vrijheidsbenemingen, door de ene en het andere bevolen, verschillen grondig van aard en van finaliteit; zij gaan uit van grotendeels verschillende toepassingscriteria⁵². Onwerkdadige voorlopige hechtenis is volstrekt geen synoniem van ongewettigde voorlopige hechtenis⁵³.

49, 797; K.v.I. Luik, 24 oktober 1962, *R.D.P.*, 1962-63, 273. Zelfs wie bezwaren oppert en automatisering van het bevel tot aanhouding vreest, moet toegeven dat die rechtspraak door een sociale "noodtoestand" gefundeerd wordt (S. VERSELE, "La détention préventive en cas d'ivresse au volant, *J.T.*, 1953, 593-594). Zeer zeldzaam trouwens zijn degenen die zich van hun verantwoordelijkheid niet bewust zijn bij het behandelen van dergelijke zaken.

⁴⁹ C.P.Chr.M. OOMEN, *op. cit.*, blz. 285-286.

⁵⁰ J. VÉRIN, *op. cit.*, blz. 711; W. CARSAU, *op. cit.*, blz. 828.

⁵¹ T. VERSÉE, *Preadvies*, blz. 122-123.

⁵² T. VERSÉE, *op. cit.*, blz. 122 en 126.

⁵³ Daarom kan ik mij in het geheel niet aansluiten bij de nieuwe bepaling van het Nederlands Wetboek van Strafvordering (art. 67, a, laatste lid, gewijzigd door de Wet van 26 oktober 1973): "Een bevel tot voorlopige hechtenis blijft achterwege, wanneer ernstig rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid dat aan verdachte in geval van veroordeling geen onvoorwaardelijke vrijheidsstraf of tot

Wel is het duidelijk dat de gronden voor voorlopige hechtenis niet in abstracto en automatisch vrijheidsberoving tot gevolg moeten hebben. Zij worden slechts relevant als men ze koppelt aan een inbreuk met een bepaalde objectieve of kwantitatieve belangrijkheid. Een zelfde vlucht- of recidivegevaar zal voor een ernstige diefstal wel en voor een onbelangrijke diefstal geen voorlopige hechtenis meebrengen⁵⁴.

Het bevel tot aanhouding moet *gemotiveerd* zijn. Daardoor wordt echter niet vereist dat er een gedetailleerde uiteenzetting van de feiten in voorkomt, evenmin als de tekst van de toegepaste wetsbepalingen; de datum van het misdrijf moet er ook niet in gepreciseerd worden⁵⁵. Artikel 2 van de Wet van 20 april 1874 schreef wel voor dat het bevel tot aanhouding "de gewichtige en uitzonderlijke, de openbare veiligheid rakende omstandigheden waarop de aanhouding gegrond is" zou omschrijven. Dit betekende slechts dat de reden van de hechtenis in het algemeen moest aangeduid worden, b.v. vrees voor herhaling of vrees voor beïnvloeding van het onderzoek. Van vele zijden kloeg men erover dat dit tot cliché-formules ontaardde, die soms zelfs van tevoren op de hechtenistitel gedrukt werden⁵⁶. Om daartegen op te komen werd de Wet van 13 maart 1973 goedgekeurd, die een meer precieze, concrete en geïndividualiseerde motivering vereist en daartoe voormeld artikel 2 in deze zin heeft gewijzigd dat het bevel tot aanhouding "nauwkeurig de ernstige en uitzonderlijke omstandigheden" moet omschrijven "die de openbare veiligheid raken en waarop de aanhouding gegrond is", en wel "onder vermelding van de gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte"⁵⁷.

vrijheidsbeneming strekkende maatregel zal worden opgelegd, dan wel dat hij bij tenuitvoerlegging van het bevel langere tijd van zijn vrijheid beroofd zou blijven dan de duur van de straf of maatregel". Deze regel houdt er geen rekening mee dat, na een periode voorlopige hechtenis, de toestand tegen het ogenblik van het eindvonnis gunstig kan geëvolueerd zijn en dat het precies de opgave kan zijn van de voorlopige hechtenis hiertoe bij te dragen.

⁵⁴ R. HAYOIT DE TERMICOURT, *op. cit.*, blz. 298; C. OOMEN, *op. cit.*, blz. 41. Zie ook het Voorwoord, dat Prof. A. MULDER voor dit laatste boek schreef.

⁵⁵ A. MARÉCHAL, *op. cit.*, nr. 64.

⁵⁶ Deze klachten kwamen in alle landen en in alle hechtenissystemen voor. Zie b.v. C. OOMEN, *loc. cit.*; W. DE VRIES, "Vrijheidsbeneming in het strafproces (De regeling in het Nederlandse recht en de toepassing in de Nederlandse praktijk)", preadvies Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht in België en Nederland, in *Jaarboek* 1965-66, X, Zwolle-Antwerpen, 135-173 (blz. 147).

⁵⁷ Dit streven naar nauwkeuriger motivering komt in meerdere recente wetgevingen voor. Art. 145 van de Franse Code de procédure pénale, gewijzigd door de Wet van 17 juli 1970, schrijft voor dat de ordonnance van de onderzoeksrechter, die in correctionele zaken voorlopige hechtenis voorschrijft, moet gemotiveerd zijn "d'après les éléments de l'espèce", hetgeen wil zeggen dat een motivering alleen afdoende is als zij enkel op die ene zaak past (P. CHAMBON, *op. cit.*, blz. 468-469).

De bedoeling van de wetgever van 1973 was blijkbaar het verlenen van het bevel tot aanhouding "moeilijker te maken". Mede aan de hand van enkele overigens voor discussie vatbare cijfergegevens⁵⁸ na buitenlandse experimenten hoopte men door een meer strikte motiveringsplicht de toepassing van de voorlopige hechtenis te reduceren. Ook werd tijdens de besprekingen in het parlement verklaard dat men aan de parketmagistraat en aan de onderzoeksrechter "meer bedenktijd" wou opleggen "na een grondige studie van het dossier"⁵⁹. Op deze voorstelling van de zaken werd vrij scherp gereageerd omdat men scheen te vermoeden dat de magistraten voorheen op oppervlakkige manier te werk gingen en omdat het anderzijds weinig zin heeft een rechter te dwingen na te denken zoals een onderwijzer zijn leerlingen tot concentratie aanspoort⁶⁰. Uitvoerig motiveren kan voordelen bieden maar het kan ook het vlot verloop van de rechtspleging belemmeren⁶¹, hetgeen zich vooral kan laten voelen in uiteraard dringende aangelegenheden.

Wat er ook van zij, de nieuwe hervormingen inzake verscherpte motiveringsverplichting werden met een flinke dosis scepticisme onthaald. Men geloofde niet helemaal aan de magische kracht van de gevonden toverformule⁶². Ervaren penalisten dachten dat de wet het probleem niet op die manier onder de knie krijgt, dat de bedoelingen van de wetgever belangrijker zijn dan de wijze waarop hij ze formuleert⁶³, dat de wetgever de letterkundige capaciteiten van de onderzoeks-

De nieuwe Nederlandse Wet van 26 oktober 1973 is uitzonderlijk veeleisend als het gaat om een "ernstig gevaar voor vlucht", dat moet blijken uit "bepaalde gedragingen van de verdachte of uit bepaalde, hem persoonlijk betreffende omstandigheden". Als het "een gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid" betreft (vooral recidivegevaar), moet deze enkel uit "bepaalde omstandigheden" blijken. Ten slotte, als het belang van het onderzoek als grond ingeroepen wordt, is het voldoende dat "de voorlopige hechtenis in redelijkheid noodzakelijk is" (art. 67, a, Sv.). Daarenboven schrijft art. 78 Sv. voor dat het bevel tot voorlopige hechtenis "zo nauwkeurig mogelijk omschrijft (...) de gedragingen, feiten of omstandigheden, waaruit blijkt dat de in artikel 67, a gestelde voorwaarden zijn vervuld".

⁵⁸ W. BROSENS, "Voorlopige hechtenis en evolutie van het recht", in *Recht in beweging. Opstellen aangeboden aan Prof. Mr. Ridder R. Victor*, I, Antwerpen, 1973, 43-57 (blz. 45).

⁵⁹ Verklaring van verslaggever VANDERPOORTEN, voor de Senaat op 15 juni 1972 (*Parl. Handel., Senaat*, gewone zitting 1971-72, nr. 42, 1136).

⁶⁰ J. VANDERVEEREN, "La détention est l'exception", *J.T.*, 1970, 95.

⁶¹ In zijn openingsrede van 1 september 1970 voor het Hof van Beroep te Luik betwist procureur-generaal J. CONSTANT dat het laconisme in de motivering *per se* zou voortvloeien uit gemakzucht. Het kan soms het enig middel zijn om met spoed te beslissen (*Propos sur la motivation des jugements et arrêts en matière répressive*, blz. 46-47).

⁶² J. VANDERVEEREN, *loc. cit.*: "Ce texte semble peu utile...". Zie ook C.J. VANHOUDT, *op. cit.*, blz. 189.

⁶³ H. BEKAERT, *La manifestation de la vérité*, blz. 316.

rechters onderschat⁶⁴ en dat elke wettelijke motiveeringsplicht – hoe zorgvuldig die ook uitgedrukt wordt – altijd zal uitmonden in stijlformules⁶⁵. Dit gevaar is zeker niet denkbeeldig, vooral nu in de loop zelf van de parlementaire werkzaamheden een overzichtelijke lijst voorgesteld werd van pasklare formules die geacht worden aan de nieuwe en strenge wettelijke eisen te voldoen⁶⁶. Soms wordt het vrij ruw uitgedrukt: de ernstige gevallen brengen toch aanhouding mee, de rechter beslist eerst en vindt daarna wel de gepaste formulering⁶⁷.

Ten slotte komt alles hierop neer dat men moet weten wat men bedoelt als men spreekt van motivering. Men kan de juridisch-technische en formalistische verplichting op het oog hebben, die op de rechters rust en die nageleefd wordt om nietigheden en cassatie te vermijden. Buiten het vastleggen van een reeks spelregels door een rijk voorziene rechtspraak heeft een dergelijke motiveringsverplichting weinig betekenis. Zij leidt tot holle beweegredenen, zonder menselijke klank, zonder waarde voor wederopvoeding of resocialisering. Daarnaast heeft men soms een meer gepersonaliseerde vorm van motivering, die de verdachte zelf aanspreekt, die de beslissing van de rechter werkelijk uitlegt en rechtvaardigt en die, van criminologisch standpunt uit bekeken, ook iets te bieden heeft voor al wie later het geval te behandelen krijgt, o.m. in penitentiair verband⁶⁸. Zulke vorm van motivering maakt een ideaal uit, ook voor de beslissingen inzake voorlopige hechtenis. Ongelukkig laat zulke motiveeringsplicht zich niet vatten in een op straf van nietigheid dwingende wetsbepaling. Bij twijfel omtrent de

strikt juridische relevantie van zijn mogelijke beweegredenen zal de rechter zich om veiligheidsredenen beperken tot enkele beproefde formules en de werkelijke motieven van zijn beslissing, die niet of minder goed in het wettelijk kader passen, liefst achterwege laten. Die werkelijke motieven komen wellicht beter tot hun recht in het menselijk contact, dat de rechter met de verdachte heeft tijdens het verhoor⁶⁹.

Kortom, de Wet van 13 maart 1973, die met een wellicht geestdriftige eenparigheid in het Parlement goedgekeurd werd⁷⁰, heeft in dit verband hoofdzakelijk de waarde van een vrome wens. Ongetwijfeld komen er cassatiegevallen uit voort, maar dan pas via de raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling en in de mate dat het hof van beroep ze gebrekkig motiveert. De cassatiecontrole ligt dus ver af. En na zulke procedure, wanneer het hof van verwijzing zijn arrest gevelde heeft waarbij dikwijls het bevel tot aanhouding bevestigd wordt met eenvoudige rechtzetting van een evidente motiveringsfout, vraagt men zich af wie erbij gewonnen heeft. Het recht? Misschien, maar dan in zeer bescheiden mate. De verdachte? Meestal niet, want hij blijft aangehouden gedurende de tijd dat de rechterlijke beslissing aan het formalisme van de wet getoetst wordt. Hij betaalt zeer duur de eer het recht te dienen.

Enkel in extreme gevallen treft een onmiddellijke sanctie het niet-gemotiveerd bevel tot aanhouding: het openbaar ministerie kan weigeren het ten uitvoer te leggen⁷¹.

Binnen het wettelijk kader waarin de preventieve hechtenis toegelaten wordt en onder voorbehoud van de verplichte literaire verzorging van de aanhoudingstitel, mag men zeggen dat de *beslissing* van de onderzoeksrechter *vrij, soeverein en onafhankelijk* is⁷². Bij het verlenen van een bevel tot aanhouding handelt hij in de volle zin van het woord als rechter. Daarom begrijpt men minder goed het verwijt dat men soms aan de onderzoeksrechters toestuurde als zouden zij te weinig rekening houden met ministeriële onderrichtingen

⁶⁴ J. VANDERVEEREN, *loc. cit.*

⁶⁵ M. LAROCQUE, *op. cit.*, 422: "L'obligation d'une motivation plus stricte, plus inhérente aux éléments de la procédure, est en soi une vue excellente et de nature à satisfaire le juriste. L'expérience nous enseigne, malheureusement, que les formules les plus soigneusement étudiées dégénèrent vite en clauses de style, mécaniquement reproduites qui, vidées peu à peu de toute signification, ont conduit à l'échec des réformes précédentes".

⁶⁶ Bedoelde lijst voorbeelden komt voor in een nota, die uitging van het Departement van Justitie en opgenomen werd in het verslag, door de h. JEUNEHOMME namens de Commissie van Justitie uitgebracht (*Parl. Besch., Kamer*, 472, (1968-69), nr. 6, zitting 1970-71, blz. 5-7).

⁶⁷ J.M. VAN BEMMELN, *Ons Strafrecht*, II, *Het formele strafrecht*, vierde druk, Groningen, Tjeenk Willink, 1971, blz. 87; J.J. ABSPOEL, "De werkelijkheid der voorlopige hechtenis op dit ogenblik (openbaar ministerie)", in *Voorlopige hechtenis. Voordrachten gehouden op het congres van de Jonge Balie te Amsterdam op 17 en 18 oktober 1969*, Deventer, 1970, blz. 45-52 (blz. 47).

⁶⁸ J. CONSTANT, *op. cit.*, blz. 48; J.Y. DAUTRICOURT, "Les méthodes et les procédés techniques employés dans l'élaboration de la sentence pénale. Rapport au VIIIe Congrès international de droit pénal (Lisbonne 1961)", *Revue internationale de droit pénal*, 31e jg. (1960), blz. 27-44 (blz. 29 en 40).

⁶⁹ W. DE VRIES, "Les dispositions du droit néerlandais relatives à la détention préventive et leur application pratique aux Pays-Bas, R.D.P., 1965-66, 837-854 (blz. 844).

⁷⁰ Eén enkel parlementslid was, bij de stemming in de Kamer van Volksvertegenwoordigers, aan de algemene euforie ontsnapt en had zich bij de stemming onthouden "omdat deze tekst de rechtsmacht toelaat door gestereotypeerde formules terug te nemen wat wij haar willen ontnemen..." (*Parl. Handel., Kamer*, gewone zitting 1970-71, nr. 14, 19). Niemand had helaas een betere tekst gevonden!

⁷¹ Art. 28 Sv.; omzendbrief van 6 mei 1913 van de Minister van Justitie, aangehaald bij T. VERSÉE (*op. cit.*), blz. 116 en A. MARÉCHAL, *op. cit.*, nr. 87.

⁷² G. TIMMERMANS, *op. cit.*, blz. 38-40; R. HAYOIT DE TERMICOURT, *op. cit.*, blz. 299; FAUSTIN HÉLIE, *op. cit.*, II, blz. 423; P. CHAMBON, *op. cit.*, blz. 408.

tot inkrimping van de voorlopige hechtenis⁷³. Bij zulke kritiek schijnt men het grondwettelijk beginsel van de scheiding van de machten uit het oog te verliezen. En men vergeet dat, bij het verlenen van een bevel tot aanhouding, de onderzoeksrechter – en hij alleen – de sociale verantwoordelijkheid op zich neemt en hij deze niet kan afwentelen noch op de wetgevende noch op de uitvoerende macht. De rechter beslist volgens zijn geweten, met omzichtigheid, maar ook – waar het moet – met vastberadenheid. Men ontkomt er niet aan de macht in de handen van de rechter te leggen, en dan is zijn beslissingsrecht *per se* onafhankelijk en vrij of, zoals een minister het in de Kamer van Volksvertegenwoordigers uitdrukte, "S'il est exact que le juge a un pouvoir arbitraire, il faut que ce pouvoir soit arbitraire dans une certaine mesure"⁷⁴.

Wat de rol van de *procureur des Konings* betreft bij het tot stand komen van een bevel tot aanhouding, is een dubbele evolutie te merken. Vroeger werd beweerd, dat het openbaar ministerie op straf van nietigheid moest gehoord worden alvorens een bevel tot aanhouding kon verleend worden⁷⁵. Dit steunde op de niet uitdrukkelijk opgeheven tekst van artikel 94 van het Wetboek van Strafvordering en op een enigszins sybillijnse uitdrukking van een cassatiearrest van 1901⁷⁶. Sedertdien wordt vrij algemeen aanvaard dat de onderzoeksrechter – op voorwaarde natuurlijk dat hij geldig met het onderzoek belast is – tegen alle daders, mededaders en medeplichtingen van het vervolgde feit bevel tot aanhouding kan verlenen zonder tussenkomst van het parket⁷⁷.

Een ander aspect betreft de beslissing waardoor de

onderzoeksrechter weigert in te gaan op de vordering van de procureur des Konings strekkende tot het verlenen van een bevel tot aanhouding. Bij afwezigheid van enige uitdrukkelijke wettelijke aanvaarding de rechtspraak eensgezind de mogelijkheid van hoger beroep door het openbaar ministerie, als toepassing van de meer algemene regel volgens welke het parket over een rechtsmiddel beschikt telkens als de onderzoeksrechter een vordering afwijst. Aan het recht te vorderen beantwoordt logischerwijze een appèlrecht. In de zeldzame gevallen, waarin hoger beroep niet toegelaten wordt, zegt de wet het uitdrukkelijk; waar niets gezegd wordt geldt het beginsel van de dubbele aanleg⁷⁸.

In het oorspronkelijk ontwerp, dat zou leiden tot de Wet van 13 maart 1973, werd niet in een wijziging van die toestand voorzien. Toen het ontwerp in de Senaatscommissie voor Justitie belandde, besliste deze eenparig dat het hoger beroep tegen de weigering van de onderzoeksrechter bevel tot aanhouding te verlenen onmogelijk moest zijn. Om dit standpunt te staven werd aangehaald dat de onderzoeksrechter het best geplaatst is om te oordelen, dat hij het dossier ontvangt, onmiddellijk kennis neemt van de processen-verbaal en de nodige inlichtingen krijgt en dat hij ook het best kan oordelen over de noodwendigheden van een voorlopige hechtenis; men heeft ook de "specifieke hoedanigheid" van de onderzoeksrechter willen benadrukken; "deze magistraat oordeelt in geweten", zei men, daarbij rekening houdend met de persoon van de verdachte, de aard van het misdrijf, de ernstige en uitzonderlijke omstandigheden⁷⁹.

Als men deze redenering logisch doortrekt zou zij moeten leiden tot radicale afschaffing van elk hoger beroep in heel onze strafrechtspleging, want alle rechters beslissen met kennis van zaken, oordelen in geweten, en hun "specifieke hoedanigheid" mag ook altijd benadrukt worden.....

Het voorstel van de Commissie werd door de Senaat goedgekeurd en nadien – met eenparigheid – door de Kamer van Volksvertegenwoordigers⁸⁰. Op de aangevoerde bezwaren werd niet ingegaan. Twintig jaar voordien, toen een dergelijk voorstel geformuleerd werd, had de huidige Koninklijke Commissaris voor de hervorming van de strafrechtspleging, toen procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Gent, zijn me-

⁷³ J. VANDERVEEREN, *op. cit.*, blz. 96. Een ander verwijt, in de aangehaalde bijdrage naar voren gebracht, luidt dat de rechters, die uiteraard traditionalist en conservatief zijn, zich voor een "tradition plus que séculaire de conception erronée d'une détention préventive" bevinden en verder dat "les juges (...) sont tenus de s'inspirer des mouvements d'opinion normaux, conformes à de saines idées reçues par la collectivité, dont ils font partie". Het komt er nu op aan te weten wie gaat bepalen dat een opvatting "erronée" is en tot op welke hoogte gedachtenstromingen "normaal" en ideeën "gezond" zijn.

⁷⁴ Verklaring van minister VERMEYLEN in de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 12 december 1960, aangehaald bij A. DUMONT (*op. cit.*, blz. 122). R. CHARLES (*op. cit.*, blz. 167) spreekt van "le pouvoir, exorbitant par essence, du magistrat instructeur".

⁷⁵ *Sic*: R. HAYOIT DE TERMICOURT, *op. cit.*, blz. 286-287. G. TIMMERMANS (*op. cit.*, blz. 34-37) voegt er zelfs aan toe dat het advies van de procureur des Konings moet strekken tot het verlenen van een bevel tot aanhouding, d.i. het "avis géméiné du procureur du Roi et du juge d'instruction".

⁷⁶ Cass., 5 augustus 1901, *Pas.*, 1901, I, 352: "en se bornant à viser le réquisitoire, le mandat décerné à charge du demandeur satisfait à la loi".

⁷⁷ Cass., 29 maart 1926, *Pas.*, 1926, I, 325; *Répertoire pratique du droit belge*, V° *Détention préventive*, nr. 43; A. MARÉCHAL, *op. cit.*, nr. 57; C.J. VANHOUDT, blz. 186; J. HOEFFLER, *op. cit.*, blz. 137; J. VANDERVEEREN, *La détention préventive*, blz. 783. Zie ook BRAAS, *op. cit.*, blz. 435, en J. VANHALEWIJN, *op. cit.*, blz. 654-655.

⁷⁸ Cass., 17 december 1941, *Pas.*, 1941, I, 458, en de noot R.H. (het arrest was gewezen op eensluidende conclusie van HAYOIT DE TERMICOURT, toen advocaat-generaal).

⁷⁹ Verslag van VANDERPOORTEN, *Parl. Besch.*, Senaat, zitting 1971-72, nr. 392, 4 mei 1972, blz. 5-6. Zie in dit verband: F. BERNARD-TULKENS en H.D. BOSLY, "La loi du 13 mars 1973 relative à la détention préventive. Réformes de type procédural. Indemnisation", *R.D.P.*, 1973-74, 797-841 (blz. 798-804).

⁸⁰ *Parl. Handel.*, Kamer, gewone zitting 1972-73, nr. 31, vergadering van 8 maart 1973, blz. 1109. Het verslag voor de Kamercommissie was op dit punt eerder schraal en geheimzinnig: de voorgestelde wijziging was "noodzakelijk (...) naar aanleiding van de recente gebeurtenissen".

ning zonder omwegen te kennen gegeven: "Treffend is het dat men definitief en zonder redenen het principeloos pad schijnt te willen inslaan"⁸¹.

Als men in de voorbereidende teksten van de wet leest dat aan het openbaar ministerie het verwijt toegestuurd wordt dat het de voorlopige hechtenis als straf vóór het vonnis misbruikt⁸², kan men zich afvragen of hierbij wel voldoende met de werkelijke gang van zaken rekening gehouden werd. Wanneer de onderzoeksrechter weigert een bevel tot aanhouding te verlenen, wordt de verdachte noodzakelijk onmiddellijk in vrijheid gesteld. Het hoger beroep van de procureur des Konings heeft in het geheel niet tot gevolg hem van zijn vrijheid te beroven. De vrijheidsbeneming vindt enkel plaats indien de kamer van inbeschuldigingstelling met eenparige stemmen tot de noodzakelijkheid van voorlopige hechtenis besluit. Het openbaar ministerie bezit niet de macht om een beslissing te nemen die uit zichzelf nadelige gevolgen kan hebben voor de verdachte.

Doordat de nieuwe wet afbreuk doet aan het principe van de dubbele aanleg, ontnemt ze aan het hof van beroep de mogelijkheid van een coördinerende actie en belet ze aldus dat mogelijke menselijke vergissingen van de onderzoeksrechter door een hoger gerecht goed gemaakt worden.

Opmerkenswaardig is toch dat de Franse Wet van 17 juli 1970 en de Nederlandse Wet van 26 oktober 1973, die het systeem van de voorlopige hechtenis zeer grondig hervormd hebben, het *appêlrecht* van het openbaar ministerie hebben laten bestaan⁸³.

In één enkel geval is de onderzoeksrechter niet vrij te beslissen of hij ja dan neen voorlopige hechtenis gelast. Is het vervolgd feit strafbaar met dwangarbeid van vijftien tot twintig jaar⁸⁴ of met een zwaardere straf, dan mag hij de verdachte niet in vrijheid laten, tenzij de procureur des Konings daar uitdrukkelijk mee instemt⁸⁵.

⁸¹ H. BEKAERT, *De rechtsgeleerdheid van de magistratuur en de strafvordering*, rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Gent op 16 september 1952, overdruk uit *R.W.*, nr. 3, van 5 oktober 1952, blz. 25. In deze openingsrede wordt terecht gepleit voor een betere regeling van deze rechtsplegingsfase.

⁸² Verslag VANDERPOORTEN, *t.a.p.*, 33.

⁸³ Zie J.M. VAN BEMMELN, *op. cit.*, blz. 83; W. DE VRIES, *Vrijheidsbeneming in het strafproces*, blz. 155; C. OOMEN, *op. cit.*, blz. 40; P. CHAMBON, *op. cit.*, blz. 473.

⁸⁴ Dit wordt soms zeer letterlijk geïnterpreteerd, op zulke manier dat het bevel tot aanhouding niet verplicht zou zijn voor poging tot doodslag. Deze misdaad zou, volgens strikte berekening, strafbaar zijn met dwangarbeid van tien tot twintig en niet van vijftien tot twintig jaar. *Sic*: R. HAYOIT DE TERMICOURT, *op. cit.*, blz. 295, voetnoot 4; J. LECLERCQ, "Observations sur les peines applicable à la tentative de crime", *R.D.P.*, 1956-57, 57-80; C.J. VANHOUDT, *op. cit.*, blz. 188.

⁸⁵ Art. 1, derde lid, Wet 20 april 1874.

In feite geldt de verplichting slechts onder een dubbele voorwaarde. De onderzoeksrechter heeft ontegensprekelijk het recht de tegen de verdachte staande bezwaren te appreciëren; is hij van oordeel dat er geen ernstige aanwijzingen van schuld voorhanden zijn, dan kan hij zonder twijfel weigeren bevel tot aanhouding te verlenen⁸⁶. Hij zal hetzelfde kunnen doen wanneer hij oordeelt dat er weliswaar voldoende feitelijke bezwaren aanwezig zijn maar dat het vervolgd feit ten onrechte beschouwd werd als strafbaar met minstens vijftien tot twintig jaar dwangarbeid⁸⁷, hetzij de straf verkeerd berekend werd, hetzij een disqualificatie zich opdringt.

Indien, buiten die gevallen, de onderzoeksrechter, in strijd met de wettelijke verplichting, toch zou weigeren of nalaten een bevel tot aanhouding te verlenen, is er in geen rechtsmiddel in de rechtspleging voorzien; zelfs in dit geval immers is hoger beroep van de procureur des Konings uitgesloten.

De instelling zelf van het verplicht bevel tot aanhouding wordt niet overal aanvaard. De Nederlandse en de Franse wetgeving⁸⁸ kennen ze niet en het principe wordt verworpen door de Resolutie (65) 11 van 9 april 1965 van het Ministercomité van de Raad van Europa. Ook bij ons gaan er stemmen op om het ver-

⁸⁶ BRAAS, *op. cit.*, blz. 436; J. HOEFFLER, *op. cit.*, blz. 137; J. VANDERVEEREN, *op. cit.*, blz. 782.

⁸⁷ G. TIMMERMANS, *op. cit.*, blz. 90. Deze auteur voegt eraan toe dat de onderzoeksrechter ook het bevel tot aanhouding mag weigeren, als hij oordeelt *onbevoegd* te zijn, "car il peut lui-même déclarer son incompétence (art. 69 C.I.Cr.)". In dezelfde zin: *Rép. prat. dr. belge, Ve Déten-tion préventive*, nr. 63. Deze stelling schijnt nochtans op een vergissing te berusten. Het geval, waarin de onderzoeksrechter zich territoriaal onbevoegd mag verklaren, is zeer uitzonderlijk, namelijk als hij zich van de klacht van de burgerlijke partij ten voordele van een ambtgenoot in een ander arrondissement ontdoet voordat hij zelf tot enige onderzoeksverrichtingen overgegaan is en zelfs, zoals blijkt uit de vergelijking tussen de artikelen 69 en 70 Sv., voordat de klacht aan de procureur des Konings medegedeeld wordt. Wanneer integendeel de onderzoeksrechter over het afleveren van een bevel tot aanhouding te beslissen heeft, zal hij normaal in het bezit zijn van een vordering van het openbaar ministerie en zal hij, zoals voorgeschreven, de verdachte ondervraagd hebben. Dan is de toepassing van artikel 69 niet meer mogelijk en is enkel de raadkamer bevoegd om zich over het geval uit te spreken. In die zin: een onuitgegeven arrest van 11 mei 1973 van de Kamer van Inbeschuldigingstelling te Brussel inzake G.

⁸⁸ Duitsland, Oostenrijk en Italië kennen wel het verplicht bevel tot aanhouding voor bepaalde zware misdrijven. In Duitsland is voorlopige hechtenis verplicht voor moord, doodslag en genocide. § 175 van de Oostenrijkse strafvorderingswet; als het feit strafbaar is met tien jaar opsluiting of meer. Buiten de misdrijven tegen de staatsveiligheid is in Italië de aanhouding verplicht voor slavenhandel, handel in verdovende middelen, valsmunterij en voor alle misdrijven waarvoor de straf niet lager is dan vijf jaar wat het minimum, en vijftien jaar wat het maximum betreft. Vgl., wat het militair gerecht betreft: J. VANHALEWIJN, *op. cit.*, blz. 657.

plicht bevel tot aanhouding uit de wet te schrappen⁸⁹. De afschaffing van die verplichting is aanvaardbaar op voorwaarde dat men in die zware gevallen van de bijzondere motiveringsverplichting afziet en dat het hoger beroep van de procureur des Konings toegelaten wordt tegen een beslissing van de onderzoeksrechter die zou weigeren voorlopige hechtenis te bevelen.

DE BEVESTIGING VAN HET BEVEL TOT AANHOUING

Tegen het bevel tot aanhouding is geen hoger beroep mogelijk⁹⁰. De afwezigheid van dit rechtsmiddel is begrijpelijk als men ermee rekening houdt dat het bevel tot aanhouding niet van kracht blijft indien het niet *binnen vijf dagen* na de ondervraging bevestigd wordt door de raadkamer⁹¹. Deze termijn wordt door sommigen te kort geacht⁹², omdat het dossier vaak nog niet voldoende gestoffeerd is en een enigszins verlengde termijn de raadkamer wellicht in betere condities zou stellen om met kennis van zaken te oordelen. Dat kan juist bevonden worden; toch komt het mij voor dat die termijn moet behouden blijven als belangrijke waarborg voor de verdachte om zijn vrijheidsberoving zo spoedig mogelijk aan het oordeel van een tweede rechter onderworpen te zien.

Bij deze eerste verschijning van de verdachte voor de raadkamer, zal de taak van het onderzoeksgerecht⁹³ er natuurlijk in de eerste plaats in bestaan na te gaan of het bevel tot aanhouding regelmatig naar de vorm is en of aan de voorwaarden en vereisten voldaan is om de voorlopige hechtenis als wettelijk mogelijk te beschouwen. Weliswaar mag ze op dit ogenblik geen uitspraak doen over de gegrondheid van de strafvordering⁹⁴; toch is het duidelijk dat ze –

voor zover haar opdracht reikt – bepaalde feitelijke gegevens mag en moet beoordelen, zoals het bestaan van ernstige aanwijzingen van schuld tegen de verdachte, de juistheid van de aan het misdrijf gegeven kwalificatie en ook – waar het determinerend is voor de regelmatigheid van de hechtenis – het bestaan van een vaste verblijfplaats van de verdachte⁹⁵. En, ten slotte, zal de raadkamer op dit ogenblik een oordeel moeten uitspreken over de actuele noodzakelijkheid de voorlopige hechtenis te verlengen. Het zou verkeerd zijn de rol van de raadkamer te beperken tot een louter retrospectieve en formele regelmatigheidsbeoordeling; zelfs al was het bevel tot aanhouding regelmatig en gegrond, dan nog moet zij de noodzakelijkheid van het voortduren van de hechtenis zelf appreciëren⁹⁶. Over het (nog) bestaan van ernstige en uitzonderlijke omstandigheden, die – in de zin van artikel 1 van de wet – de voorlopige hechtenis in het belang van de openbare veiligheid noodzakelijk maken, oordeelde de raadkamer soeverein⁹⁷.

Sedert de Wet van 13 maart 1973 is ze nochtans aan een driedubbele motiveringsverplichting onderworpen. In de eerste plaats moet zij uitdrukkelijk constateren dat er ernstige en uitzonderlijke omstandigheden bestaan, die dermate de openbare veiligheid raken dat de voorlopige hechtenis vereist wordt⁹⁸. Vervolgens moet zij bepalen waarin die omstandigheden bestaan en in verband hiermede wijzen op het vluchtgevaar, het gevaar voor herhaling of een andere grond voor voorlopige hechtenis⁹⁹. Eindelijk moet dit alles geïndividualiseerd worden "onder vermelding van de gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte". Dit heeft tot gevolg gehad dat het Hof van Cassatie, dat niet over de grond van de zaken uit-

⁸⁹ A. DUMONT, *op. cit.*, blz. 109; J. VELU, *Le régime*, blz. 699. Zelfs H. BEKAERT (*La manifestation*, blz. 263-264 en 313-314) kan zich onder voorwaarden met de afschaffing verzoenen.

⁹⁰ Dit wordt nu uitdrukkelijk gezegd in art. 1, vierde lid, van de Wet van 20 april 1874, dat ingelast werd door de Wet van 13 maart 1973. Vroeger werd het ook vrij algemeen aanvaard (*Rep. prat. dr. belge*, V° *Détention préventive*, nr. 44), al vindt men in oudere rechtspraak sporen van een zg. verzet tegen het bevel tot aanhouding (b.v. Cass., 16 februari 1885, *Pas.*, 1885, I, 61).

⁹¹ Art. 4, Wet 20 april 1874.

⁹² A. DUMONT, *op. cit.*, blz. 133.

⁹³ C.J. VANHOUDT, *op. cit.*, blz. 196; O. VAN DE MEULEBROEKE, "Le contrôle juridictionnel de la détention préventive", *R.D.P.*, 1970-71, 140-203 (blz. 155-158 en blz. 194); G. TIMMERMANS, *op. cit.*, blz. 142-143.

⁹⁴ Cass., 16 februari 1885, *Pas.*, 1885, I, 61 met conclusie van de eerste advocaat-generaal MESDACH DE TER KIELE. Uit dit arrest blijkt dat de raadkamer zich bij de eerste verschijning niet uit te spreken heeft over het bestaan zelf van het misdrijf, althans niet op bindende en definitieve wijze. Het arrest is wel van belang, omdat van het Hof van Cassatie o.m. deel uitmaakten Fr. de le Court en Bougard, die beiden – de eerste als procureur-generaal te Brussel, de tweede als eerste-advocaat-generaal te Luik – een openingsrede gewijd hadden aan de nieuwe wet van 1874. Zie ook de conclusie van advocaat-generaal BOSCH voor Cass., 3 augustus 1896, *Pas.*, 1896, I, 257.

⁹⁵ De raadkamer oordeelt soeverein of er een "verblijf in België" is in de zin van art. 1 van de wet (Cass., 20 juli 1891, *Pas.*, 1891, I, 224; Cass., 3 mei 1909, *Pas.*, 1909, I, 231), maar het Hof van Cassatie voegt er wel, bij wijze van interpretatie, aan toe dat het een werkelijke en vaste verblijfplaats moet zijn (Cass., 6 februari 1882, *Pas.*, 1882, I, 45; Cass., 8 september 1882, *Pas.*, 1882, I, 339; Cass., 4 juni 1883, *Pas.*, 1883, I, 258).

⁹⁶ De wet heeft immers een ernstige, volledige en vrije controle door de raadkamer gewild. Cfr. BRAAS, *op. cit.*, blz. 444 en 445; R. HAYOIT DE TERMICOURT, *op. cit.*, blz. 304; G. TIMMERMANS, *op. cit.*, blz. 156).

⁹⁷ Cass., 28 februari 1881, *Pas.*, 1881, I, 133; Cass., 21 februari 1882, *Pas.*, 1882, I, 74; Cass., 13 juli 1885, *Pas.*, 1885, I, 220; Cass., 4 februari 1889, *Pas.*, 1889, I, 109; Cass., 2 december 1889, *Pas.*, 1890, I, 28; Cass., 16 april 1894, *Pas.*, 1894, I, 180; Cass., 1 maart 1909, *Pas.*, 1909, I, 158; Cass., 22 januari 1934, *Pas.*, 1934, I, 142.

⁹⁸ Cass., 5 maart 1974, *R.W.*, 1973-74, 2108. Het principe werd reeds aanvaard door Cass., 29 juli 1884, *Pas.*, 1884, I, 304.

⁹⁹ Dit blijkt uit de tekst zelf van art. 2, Wet 20 april 1874, gewijzigd door art. 2, Wet 13 maart 1973: de omstandigheden moeten "nauwkeurig" omschreven worden. De Franse tekst luidt: "Le mandat d'arrêt (...) spécifiera les circonstances graves et exceptionnelles (...)".

spraak doet en dus het waardeoordeel van de feiten-rechter onverlet laat, toch beslissingen van onderzoeksgerechten vernietigt, omdat de voorgebrachte gegevens niet eigen aan de zaak of aan de persoonlijkheid van de verdachte blijken te zijn¹⁰⁰.

Om aan haar motiveringsplicht te voldoen, kan de raadkamer eenvoudig verwijzen naar de beweegredenen van het bevel tot aanhouding, wanneer deze haar als afdoende voorkomen. Het staat haar nochtans vrij de motivering van het bevel tot aanhouding te wijzigen, te verbeteren of aan te vullen¹⁰¹. In geval van bevestiging is ze genooddaakt dit te doen, wanneer de motivering van het bevel niet aan de wettelijke vereisten voldoet.

Wanneer het een bevel tot aanhouding betreft, dat de onderzoeksrechter verplicht was af te leveren, is de beschikking van bevestiging voldoende gemotiveerd als zij, zoals het bevel tot aanhouding zelf, enkel vermeldt dat het feit volgens de wet strafbaar is met vijftien tot twintig jaar of een zwaardere straf¹⁰². Ongetwijfeld mag de raadkamer in dergelijke gevallen beslissen dat het bevel tot aanhouding niet bevestigd wordt, ingeval zij tot het besluit komt dat er geen voldoende aanwijzingen van schuld tegen de verdachte bestaan¹⁰³ of dat het feit, eventueel onder een verbeterde kwalificatie, geen dwangarbeid van vijftien tot twintig jaar als straf meebrengt.

De vraag is hoever de beslissingsvrijheid van de raadkamer strekt buiten die hypothesen. Mag zij de invrijheidstelling bevelen van de verdachte, tegen wie zij nochtans voldoende bezwaren aanneemt voor een feit dat vijftien tot twintig jaar dwangarbeid kan tot gevolg hebben? De rechtsleer antwoordt ontkennend op die vraag en ontnemt in die omstandigheden zijn normale beoordelingsbevoegdheid aan het onderzoeksgerecht¹⁰⁴. Het lijkt nochtans verkieslijk een oud cassatiearrest te volgen, dat in de beschouwde hypothese

volledige vrijheid laat aan de raadkamer om de verdachte, als het past, in vrijheid te stellen¹⁰⁵.

HANDHAVING VAN DE VOORLOPIGE HECHTENIS

Het door de raadkamer bevestigd bevel tot aanhouding is slechts geldig voor één maand, te rekenen van de ondervraging¹⁰⁶, praktisch van de tenuitvoerlegging van het bevel. Het is de taak van de raadkamer vóór het verloop van de maand, te beslissen of de voorlopige hechtenis gehandhaafd blijft. Hetzelfde gebeurt van maand tot maand. Als grond voor de verlengingen geldt uitsluitend de openbare veiligheid¹⁰⁷. Het beoordelen van dit criterium en dus van de opportuniteit van de handhaving zelf komt de onderzoeksgerechten toe, die daaromtrent vóór het in werking treden van de Wet van 13 maart 1973 vrij beslisten,

¹⁰⁵ Cass., 3 augustus 1896, *Pas.*, 1896, I, 257. Het betrof een zaak, waarin de kamer van inbeschuldigingstelling de verdachte had vrijgelaten, ondanks de vordering van de substituit-procureur-generaal JOTTRAND, die betoogd had dat zij haar bevoegdheid zou te buiten gaan, gelet op het feit dat het een verplicht bevel tot aanhouding betrof. Voor het Hof van Cassatie verklaarde de advocaat-generaal BOSCH dat men het volledig beoordelingsrecht van het onderzoeksgerecht moest erkennen, aangezien de wetgever een "débat sérieux" in het onderzoeksgerecht gewild had. Het Hof van Cassatie volgde deze stelling en verklaarde dat de kamer van inbeschuldigingstelling het recht had de opportuniteit van het behoud van de hechtenis vrij te beoordelen. Anders, aldus het Hof, zou de verschijning voor de onderzoeksrechtsmacht geen enkel ernstig nut hebben; het zou in strijd zijn met de wil van de wetgever, die de waarborgen voor de persoonlijke vrijheid wenste te verstevigen.

HAYOIT DE TERMICOURT (zie vorige voetnoot) had de stelling verdedigd dat het arrest van 1896 niet zulke formele draagkracht had. Hij merkte hierbij op dat het arrest daterende uit een tijd waarin aan de onderzoeksgerechten het recht ontzegd werd de aanwezigheid van voldoende bezwaren evenals de juistheid van de kwalificatie te betwisten. In die geest kon men toen logisch beweren dat er, zonder die appreciatie, inderdaad geen "débat sérieux" kon gehouden worden.

Het arrest moet nochtans wel een algemene draagwijdte hebben. Dit blijkt m.i. uit één argument door het Hof gebruikt. Het arrest vermeldt immers dat, zelfs in het geval van verplicht bevel tot aanhouding, de onderzoeksrechter en de procureur des Konings het recht bezitten om, op elk ogenblik, in gemeen overleg, de verdachte in vrijheid te stellen. Dan moet de raadkamer logischerwijze ook dit recht hebben, besluit het Hof van Cassatie.

¹⁰⁶ Art. 5, Wet 20 april 1874, gewijzigd door art. 3, Wet 13 maart 1973.

¹⁰⁷ Vóór de Wet van 13 maart 1973 gold als reden voor de handhaving het "openbaar belang". Deze uitdrukking werd vervangen door "openbare veiligheid" ingevolge een amendement van de heer PIERSON met hetwelk de verslaggever VANDERPOORTEN, zich van te voren akkoord verklaarde. "La notion d'intérêt public – aldus Pierson – est incontestablement plus large que celle de la sécurité publique" (*Parl. Handel., Senaat*, gewone zitting 1971-72, nr. 42, vergadering van 15 juni 1972, blz. 1136-1137). Zie ook voetnoot 43.

¹⁰⁰ Cass., 19 juni 1973, *Arr. Cass.*, 1973, 1023, en *R.W.*, 1973-74, 539; Cass., 11 maart 1974, *J.T.*, 1974, 314.

¹⁰¹ Cass., 1 februari 1960, *Pas.*, 1960, I, 619; K.v.I. Brussel, 19 december 1919, *R.D.P.*, 1920, 76.

¹⁰² Cass., 23 oktober 1939, *Pas.*, 1939, I, 432.

¹⁰³ Cass., 5 augustus 1910, *Pas.*, 1910, I, 412 en de conclusie van eerste advocaat-generaal TERLINDEN.

¹⁰⁴ R. HAYOIT DE TERMICOURT, *op. cit.*, blz. 303-305; A. MARÉCHAL, *op. cit.*, nrs. 168 en 172; J. HOEFFLER, *op. cit.*, blz. 142; H. BEKAERT, *La manifestation de la vérité*, blz. 323. MARÉCHAL voegt hieraan toe dat, ingeval er geen voldoende bezwaren bestaan voor de oorspronkelijk bedoelde misdaad doch wel voor een misdrijf dat strafbaar is met minstens drie maanden gevangenisstraf en hoogstens vijftien jaar dwangarbeid, de raadkamer een eventuele vrijstelling moet motiveren met de beschouwing dat er geen ernstige en uitzonderlijke omstandigheden bestaan, die de voorlopige hechtenis zouden vereisen in het belang van de openbare veiligheid. In dezelfde zin als voormelde rechtsleer: K.v.I. Brussel, 22 december 1925, *R.D.P.*, 1926, 155. Er valt evenwel op te merken dat dit arrest geveld werd op vordering van HAYOIT DE TERMICOURT.

zonder controle door het Hof van Cassatie¹⁰⁸.

Volgens artikel 5 van de wet moet de beschikking van de raadkamer "met redenen omkleed" zijn. De rechtspraak vatte dit echter zeer breed op. Indien er geen conclusie genomen werd, kon de raadkamer ermee volstaan eenvoudigweg te constateren, dat het "openbaar belang" – volgens de terminologie van de oude tekst – de handhaving van de voorlopige hechtenis vereiste¹⁰⁹. Werd er wel een conclusie genomen, die op de opportuniteit van de handhaving van de hechtenis betrekking had, dan gold als principe dat het onderzoeksgerecht daarop niet speciaal moest antwoorden; het was voldoende dat beslist werd dat het openbaar "belang" de voortzetting van de vrijheidsberoving eiste¹¹⁰. In enkele arresten preciseert het Hof van Cassatie dat er, als uitzondering op de regel, wel geantwoord moet worden op de conclusie in drie hypothesen¹¹¹: als de verdachte de bevoegd-

heid van het onderzoeksgerecht betwist, als hij een exceptie¹¹² aanvoert of als hij staande houdt dat het feit geen misdrijf uitmaakt.

Als het vervolgd feit met vijftien tot twintig jaar dwangarbeid of een zwaardere straf beteugeld wordt en de onderzoeksrechter aldus verplicht was een bevel tot aanhouding te verlenen, blijft de raadkamer bij de maandelijks rechtspleging volledig vrij de hechtenis al dan niet te handhaven¹¹³, al naar gelang de openbare veiligheid dit vereist. De handhaving wordt niet adequaat gemotiveerd door eenvoudig vast te stellen dat het misdrijf met dwangarbeid van vijftien tot twintig jaar strafbaar is¹¹⁴.

Sedert de Wet van 13 maart 1973 dienen deze beginselen betreffende de motivering van de handhaving van de hechtenis gecorrigeerd in de mate dat de raadkamer nu slechts de verlenging van de gevangenhouding mag bevelen "wegens ernstige en uitzonderlijke omstandigheden, die de openbare veiligheid raken", en het door die wet gewijzigd artikel 5 voegt eraan toe: "De beschikking omschrijft nauwkeurig die omstandigheden onder vermelding van de gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte". Het parallelisme met artikel 2 betreffende het bevel tot aanhouding is volledig. De raadkamer staat hier dus voor dezelfde driedubbele motiveringsplicht als de onderzoeksrechter zelf¹¹⁵.

In het debat over de handhaving van de hechtenis komt de regelmatigheid van het bevel tot aanhouding niet meer ter sprake¹¹⁶.

¹¹² Het woord "exception" in de arresten van het Hof van Cassatie dient waarschijnlijk verstaan in de zin van "exception à la recevabilité de l'action" (T.J. HERMAN, *op. cit.*, nr. 99bis). J. D'HAENENS preciseert dat door excepties bedoeld worden gronden waaruit de niet-ontvankelijkheid van de vordering moet blijken (b.v. wegens verjaring) of de niet-toepasselijkheid in concreto van de strafrechtsnorm (b.v. gronden van rechtvaardiging) (*Preadvies over de motivering van het feitelijk en rechtskundig dispositief in het strafvonnis naar Belgisch recht*, Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht in België en Nederland, Zwolle, N.V. Tjeenk Willink, 1964, blz. 13).

De raadkamer is verplicht de datum van de feiten te preciseren als zich daaromtrent een betwisting voordoet, die de ontvankelijkheid van de strafvordering in het gedrang brengt (Cass., 23 september 1942, *Pas.*, 1942, I, 196).

¹¹³ K.v.I. Brussel, 10 december 1901, *B.J.*, 1902, 220. De verdachte was aangehouden wegens moord. Na een maand besliste de raadkamer dat de hechtenis niet gehandhaafd werd omdat er een verschoningsgrond bleek te bestaan. Op "verzet" (sic) oordeelde de kamer van inbeschuldigingstelling dat het ogenblik niet gekomen was om daarover uitspraak te doen maar dat het voldoende was te constateren dat het openbaar belang de verdere aanhouding niet meer vereiste.

¹¹⁴ Cass., 23 oktober 1939, *Pas.*, 1939, I, 432.

¹¹⁵ Cfr. de voetnoten 98 tot 100.

¹¹⁶ Cass., 9 februari 1920, *Pas.*, 1920, I, 81; Cass., 22 januari 1934, *Pas.*, 1934, I, 142; Cass., 18 februari 1935, *Pas.*, 1935, I, 161; Cass., 26 september 1955, *Pas.*, 1956, I, 36; K.v.I. Brussel, 12 mei 1966, *Pas.*, 1967, II, 87; Cass., 5 oktober 1971, *Pas.*, 1972, I, 126; Cass., 27 september 1972, *Arr. Cass.*, 1973, 107.

¹⁰⁸ Cass., 6 juli 1908, *Pas.*, 1908, I, 290; Cass., 20 juli 1908, *Pas.*, 1908, I, 309; Cass., 30 januari 1922, *Pas.*, 1922, I, 150; Cass., 14 mei 1928, *R.D.P.*, 1928, 558; Cass., 1 april 1946, *Pas.*, 1946, I, 124; Cass., 5 januari 1953, *Pas.*, 1953, I, 305; Cass., 23 oktober 1967, *Pas.*, 1968, I, 274.

¹⁰⁹ Cass., 7 januari 1935, *Pas.*, 1935, I, 100; Cass., 27 mei 1935, *Pas.*, 1935, I, 259; Cass., 23 oktober 1967, *Pas.*, 1968, I, 274; K.v.I. Brussel, 19 oktober 1967, *Pas.*, 1968, II, 74. Als de onderzoeksgerechten toch enige bijzondere beweegredenen opgaven, werd deze adequaat geacht waar gezegd werd dat het openbaar belang de verdere aanhouding vergt van personen die "dergelijke feiten" gepleegd hebben (Cass., 11 mei 1914, *Pas.*, 1914, I, 220) of dat er gevaar bestond voor herhaling van de feiten (Cass., 4 juni 1928, *Pas.*, 1928, I, 173) of "lorsque (...) les faits (...) revêtent un caractère si grave que la mise en liberté (...) engendrerait un trouble social et heurterait la moralité publique" (Cass., 3 november 1941, *Pas.*, 1941, I, 413) of nog "que sa mise en liberté lèserait nécessairement l'ordre social et le sentiment public" (Cass., 30 juni 1947, *Pas.*, 1947, I, 310). Volgens de samenvatting in de *Pasicrisie* van Cass., 6 juli 1953 (*Pas.*, 1953, I, 887) zou als impliciete oplossing door het Hof aanvaard zijn dat het zich het recht voorbehoudt na te gaan of de onderzoeksrechtsmachten het wettelijk begrip "openbare veiligheid" niet miskend hebben wanneer zij uit bepaalde omstandigheden afleiden dat het voortduren van de hechtenis noodzakelijk is. (Zie ook: T.-J. HERMAN, *Détention préventive*, in *Rép. prat. dr. belge, Complément*, II, Brussel 1966, blz. 410-415, nr. 56). Uit de tekst van het arrest is dat beginsel niet zo direct af te leiden.

¹¹⁰ Cass., 14 mei 1923, *Pas.*, 1923, I, 308; Cass., 29 november 1937, *Pas.*, 1937, I, 358; Cass., 15 mei 1944, *Pas.*, 1944, I, 348; Cass., 27 september 1972, *Arr. Cass.*, 1973, 107.

¹¹¹ Cass., 20 juli 1951, *Pas.*, 1951, I, 799; Cass., 30 juni 1960, *Pas.*, 1960, I, 1109; Cass., 18 maart 1968, *Pas.*, 1968, I, 890; Cass., 1 april 1968, *Pas.*, 1968, I, 946; Cass., 20 maart 1972, *Pas.*, 1972, I, 677. Een week vóór dit laatste arrest werd nochtans de als vaststaande beschouwde rechtspraak gewijzigd. Een arrest van 14 maart 1972 (*Pas.*, 1972, I, 652) vernietigt inderdaad een arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling omdat het er zich toe beperkt had te verklaren dat het openbaar belang de handhaving van de hechtenis vereiste, terwijl de verdachte in conclusie had doen gelden, dat het openbaar belang zijn verdere gevangenhouding niet meer wettigde en hij dit gestaafd had aan de hand van bepaalde gegevens uit het psychiatrisch rapport.

De beschikkingen van de raadkamer, hetzij tot bevestiging van het bevel tot aanhouding, hetzij tot handhaving van de hechtenis, zijn voor *hoger beroep* vatbaar¹¹⁷. De kamer van inbeschuldigingstelling, die in tweede aanleg uitspraak doet, kan de motivering van de raadkamer, waar het behoort, verbeteren of aanvullen¹¹⁸. Stelt zij vast dat de beschikking van de raadkamer onregelmatig is wegens niet-hersteld verzuim van pleegvormen, dan kan zij zelf, na de voorgeschreven pleegvormen te hebben vervuld en, eventueel na vernietiging van de beschikking, de handhaving bevelen¹¹⁹. Zij beschikt daartoe over het evocatierecht¹²⁰, zonder echter verplicht te zijn van dit recht gebruik te maken; inderdaad, met of zonder vernietiging van de beschikking dient het hof in elk geval te beslissen of de hechtenis ja dan neen moet voortduren¹²¹.

Ofschoon de wet op de voorlopige hechtenis het niet regelt, is *beroep in cassatie* onmiddellijk toegelaten tegen de arresten van de kamer van inbeschuldigingstelling inzake voorlopige hechtenis¹²². Terwijl de zaak in

cassatie hangende is moet de maandelijkse rechtspleging als naar gewoonte in de raadkamer plaatsvinden¹²³. Hoe de toestand geregeld wordt na cassatie met verwijzing naar een andere kamer van inbeschuldigingstelling is niet erg duidelijk¹²⁴; op het ogenblik dat het hof van verwijzing uitspraak doet is er immers een titel van aanhouding, voor één maand geldig en verleend door een raadkamer, die zich reeds in een verder stadium van de rechtspleging bevond. Men zou dus de stelling kunnen verdedigen dat een eventuele invrijheidstelling door het hof van verwijzing reeds achterhaald is door het verloop van de procedure, behalve in de gevallen waarin het hof de onherstelbare onwettigheid van de voorlopige hechtenis zou moeten vaststellen. In de praktijk schijnt men er de voorkeur aan te geven een eventuele invrijheidstelling door het hof van verwijzing zonder meer ten uitvoer te leggen. In elk geval zou een duidelijke wetgeving op dit punt nuttig zijn.

De voorlopige hechtenis verloopt in ons systeem met vaste perioden van één maand¹²⁵, telkens vernieuwbaar door beslissing van de raadkamer, zonder absolute tijdsgrens. Wat de volledige duur van de voorlopige hechtenis in een zaak betreft, moeten de voorziene rechtsplegingswaarborgen evenals het automatische toezicht op zaken, die méér dan zes maanden in onderzoek zijn, een voldoende waarborg bieden tegen mogelijke misbruiken¹²⁶.

In *Nederland* kan het bevel tot gevangenneming of tot gevangenhouding, dat normaal voor dertig dagen geldig is, vóór de aanvang van het onderzoek op de terechtzitting ten hoogste tweemaal worden verlengd¹²⁷. Er dient rekening mede gehouden dat de regeling be-

In de cassatieprocedure naar aanleiding van een maandelijkse handhaving van de voorlopige hechtenis worden niet-ontvankelijk verklaard de middelen die betrekking hebben op de regelmatigheid van het bevel tot aanhouding (Cass., 1 april 1968, *Pas.*, 1968, I, 946) of op de beslissing, waardoor het bevel tot aanhouding bevestigd werd (Cass., 30 januari 1905, *Pas.*, 1905, I, 118) of nog op de betekening van de beschikking van bevestiging (Cass., 27 april 1920, *Pas.*, 1920, I, 123).

¹¹⁷ Art. 19, Wet 20 april 1874, gewijzigd door art. 4, Wet 13 maart 1973.

¹¹⁸ K.v.I. Brussel, 6 juni 1967, *Pas.*, 1968, II, 13.

¹¹⁹ Inmiddels bleef de betrokkene immers aangehouden in afwachting van het arrest (Art. 20, Wet 20 april 1874, gewijzigd door de Wet van 25 juli 1959; Cass., 1 april 1946, *Pas.*, 1946, I, 124).

¹²⁰ Het betreft het evocatierecht dat geregeld wordt door art. 215 en niet art. 235 Sv.; Cass., 17 november 1879, *Pas.*, 1879, I, 416; Cass., 17 juli 1937, *Pas.*, 1937, I, 230; Cass., 13 december 1943, *Pas.*, 1944, I, 108; Cass., 20 maart 1944, *Pas.*, 1944, I, 266.

¹²¹ Cass., 19 juni 1939, *Pas.*, 1939, I, 317. De verdachte heeft er geen belang bij voor het Hof van Cassatie de nietigheden van de beschikking van de raadkamer aan te voeren, die hij reeds voor de kamer van inbeschuldigingstelling deed gelden. Want zelfs al was de kamer van inbeschuldigingstelling op zijn vraag ingegaan en had zij de beschikking van de raadkamer vernietigd, toch bleef zij zelf ermede belast te beslissen of het openbaar belang het voortduren van de voorlopige hechtenis vereiste (Cass., 10 februari 1943, *Pas.*, 1943, I, 60).

¹²² Hierbij kan wel opgemerkt worden dat er, op het stuk van de nietigheden, een wederzijdse onafhankelijkheid bestaat tussen de rechtspleging inzake voorlopige hechtenis en de rechtspleging betreffende de eigenlijke strafvordering. Onregelmatigheden die gepleegd werden tijdens de procedure betreffende de voorlopige hechtenis, blijven zonder invloed op de wettelijkheid van de uitspraak over de gegrondheid van de strafvordering (Cass., 7 juli 1947, *Pas.*, 1947, I, 323; Cass., 10 november 1952, *Pas.*, 1953, I, 147; Cass., 28 maart 1960, *Pas.*, 1960, I, 874; Cass., 22 januari 1962, *Pas.*, 1962, I, 603; Cass., 14 juni 1971, *Pas.*, 1971, I, 979). Andersom blijven de onregelmatigheden in de rechtspleging, die slechts betrekking hebben op onderzoeksverrichtingen, zonder invloed op de geldigheid van de rechtspleging betreffende de

handhaving van de voorlopige hechtenis (Cass., 7 mei 1934, *Pas.*, 1934, I, 271).

¹²³ Cass., 27 september 1972, *Arr. Cass.*, 1973, 107. Indien er een beroep in cassatie is tegen het arrest van bevestiging en nadien tegen een arrest van handhaving, zal het Hof van Cassatie – ingeval het op de eerste voorziening het bestreden arrest vernietigt en de zaak naar een andere kamer van inbeschuldigingstelling verwijst – de uitspraak over de tweede voorziening opschorten totdat het hof van verwijzing zich zal hebben uitgesproken over het bestaan van het voorafgaand verhoor en dus over de regelmatigheid van het bevel tot aanhouding (Cass., 6 november 1933, *R.D.P.*, 1933, 1065). Cfr. *supra*, voetnoot 28.

¹²⁴ De kamer van inbeschuldigingstelling, waarnaar de zaak verwezen wordt, is er blijkbaar niet toe gehouden binnen vijftien dagen uitspraak te doen zoals art. 20 van de Wet van 20 april 1874, gewijzigd door de Wet van 25 juli 1959, voor de gewone procedure voorschrijft; die termijn begint inderdaad te lopen "nadat het beroep is ingesteld" en men ziet niet goed in hoe hij voor analogische uitbreiding zou vatbaar zijn.

¹²⁵ De berekening gebeurt van de zoveelste tot de dag vóór de zoveelste, de eerste dag niet inbegrepen (Cass., 26 mei 1944, *Pas.*, 1944, I, 357).

¹²⁶ Art. 26, Wet 20 april 1874.

¹²⁷ Art. 66 Sv., gewijzigd door de Wet van 26 oktober 1973.

treffende het aanhangig maken bij het vonnisgerecht (met eventueel het voortduren van de hechtenis) helemaal verschilt van onze wetgeving en praktijk.

In Italië bepaalde het Decreet-wet nr. 192 van 1 mei 1970, met wijzigingen in wet omgezet door de Wet van 1 juli 1970, verschillende maxima voor de voorlopige hechtenis tijdens het gerechtelijk vooronderzoek: drie maanden, zes maanden, een jaar of twee jaar naar gelang de zwaarwichtigheid van het misdrijf. In april 1974 heeft de Ministerraad, vooruitlopend op een wetsontwerp dat reeds in de Senaat doch niet in de Kamer van Volksvertegenwoordigers goedgekeurd werd, die absolute termijnen verlengd met dien verstande dat zij reiken tot aan de veroordeling in eerste aanleg: zes maanden, twee jaar (i.p.v. een jaar) en vier jaar (i.p.v. twee jaar)¹²⁸.

In Frankrijk is de "ordonnance" van de onderzoeksrechter, die voorlopige hechtenis in correctionele zaken, geldig voor vier maanden. Volgens het nieuw artikel 145 C.P.P. kan de onderzoeksrechter de voorlopige hechtenis verlengen voor een termijn van maximum vier maanden. De rechtsleer is van oordeel dat de oude rechtspraak geldig blijft volgens welke die verlenging meerdere malen kan gebeuren, zonder absolute beperking¹²⁹. In criminele zaken wordt de voorlopige hechtenis bevolen zonder voorafgaande "ordonnance" door een eenvoudig "mandat de dépôt" met onbeperkte geldigheidsduur¹³⁰.

De beslissing van de raadkamer, – wier tussenkomst wettelijk gekenmerkt wordt door receptiviteit en passiviteit, in deze zin dat ze zelf geen onderzoeksplichten kan uitvoeren noch rechtstreekse initiatieven nemen om de verrichtingen van het onderzoek te bepalen – maakt slechts een moment uit van de rechtspleging. Komt het tot een beschikking van bevestiging van het bevel tot aanhouding of van handhaving van de voorlopige hechtenis, dan zou dit kunnen ervaren worden als een "bon voor een maand", binnen welke de onderzoeksrechter naar eigen goeddunken het onderzoek voortzet zonder dat hij, gedurende die tijdspanne, enige verdere inmenging van de raadkamer te duchten heeft.

Zonder afbreuk te doen aan de essentiële karakteristieken van het onderzoeksgerecht zou het m.i. mogelijk en wenselijk zijn dat de raadkamer gemachtigd wordt de bevestiging of de verlenging van de voorlopige hechtenis te gelasten voor een kortere, door haar te bepalen termijn¹³¹; vóór het verstrijken van

die termijn zou het geval haar eventueel opnieuw voorgelegd worden. Daarmee gaat vanzelfsprekend gepaard het recht voor de raadkamer om, bij wijze van motivering, aan te duiden waarom zij een bepaalde termijn verkiest en welke onderzoeksverrichtingen volgens haar binnen die termijn nuttig zouden verricht worden¹³².

INVRIJHEIDSTELLING

Tijdens het vooronderzoek kan op elk ogenblik de invrijheidstelling van de verdachte door de onderzoeksrechter gelast worden. Volgens artikel 6 van de Wet van 20 april 1874 mocht hij dit in geen geval doen zonder de eensluidende conclusie van de procureur des Konings. Dit was enigszins onlogisch in de gevallen waarin de onderzoeksrechter, enkel voor onderzoeksdoeleinden en praktisch zonder tussenkomst van de procureur des Konings, een bevel tot aanhouding verleend had, waaraan hij alleen geen einde kon maken.

Door de Wet van 13 maart 1973 werd de volgende regeling getroffen. Als de onderzoeksrechter de opheffing van het bevel tot aanhouding voorstelt, geeft hij hiervan onmiddellijk kennis enerzijds aan de verdachte en¹³³ de raadsman, anderzijds aan het openbaar ministerie¹³⁴. Stemt de procureur des Konings met het voorstel in, dan volgt invrijheidstelling. Neemt de procureur des Konings in het geheel geen conclusie binnen vierentwintig uren, dan verleent de onderzoeksrechter ook geldig het bevel tot invrijheidstelling. Stemt de conclusie van de procureur des Konings niet in met het voorstel, dan wordt het geval aan de raadkamer voorgelegd, die binnen vijf dagen, te rekenen van de mededeling van het voorstel door de onderzoeksrechter aan het openbaar ministerie, beslist. Indien de beschikking van de raadkamer niet binnen vijf dagen verleend wordt, zou volgens de memorie van toelichting van het wetsontwerp, de verdachte automatisch

is nu uitdrukkelijk in de wettekst opgenomen (artikelen 64 en 66 Sv., gewijzigd door de Wet van 26 oktober 1973; TH. W. VAN VEEN, "De voorlopige hechtenis zoals zij wordt", *Delikt en Delinkwent*, 1973, 464).

¹³² Cfr. A. DUMONT, *op. cit.*, blz. 133. O. VAN DE MEULEBROEKE, *op. cit.*, blz. 193-194, die nochtans aanvaardt dat "la chambre du conseil (...) devrait être érigée en juge de tous les conflits juge d'instruction – ministère public", is er geen voorstander van dat de raadkamer de verlenging van de hechtenis voor minder dan één maand zou mogen bevelen, omdat dit in strijd zou zijn met de onafhankelijkheid van de onderzoeksrechter.

¹³³ De tekst van de wet luidt (bij vergissing, zegt men): "aan de verdachte of aan zijn raadsman". Zie M. ROZIE, "De opheffing van het bevel tot aanhouding op voorstel van de onderzoeksrechter", *R.W.*, 1972-73, 2005-2008.

¹³⁴ De mededeling aan het parket is nutteloos als de procureur des Konings zelf de vrijlating vraagt of als de verdachte een dergelijke vraag via het parket indient.

Een eigenlijk verzoekschrift van de verdachte strekkende tot zijn invrijheidstelling is, als procedureakte niet ontvankelijk zolang het gerechtelijk onderzoek aan de gang is (K.v.I. Luik, 9 oktober 1962, *R.D.P.*, 1962-63, 271).

¹²⁸ *La Stampa*, 12 april 1974.

¹²⁹ P. CHAMBON, *op. cit.*, blz. 478; R. CHARLES, *op. cit.*, blz. 99.

¹³⁰ Art. 146 C.P.P.

¹³¹ Deze hervorming wordt gesuggereerd door DAUTRICOURT, die een lange ervaring heeft als voorzitter van de raadkamer te Brussel. Zie J.Y.D., "Chronique. La détention préventive en Belgique", *R.D.P.*, 1969-70, 470-473 (blz. 473). In Nederland werd een dergelijk systeem door de rechtspraak erkend (J.M. VAN BEMMELEN, *op. cit.*, blz. 85; W. DE VRIES, *Vrijheidsbeneming in het strafproces*, blz. 157) en het

in vrijheid gesteld worden¹³⁵. De beschikking van de raadkamer moet gemotiveerd zijn zoals een beschikking van maandelijkse handhaving. Zij heeft overigens ook hetzelfde gevolg¹³⁶.

Gedurende de enkele dagen die de bevestiging van het bevel tot aanhouding door de raadkamer voorafgaan, evenals gedurende de periode waarin een hoger beroep tegen een beschikking van de raadkamer bij de kamer van inbeschuldigingstelling hangende is, kan de verdachte wel in vrijheid gesteld worden door de onderzoeksrechter hetzij op overeenkomstige conclusie van de procureur des Konings¹³⁷ hetzij bij afwezigheid van tijdige conclusie; de tussenkomst van de raadkamer is in die omstandigheden uitgesloten.

Alles samen mag men de nieuwe wet een gelukkige hervorming heten wat de invrijheidstelling door de onderzoeksrechter betreft¹³⁸. Met de mogelijkheid van invrijheidstelling hetzij door de raadkamer – bij de bevestiging van het bevel tot aanhouding of bij de maandelijkse rechtspleging – hetzij door de onderzoeksrechter – met de nieuwe mogelijkheden door de Wet van 13 maart 1973 in het leven geroepen –, kan men zeggen dat de verdachte over een volledig stel waarborgen beschikt om de voorlopige hechtenis tot een minimum te beperken. Het is zo dat de verdachte

zelfs misbruik kan maken van de hem geboden gelegenheden om hoger beroep in te stellen als een beschikking van de raadkamer voor hem ongunstig uitvalt; zo wordt hem door de wet de gelegenheid geboden het vooronderzoek half lam te leggen, met het gevolg dikwijls dat de hechtenis nodeloos verlengd wordt. Daarom lijkt het mij niet aangewezen hem bijkomende en praktisch overbodige middelen ter hand te stellen, waarvan hij tot eigen schade en schande zou kunnen misbruik maken¹³⁹.

Op het ogenblik van de *regeling van de rechtspleging* komt de verdachte – behoudens verzet van de procureur des Konings of van de burgerlijke partij – automatisch vrij in geval van buitenvervolginstelling of verwijzing naar de politierechtbank¹⁴⁰.

Bij verwijzing naar de correctionele rechtbank uit hoofde van een feit waarop het bevel tot aanhouding betrekking heeft, blijft de verdachte in principe aangehouden, behalve wanneer de raadkamer, ter gelegenheid van de verwijzing, de invrijheidstelling beveelt¹⁴¹. Tegen deze invrijheidstelling heeft de procureur des Konings¹⁴² een rechtsmiddel. Indien echter de invrijheidstelling op dat ogenblik geweigerd wordt, heeft de beklaagde geen rechtsmiddel. Geen enkele wettekst immers laat het toe¹⁴³. De uitleg hiervan ligt voor de

¹³⁵ *Parl. Besch., Kamer*, gewone zitting 1968-69, wetsontwerp 472-1, 10 september 1969, blz. 4. De oplossing is juridisch gewaagd. De tekst van de wet maakt immers geen gewag van enige sanctie bij niet-inachtneming van de termijn. De vergelijking met andere bepalingen van de Wet van 20 april 1874 leidt eerder tot de conclusie dat invrijheidstelling niet automatisch volgt. Zo bepaalt art. 7 dat, in geval van verzoekschrift, het vonnisgerecht "binnen vijf dagen" moet uitspraak doen; men aanvaardt dat bij niet-inachtneming van die termijn geen automatische invrijheidstelling volgt (zie verder, voetnoot 149). Art. 20 bepaalt dat, in geval van hoger beroep, de kamer van inbeschuldigingstelling "binnen vijftien dagen" moet uitspraak doen; hier heeft de wetgever gemeend uitdrukkelijk te moeten bepalen: "zodra deze termijn is verstreken, wordt de verdachte in vrijheid gesteld".

¹³⁶ De wet eist niet dat er vormvoorschriften in acht genomen worden, o.m. wat betreft het ter beschikking stellen van het dossier. Sommigen achten het "wenselijk" toch het dossier ter beschikking van de verdediging te stellen (M. ROZIE, *op. cit.*, 2007; C.J. VANHOUDT, *Strafvordering*, I, blz. 202).

¹³⁷ De huidige tekst van de wet maakt een einde aan de aarzelingen uit de voorgaande periode (R. HAYOIT DE THERMICOULT, *op. cit.*, blz. 392; A. DUMONT, *op. cit.*, blz. 133; *Rép. prat.*, V° *Détention préventive*, nrs. 133-134).

¹³⁸ Dit wil niet zeggen dat van de nieuwe rechtspleging noodzakelijk een massaal gebruik moet gemaakt worden. In heel het rechtsgebied van het Hof van Beroep te Brussel werd er, gedurende het eerste jaar dat de nieuwe wet van toepassing was, namelijk van 20 april 1973 tot 20 april 1974, slechts viermaal een beroep gedaan op de raadkamer na strijdige conclusie van de procureur des Konings. In twee gevallen kwam de verdachte vrij, in één geval handhaafde de raadkamer de hechtenis en in één geval werd een beschikking van invrijheidstelling door de kamer van inbeschuldigingstelling hervormd.

¹³⁹ In Nederland mag de rechtbank een bevel tot voorlopige hechtenis opheffen en de verdachte mag dit ook vragen. Maar hij wordt slechts opgeroepen en gehoord, als hij het voor de eerste maal vraagt (art. 67 Sv., gewijzigd door de Wet van 26 oktober 1973).

In Frankrijk mag de verdachte steeds zijn invrijheidstelling vragen. De onderzoeksrechter moet binnen vijf dagen daarover uitspraak doen. Anders kan de zaak rechtstreeks bij de "Chambre d'accusation" aanhangig gemaakt worden en als deze niet binnen vijftien dagen uitspraak doet volgt invrijheidstelling. Tegen een negatieve beslissing van de onderzoeksrechter is hoger beroep mogelijk en dan moet door de "Chambre d'accusation" binnen een maand uitspraak gedaan worden (artt. 148, 186 en 194 C.P.P., gewijzigd door de Wet van 17 juli 1970). Deze regeling moet in verband gebracht worden met het feit dat in Frankrijk het "mandat de dépôt" geldig is voor perioden van telkens vier maanden in correctionele zaken en voor onbepaalde tijd in criminele zaken.

¹⁴⁰ Artt. 128, 129 en 135 Sv. Deze teksten, die nog in hun oorspronkelijke vorm voorkomen, konden er geen rekening mee houden dat nu een verwijzing naar de politierechtbank zou kunnen gevorderd worden van iemand die zich in voorlopige hechtenis bevindt (b.v. voor rijden onder dronkenvloed). Men aanvaardt gewoonlijk dat de verwijzing naar de politierechtbank voor een dergelijk wanbedrijf moet gepaard gaan met invrijheidstelling. Dit steunt op een letterlijke interpretatie van artikel 129 Sv. en tevens van art. 7, Wet van 20 april 1874, deze laatste bepaling gewijzigd door de Wet van 29 juni 1899. Een logische en evolutieve interpretatie zou tot een andere conclusie leiden.

¹⁴¹ Art. 130, tweede lid, Sv., gewijzigd door de Wet van 6 maart 1963. Zie K.v.I. Luik, 18 april 1963, *R.D.P.*, 1962-63, 847.

¹⁴² In dit geval niet de burgerlijke partij (art. 135, laatste lid, Sv., gewijzigd door de Wet van 6 maart 1963).

¹⁴³ K.v.I. Brussel 19 januari 1966, *J.T.*, 1966, 227.

hand. Daar de zaak bij het vonnisgerecht aanhangig gemaakt wordt, moet de vraag naar de opheffing van de voorlopige hechtenis niet meer onderzocht worden door het onderzoeksgerecht, dat de zaak uit handen heeft gegeven, maar eerder door het gerecht dat over de grond van de zaak zal moeten oordelen. De beslissing komt overigens vlugger over het algemeen.

Inderdaad, volgens de onderscheidingen van artikel 7 van de Wet op de voorlopige hechtenis, kan het *vonnisgerecht*, waarbij de strafvordering aanhangig is¹⁴⁴, op een verzoekschrift van de verdachte¹⁴⁵ de voorlopige invrijheidstelling verlenen. Komt er geen verzoekschrift, dan blijft de voorlopige hechtenis onbeperkt duren tot de einduitspraak¹⁴⁶. Het verzoekschrift is anderzijds niet meer ontvankelijk wanneer de veroordeling kracht van gewijsde bekomen heeft en dus een volledige titel vormt voor de vrijheidsberoving¹⁴⁷. Bij analogie met de in de tekst van artikel 7 bepaalde gevallen wordt aanvaard, dat het verzoekschrift ont-

vankelijk is van de verdachte, die enkel aangehouden is krachtens een bevel tot onmiddellijke aanhouding¹⁴⁸.

Over het verzoekschrift moet binnen vijf dagen na de indiening ervan beslist worden, doch deze termijn is niet op straffe van nietigheid voorgeschreven¹⁴⁹. Het bevoegde gerecht oordeelt soeverein of er redenen voorhanden zijn om de beklaagde in vrijheid te stellen¹⁵⁰. Of het bevel tot aanhouding al dan niet regelmatig was, komt hier niet meer ter sprake¹⁵¹. Alleen moet volgens de rechtspraak nagegaan worden of het "openbaar belang" het voortduren van de hechtenis vereist¹⁵². Nu het hele systeem van de voorlopige hechtenis op de "openbare veiligheid" afgestemd is¹⁵³, zal dit enigszins meer beperkt begrip wel in de toekomst het te hanteren criterium uitmaken. Voor het overige bestaat hier geen bijzondere motiveringsverplichting¹⁵⁴; opmerkelijk is wel dat de nieuwe Wet van 13 maart 1973 op dit gebied geen speciale eisen stelt.

Wanneer het *eindvonnis* de beklaagde veroordeelt

¹⁴⁴ Door het feit dat de zaak bij het vonnisgerecht aanhangig gemaakt is, wordt de raadkamer onbevoegd om over een verzoekschrift tot invrijheidstelling uitspraak te doen (Cass., 27 november 1967, *Pas.*, 1968, I, 405). Over een mogelijke bevoegdheidsbetwisting tussen de correctionele rechtbank en het hof van beroep, zie Cass., 12 maart 1956, *R.D.P.*, 1955-56, 771, en de noot. Als een zaak naar het hof van assisen verwezen is en het hof geen zitting houdt, wordt het verzoekschrift gericht tot de kamer van inbeschuldigingstelling. Hetzelfde gebeurt tijdens de rechtspleging in cassatie (Cass., 8 juni 1971, *Pas.*, 1971, I, 954; K.v.I. Gent, 30 maart 1954, *R.W.*, 1954-55, 401) of regeling van rechtsgebied.

¹⁴⁵ Minder frequent doch theoretisch mogelijk is ook een verzoekschrift van het openbaar ministerie (Cass., 26 maart 1917, *Pas.*, 1917, I, 401).

¹⁴⁶ In Nederland werd op grond van de nieuwe Wet van 26 oktober 1973 berekend dat een voorlopige hechtenis, die loopt op het ogenblik dat met het onderzoek ter terechtzitting een aanvang gemaakt wordt, maximaal met vier en een halve maand verlengd worden in eerste aanleg. Tijdens de appelprocedure kan de voorlopige hechtenis telkens met dertig dagen verlengd worden, zonder absolute beperking (Th. W. van Veen, *op. cit.*, blz. 467-468).

In het nieuw Frans systeem vervalt de voorlopige hechtenis theoretisch op het ogenblik van de verschijning voor het vonnisgerecht; het komt dit laatste toe, door een eigen beslissing, de hechtenis in stand te houden. De invrijheidstelling kan steeds aan het bevoegd vonnisgerecht gevraagd worden (R. CHARLES, *op. cit.*, blz. 126 en voetnoot 31; P. CHAMBERON, *op. cit.*, blz. 506).

Volgens het Italiaanse Decreto-legge van april 1974 wordt de maximumduur van de voorlopige hechtenis, terwijl de zaak bij het vonnisgerecht in tweede aanleg hangende is, vastgesteld op de helft van de maximumduur tijdens het vooronderzoek tot aan de veroordeling in eerste aanleg. En nog eens dezelfde duur wordt toegestaan tot aan het eventueel cassatiearrest. Voor de zwaarste misdaden kan de voorlopige hechtenis dus in totaal acht jaar duren.

¹⁴⁷ Cass., 8 juni 1971, *Pas.*, 1971, I, 954. Het verzoekschrift is dus niet meer ontvankelijk als er een veroordeling bij verstek is tussengekomen, die sedert meer dan tien dagen aan de veroordeelde betekend werd, ook al is verzet binnen de buitengewone termijn nog mogelijk (K.v.I. Brussel, 12 augustus 1958, *Pas.*, 1959, II, 9; Hof Gent, 6 december 1968, *R.W.*, 1968-69, 1090).

¹⁴⁸ Cass., 22 september 1930, *Pas.*, 1930, I, 309; Cass., 9 juni 1936, *R.D.P.*, 1936, 821. Een vonnis van de correctionele rechtbank te Luik van 11 juni 1964 (*Pas.*, 1964, III, 114) verklaart niet-ontvankelijk het verzoekschrift van een verdachte, die krachtens een bevel tot onmiddellijke aanhouding opgesloten was. Het vonnis steunt hiervoor op het hierboven vermeld cassatiearrest van 22 september 1930, volgens hetwelk art. 7 van de wet slechts betrekking heeft op vrijheidsberoving bevolen vóór een definitieve uitspraak over de grond van de zaak. En, zegt het vonnis, de veroordeling waaraan onmiddellijke aanhouding gekoppeld werd, "est une décision définitive, qu'elle soit ou non coulée en force de chose jugée". Deze stelling berust op een verkeerde lezing van het cassatiearrest. Het Hof van Cassatie gebruikt immers door elkaar met blijkbaar dezelfde betekenis "décision définitive", "jugement définitif" en "jugement définitivement exécutoire sur le fond". En het Hof zegt trouwens uitdrukkelijk dat een verzoekschrift mogelijk is in het geval van "arrestation immédiate décrétée par les juridictions de jugement".

¹⁴⁹ Cass., 21 november 1972, *Arr. Cass.*, 1973, 293. Het dossier moet niet ter beschikking van de verdediging gelegd worden.

¹⁵⁰ Cass., 12 december 1949, *Pas.*, 1950, I, 247. Vgl. Hof Brussel, 12 april 1956, *J.T.*, 1956, 474, waar beslist wordt dat een "vroeger zwaar veroordeelde" (repris de justice) in de zin van artikel 115 Sv. niet kan in vrijheid gesteld worden. Deze bepaling is echter niet meer van toepassing, tenzij in douaneaangelegenheden (art. 22, Wet 20 april 1874).

¹⁵¹ Cass., 10 juli 1916, *Pas.*, 1917, I, 192; Cass., 15 september 1958, *Pas.*, 1959, I, 52. Trouwens, de verwerping van het verzoekschrift zou niet voldoende gemotiveerd zijn, indien men er zich toe beperkte vast te stellen dat het bevel tot aanhouding regelmatig was (Cass., 20 juli 1920, *Pas.*, 1921, I, 72).

¹⁵² Cass., 3 oktober 1955, *Pas.*, 1956, I, 70; K.v.I. Gent, 24 januari 1961, *R.W.*, 1961-62, 2027, met de strafvordering van advocaat-generaal MATTHIJS; Ass. Luik, 21 september 1962, *R.D.P.*, 1962-63, 269. Dat het "openbaar belang" de verdere hechtenis vereist moet uitdrukkelijk vermeld worden (Cass., 20 juli 1920, *Pas.*, 1921, I, 72).

¹⁵³ Cfr. *supra*, voetnoten 43 en 107.

¹⁵⁴ Cass., 3 oktober 1955, *Pas.*, 1956, I, 70; Hof Luik., 6 september 1935, *Pas.*, 1936, II, 41. Zie ook: Cass., 10 februari 1920, *Pas.*, 1920, I, 59.

wegens het feit waarop de voorlopige hechtenis betrekking had, blijft hij in principe aangehouden, zonder dat het uitdrukkelijk hoeft gezegd te worden en zonder dat de rechtbank op dat ogenblik de invrijheidstelling kan bevelen. Hij wordt – zelfs ondanks hoger beroep vanwege het openbaar ministerie – in vrijheid gesteld, als hij vrijgesproken wordt of veroordeeld hetzij slechts tot een geldboete, hetzij tot een straf met uitsluiting, hetzij tot een vrijheidsstraf, waarvan de duur reeds gedekt is door de ondergane voorlopige hechtenis¹⁵⁵.

ALTERNATIEVEN

Na dit summier overzicht van de wettelijke regeling betreffende de keuze "preventieve hechtenis of niet" – met amper enkele kritische beschouwingen of bedenkingen *de lege ferenda* – blijft de vraag gesteld nopens de *algemene evaluatie* van ons systeem. Zijn de actiemogelijkheden van het gerecht niet te beperkt als het zich bevindt voor de simplistische optie "opsluiting in de gevangenis ofwel volledige vrijheid"? Heeft dat niet tot gevolg dat een zeker aantal verdachten, waarvoor, naar ieders overtuiging, "iets" moet gedaan worden, die men niet zo maar in de maatschappij mag laten, in de gevangenis belanden bij gebrek aan andere oplossingen? Moet er niet naar gestreefd worden voor lichtere gevallen substitutieve maatregelen uit te denken, die zouden volstaan om de doelstellingen van de voorlopige hechtenis te realiseren door middel van overreding, sociale begeleiding en, waar het moet, vrijheidsbeperkende voorzieningen? En is het ten slotte niet paradoxaal dat door de vonnisgerechten en zelfs door de onderzoeksgerechten na beëindiging van het onderzoek alles in het werk gesteld wordt om effectieve vrijheidsbeneming, waar de beveiliging van de maatschappij het toelaat, door andere maatregelen te vervangen met het oog op een meer doeltreffende resocialisering van de verdachte, terwijl in de loop van het vooronderzoek dergelijke soepele mogelijkheden niet bestaan?

Inspanningen in die richting om ook in het stadium van het vooronderzoek minder drastische maatregelen ter beschikking van de rechters te stellen, zouden ongetwijfeld in de lijn liggen van de gedachten die de wetgever geïnspireerd hebben bij de Wetten van 8 april 1965 op de jeugdbescherming en van 29 juni 1964 betreffende opschorting, uitsluiting en probatie, en die tevens geleid hebben tot penitentiaire initiatieven, zoals weekendarrest en beperkte hechtenis¹⁵⁶. Men zou aan

de ene kant soms bepaalde rampspoedige gevolgen van een radicale vrijheidsberoving kunnen vermijden en, aan de andere kant, de tijd vóór het vonnis op een positieve manier benutten als aanloop voor een latere ambulatoire behandelingsvorm, waar dit voorzienbaar is.

Het Franse systeem van de zg. gerechtelijke controle, in het leven geroepen door de Wet van 17 juli 1970, biedt een merkwaardig experiment op dat gebied. Tijdens het vooronderzoek kan de onderzoeksrechter een keuze maken van bepaalde vrijheidsbeperkende maatregelen, die aan de in vrijheid gelaten of in vrijheid gestelde verdachte kunnen opgelegd worden hetzij wegens de noodwendigheden van het onderzoek, hetzij als veiligheidsmaatregel¹⁵⁷. Voorlopige hechtenis in correctionele zaken is niet toegelaten tenzij het doel met gerechtelijke controle niet kan verwezenlijkt worden. De onderzoeksrechter kiest in principe vrij, op voorwaarde dat hij zich strikt houdt bij de door de wet opgesomde maatregelen¹⁵⁸. Sommige van deze maatregelen beperken de vrijheid van gaan en komen, andere verbieden bepaalde activiteiten, nog andere betreffen verplichtingen in verband met onderzoek, behandeling of verzorging en maken een zg. "prétraitement" uit. De bedoeling is dat alleen maar maatregelen gekozen en opgelegd worden in de mate dat ze rechtstreeks nuttig geacht worden¹⁵⁹. De beslissing van de onderzoeksrechter die een gerechtelijke controle op-

LES, (Parijs) *op. cit.*, blz. 3. Zie ook de verklaring van A. DUMONT op de Frans-Belgisch-Luxemburgse Studiedagen voor Strafrecht te Poitiers in december 1970 (*Détention provisoire...*, blz. 257-259) en van Prof. RAYMOND CHARLES, advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie, op de vergadering van 10 maart 1967 van de Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht (J.L. DUPLAT, "Chronique", *R.D.P.*, 1966-67, 846-847).

¹⁵⁷ Art. 137 C.P.P.

¹⁵⁸ Samengevat betreffen de maatregelen van art. 138 :

- 1° zich niet buiten bepaalde grenzen begeven,
- 2° niet buiten huis komen zonder toelating,
- 3° verbod bepaalde plaatsen te bezoeken,
- 4° de rechter verwittigen vóór bepaalde verplaatsingen,
- 5° zich bij bepaalde diensten regelmatig aanbieden,
- 6° controle op beroepsactiviteiten of schoolbijwoning,
- 7° identiteitspapieren afgeven,
- 8° verbod voertuigen te besturen,
- 9° contact met bepaalde personen vermijden,
- 10° onderzoek, behandeling of verzorging, zelfs hospitalisatie,
- 11° storten van een borgsom,
- 12° verbod bepaalde beroepsbezigheden te verrichten (dit is slechts mogelijk als het misdrijf in of bij de uitoefening van dat beroep gepleegd is en specifieke recidive kan gevreesd worden).

¹⁵⁹ P. COUVROT, *op. cit.*, blz. 380; J. PRADEL, "Une nouvelle mesure de sûreté à la disposition du juge d'instruction : le contrôle judiciaire", *R.D.P.*, 1970-71, 435-455 (blz. 438). Verder (blz. 442-443) verdedigt PRADEL als thesis dat er niet alleen een feitelijke regel van "nécessité criminologique" is, maar dat er bovendien een principe van "spécialité juridique" zou bestaan, waardoor de ene of de andere maatregel slechts zou mogen opgelegd worden als hij in betrekking staat tot het gepleegde misdrijf.

¹⁵⁵ Art. 21, Wet 20 april 1874, gewijzigd door de Wet van 9 mei 1931.

¹⁵⁶ R. VAN DER STEICHEL, *op. cit.*, blz. 586-601; P. COUVROT, *op. cit.*, blz. 378-379; H. ROLIN, "Loi sur la détention préventive et les étrangers", *J.T.*, 1973, 265; J. VÉRIN, "La détention préventive et la criminologie", *Revue de science criminelle et de droit pénal comparé*, 1969, 921; R. CHAR-

legt, moet niet gemotiveerd zijn¹⁶⁰. Zij is vatbaar voor hoger beroep vanwege het openbaar ministerie¹⁶¹; de verdachte zelf kan alleen hoger beroep instellen tegen een beslissing waardoor de opheffing van de maatregel geweigerd wordt of waardoor het voortduren van de gerechtelijke controle na de regeling van de rechtspleging in correctionele zaken gelast wordt¹⁶². Op te merken valt dat gerechtelijke controle in de plaats van voorlopige hechtenis kan ingericht worden maar ook ter gelegenheid van een invrijheidstelling.

De gerechtelijke controle werd door velen onthaald als een middel om de preventieve hechtenis groten-deels te onttakelen; men voegde eraan toe dat zij haar doel zou missen indien zij tot gevolg zou hebben dat personen, die vroeger eenvoudig vrij gelaten werden, nu aan vrijheidsbeperkingen zouden onderworpen worden¹⁶³. De feiten hebben deze idealistische visie tegengesproken. Na een gevoelige vermindering in 1971 heeft de voorlopige hechtenis een spectaculaire heropflakking gekend in 1972 en de gerechtelijke controle bleek zich eerder te richten tot degenen die vroeger zonder meer in vrijheid gelaten werden¹⁶⁴.

De kritiek bleef de nieuwe instelling niet gespaard. Men verweet haar dat de onderzoeksrechter buiten-sige rechten en een ongebreidelde macht toebedeeld kreeg¹⁶⁵, dat de verdachte onder controle deze maatregel als een sanctie vóór het vonnis aanvoelde¹⁶⁶, dat het systeem inquisitoriaal en zonder enige discretie functioneerde, dat het moeilijk te controleren was, dat het strijdig was met de fundamentele rechten van de mens¹⁶⁷. Daartegenover staat dat het systeem alles-

zins veel soepeler werkt dan de preventieve hechtenis, dat het zoveel als mogelijk een normaal gezins- en beroepsleven toelaat en dat de eventuele ongemakken op verre na niet opwegen tegen de ellende van de opsluiting¹⁶⁸.

In *Duitsland* bestaat een soortgelijke instelling sedert de Wet van 19 december 1964, in werking sedert 1 april 1965. De bedoeling is de voorlopige hechtenis niet uit te voeren als er andere middelen bestaan om hetzelfde doel te bereiken. In de mate dat dit mogelijk is, is de vervanging door lichtere maatregelen een verplichting voor de rechter, in de gevallen waarin men alleen maar het vluchtgevaar op het oog heeft. Als het gaat om het gevaar voor recidive of voor wegmaking van bewijzen, is de vervanging facultatief. De wet geeft een niet beperkende opsomming van maatregelen, die kunnen opgelegd worden: borgstelling, verplichting zich regelmatig bij de overheid aan te bieden, verbod het huis te verlaten zonder toezicht, verbod in contact te treden met medeverdachten, getuigen of deskundigen. Deze laatste maatregel maakte het voorwerp uit van scherpe kritiek omdat men van oordeel is dat de rechten van de verdediging daardoor in het gedrang komen¹⁶⁹.

In *Nederland* bestaat de mogelijkheid een voorlopige hechtenis die uitgevoerd wordt, te schorsen of een bevolen voorlopige hechtenis vóór de tenuitvoerlegging op te schorten¹⁷⁰. Sedert de Wet van 26 oktober 1973, in werking sedert 1 januari 1974, kan deze beslissing genomen worden op vraag van de verdachte, op vordering van het openbaar ministerie of zelfs ambtshalve door de rechter; de verdachte moet zich uitdrukkelijk bereid verklaren tot nakoming van de door de rechter bepaalde voorwaarden. Er is één noodzakelijke voorwaarde: de verdachte moet zich ertoe verplichten zich niet te onttrekken hetzij aan de toe te passen of voort te zettenn voorlopige hechtenis – indien deze zou bevolen worden – hetzij aan de tenuitvoerlegging van de eventueel op te leggen vrijheidsstraf. Zekerheidstelling vermeldt de wet als een facultatieve modaliteit. Van de andere "aan de schorsing te verbinden voorwaarden" wordt in de wet niet gesproken. Zij worden aan het volledig vrij oordeel van de rechter overgelaten. Frequent zijn in de praktijk: verplicht verblijf in een bepaalde plaats, uitgaansverbod 's nachts, verbod zich op bepaalde plaatsen of gelegenheden te vertonen, vrijwillig verblijf in een kliniek

¹⁶⁰ Dat er geen motivering noodzakelijk is wordt soms voorgesteld als een leemte in de wetgeving (P. CHAMBON, *op. cit.*, blz. 438-439). Anderen leggen het uit als een gewilde aansporing voor de onderzoeksrechter om eerder gerechtelijke controle dan voorlopige hechtenis te bevelen (R. CHARLES, *op. cit.*, blz. 30-31).

¹⁶¹ P. COUV RAT, *op. cit.*, blz. 386. Anders: R. CHARLES, *loc. cit.*

¹⁶² Artt. 139, 140 en 186 C.P.P.

¹⁶³ P. COUV RAT, *op. cit.*, blz. 377: "le nouveau procédé doit épiéter de préférence et peut-être uniquement sur celui de la détention préventive". Zie ook P. CHAMBON, *op. cit.*, blz. 432.

¹⁶⁴ CHRISTINE RAUZY, "Les aspects criminologiques de la détention préventive et du contrôle judiciaire. Journées régionales de criminologie (Aix-en-Provence 9 et 10 février 1973)", *Rev. de sc. crim. et de dr. pén. comp.*, april-juni 1973, blz. 517-518.

¹⁶⁵ R. CHARLES, *op. cit.*, blz. 184; P. COUV RAT, *op. cit.*, blz. 384-388; M. LAROCQUE, *op. cit.*, blz. 411.

¹⁶⁶ J. PRADEL, *op. cit.*, blz. 440.

¹⁶⁷ P. CHAMBON, *op. cit.*, blz. 432-433; P. COUV RAT, *op. cit.*, blz. 383. Men leest hier dat de "contrôle judiciaire" in strijd zou zijn met art. 12 van de Universele Verklaring van de rechten van de mens en met art. 8 van de Europese Conventie tot bescherming van de rechten van de mens, omdat zij zou indruisen tegen het recht van ieder mens geen "arbitraire" inmenging in zijn privé-leven te moeten dulden en met het recht van ieder mens op een privé-leven, een gezinsleven, een woonplaats en correspondentie. Op die ma-

nier kan men vrezen dat elke voorlopige hechtenis per definitie een inbreuk op de rechten van de mens uitmaakt. R. CHARLES (*op. cit.*, blz. 186) betitelt de "contrôle judiciaire" als een "institution dont le libéralisme teinté d'équivoque cèle mal la bâtardise essentielle".

¹⁶⁸ P. CHAMBON, *loc. cit.*

¹⁶⁹ Zie: H. DAHS, "La détention préventive en Allemagne, R.D.P., 1965-66, 821-836 (blz. 831); H.H. JESCHECK, "La réforme de la détention préventive en Allemagne et le droit belge", R.D.P., 1970-71, 456-476 (blz. 470-471).

¹⁷⁰ Artt. 80 tot 88 Sv.

of observatiecentrum¹⁷¹. De gestelde voorwaarden kunnen steeds in de loop van de rechtspleging aangepast of gewijzigd worden op het verzoek van de verdachte.

Opheffing van de schorsing of van de opschorting kan altijd door de rechter bevolen worden, in geval van overtreding van de opgelegde voorwaarden of zelfs al dreigt alleen een dergelijke overtreding¹⁷².

De artikelen 540 en volgende van het Nederlands Wetboek van Strafvordering regelen een originele doch weinig gebruikte instelling. In het geval van ontdekking op heter daad van een strafbaar feit, waarvoor geen voorlopige hechtenis toegelaten is doch waardoor de openbare orde ernstig is aangerand, kan de rechter-commissaris aan de verdachte de nodige bevelen geven om het voortzetten of herhalen van het feit te voorkomen. Ofwel verklaart de verdachte zich bereid de bevelen na te komen, ofwel kan hij voor een termijn van vijf dagen – één enkele maal verlengbaar – in verzekering gesteld worden. Ook bij niet-nakoming van de gegeven bevelen is dadelijk aanhouding en in verzekeringstelling mogelijk¹⁷³.

Bij voorlopige invrijheidstelling staat de *Italiaanse wet* de rechter toe een borgstelling of waarborg te eisen. Bovendien kan hij de verdachte verbieden in een bepaalde plaats te verblijven of hem de verplichting opleggen in een bepaalde gemeente te verblijven, ver van de plaatsen waar het misdrijf gepleegd werd of waar de aangever, de klager of de benadeelde of een van hun naaste verwanten of de verdachte zelf hun

verblijfplaats hebben. De opgelegde verplichtingen zijn altijd voor wijziging vatbaar¹⁷⁴.

Bij vergelijking met andere wetgevingen die, nu eens op voorzichtige, dan weer op meer gedurfde manier, een vervangingsregime voor de voorlopige hechtenis instellen, kan men alleen vaststellen dat onze wet het schraal beeld geeft van een wit-zwart systeem: onvoorwaardelijke vrijheid of radicale vrijheidsberoving. Zelfs bij voorlopige invrijheidstelling laat de wet niet toe daaraan bepaalde voorwaarden te koppelen, behalve de eerder symbolische, evidente en altijd minstens impliciete voorwaarde dat de verdachte bij alle proceshandelingen moet verschijnen, als dat van hem gevorderd wordt¹⁷⁵ en behoudens de vrijwel theoretische mogelijkheid van een zekerheidstelling¹⁷⁶.

Nadat de aandacht op de substitutieve maatregelen inzake voorlopige hechtenis gevestigd was naar aanleiding van de Resolutie (65) 11 van het Ministercomité van de Raad van Europa¹⁷⁷, werd het probleem op 10 maart 1967 ter discussie voorgelegd aan de Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht¹⁷⁸. Nadien kwam het ter sprake tijdens de XIIe Frans-Belgisch-Luxemburgse Dagen voor Strafrecht te Poitiers op 11 en 12 december 1970: de beide Belgische preadviseurs¹⁷⁹ waren er formeel voorstander van dat onze wetgeving aangevuld wordt met alternatieve maatregelen,

¹⁷⁴ Art. 282 C.P.P.; PIETRO NUVOLONE, "La détention préventive dans la législation pénale italienne", *R.D.P.*, 1966-67, 107-116 (blz. 111). Ook ingeval de voorlopige hechtenis moet opgeheven worden wegens het bereiken van de absolute maximale duur (*supra*, voetnoten 128 en 146) kan de vrijlating met het opleggen van de in art. 282 omschreven verplichtingen gepaard gaan (art. 272 C.P.P. gewijzigd door de Wet van 1 juli 1970).

¹⁷⁵ Artt. 6, laatste lid, 8, 14 en 18, Wet 20 april 1874.

¹⁷⁶ Artt. 10-16 zelfde wet.

¹⁷⁷ J. VELU, "Le régime de l'arrestation et de la détention préventive, à la lumière de l'évolution du droit international", *R.D.P.*, 1965-66, 683-774 (blz. 703: "La question de savoir si la législation belge ne devrait pas être complétée en ce sens se trouve ainsi posée").

¹⁷⁸ Het preadvies werd voorgebracht door R. VAN DER STEICHEL, substituuat-procureur des Konings te Gent ("Mesures substitutives de la détention préventive", *R.D.P.*, 1966-67, 584-606). Het verslag over de vergadering van 10 maart 1967 was van de hand van J.L. DUPLAT ("Chronique", *R.D.P.*, 1966-67, 846-847). Zie vooral de verklaringen van VAN DEN BOSSCHE en MEEUS, die zich duidelijk voor een hervorming uitspraken. De nieuwe gedachten stuitten wel op enige tegenstand of scepticisme (zie de verklaringen van RUTTIENS, SCREUVENS en LEGROS).

¹⁷⁹ A. DUMONT, "Le contrôle juridictionnel de la détention préventive", *R.D.P.*, 1970-71, 140-203 (zie blz. 114-116 en 135); O. VAN DE MEULEBROEKE, "Le contrôle juridictionnel de la détention préventive", *R.D.P.*, 1970-71, 140-203 (zie blz. 193). Tijdens de besprekingen te Poitiers werden evenwel bezwaren geopperd door J. DU JARDIN, substituuat-procureur des Konings te Brussel en adjunct van de Koninklijke Commissaris voor de hervorming van de rechtspleging ("Détention préventive, contrôle judiciaire et garde à vue. Problèmes soulevés par leur contrôle juridictionnel", in *Publications de la Faculté de droit et des sciences sociales de Poitiers*, fasc. 3, Parijs, 1971, blz. 194-195).

¹⁷¹ W. DE VRIES, "Les dispositions du droit néerlandais relatives à la détention préventive et leur application pratique aux Pays-Bas", *R.D.P.*, 1965-66, 837-854 (blz. 848, voetnoot 14); J.M. VAN BEMMELLEN, *op. cit.*, blz. 89; TH. W. VAN VEEN, "Schorsing van de voorlopige hechtenis, *Delikt en Delinkwent*, 1974, 164-175.

¹⁷² W. DE VRIES, *Vrijheidsbeneming in het strafproces. Preadvies*, blz. 162. Bij niet-naleving van de opgelegde voorwaarden ofwel indien uit bepaalde omstandigheden vluchtgevaar blijkt, kan de Officier van justitie of zelfs de burgemeester tot voorlopige aanhouding overgaan, waarna de rechter binnen 48 uren moet beslissen (art. 84 Sv.).

¹⁷³ Hiermede kan vergeleken worden de typisch Zwitserse instelling van het "cautionnement préventif". Het betreft louter-preventieve maatregelen, die *ante delictum* kunnen getroffen worden t.a.v. personen die op het punt staan een misdrijf te plegen hetzij ze een bedreiging geuit hebben hetzij ze, na veroordeling, verklaard hebben te zullen herbeginnen. Het eerste wat door de rechter gevraagd wordt is een verbintenis het in 't vooruitzicht gesteld misdrijf niet te plegen. Zekerheidstelling mag gevraagd worden, doch niet *ultra vires*; de gestorte som wordt dan teruggegeven als het misdrijf binnen twee jaar niet gepleegd wordt. Wordt de verbintenis van meet af aan geweigerd, dan kan de rechter drukkmiddelen gebruiken, o.m. vrijheidsbeneming voor maximum twee maanden. Hetzelfde kan gebeuren als de aangegane verbintenis niet nageleefd wordt. Het "cautionnement préventif" wordt niet vaak toegepast doch het lag ook niet in de bedoeling van de wetgever er een massaal gebruik van te zien maken. Zie F. CLERC, "Le cautionnement préventif en droit pénal suisse", *R.D.P.*, 1957-58, 775-785; A. HUSS, "Le cautionnement préventif. Une institution originale du droit pénal suisse", *ibid.*, 786-804.

die in bepaalde omstandigheden de functie van de preventieve hechtenis zouden kunnen vervullen. Toen de Wet van 13 maart 1973 tot stand kwam, betreunde wijlen Henri Rolin¹⁸⁰ dat ons parlement zich bij die gelegenheid niet had laten inspireren door de Franse "contrôle judiciaire". Doch men wist het sinds jaren: de wetgever had zich vrijwillig beperkt tot enkele bijzonderheden, die hij als knelpunten beschouwde¹⁸¹.

Bij een grondiger herziening van de wetgever zal ongetwijfeld werk gemaakt worden van vrijheidsbeperkende maatregelen tijdens het vooronderzoek. Van de Koninklijke Commissaris voor de hervorming van de strafrechtspleging kent men enkel deze principiële maar positieve stellingname: het wetboek dat hij voorbereidt, voorziet in maatregelen die de onderzoeksrechter zal kunnen treffen om voorlopige hechtenis te vermijden¹⁸². Dit zal volledig in de lijn liggen van de gedachten, die verleden jaar in zijn openingsrede ontwikkeld werden door de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, waar hij betreunde dat de strafrechter al te nauw gebonden is door het enge strafstelsel, en waarin hij de hoop uitdrukte dat de rechter meer gebruik zou maken van "opvoedingsstelsels in gepaste structuren"¹⁸³.

Zoekt men een toekomstbeeld van wat in ons land de "vrijheid onder toezicht" of de "beperkte vrijheid" tijdens het vooronderzoek zou kunnen zijn, dan verdient het aanbeveling de lijst van de beschikbare maatregelen in grote lijnen aan de Franse wet van 1970 te ontleen; ideaal ware nochtans het de rechter mogelijk te maken bovendien, naar eigen inzicht, analoge modaliteiten te kiezen, die volgens hem beter geïndividualiseerd zouden zijn dan de wettelijke formule. Zekerheidstelling moet ongetwijfeld als mogelijkheid behouden blijven, ondanks haar zeer geringe populariteit¹⁸⁴. Voorlopig rijverbod ligt in bepaalde gevallen

¹⁸⁰ H. ROLIN, "Loi sur la détention préventive et les étrangers", *J.T.*, 1973, 265.

¹⁸¹ W. BROSENS, "Voorlopige hechtenis en evolutie van het recht", in *Recht in beweging. Opstellen aangeboden aan Prof. Mr. Ridder R. Victor*, I, 1973, blz. 43-57, die duidelijk verklaart (blz. 56) dat met de voorgestelde wijzigingen het eendrachtig volstrekt niet zal bereikt zijn en die een hervorming in de zin van vrijheidsbeperkende maatregelen naar Frans en Duits voorbeeld in het vooruitzicht stelt.

¹⁸² H. BEKAERT, *La manifestation de la vérité dans le procès pénal*, Brussel, 1972, blz. 335.

¹⁸³ W.J. GANSHOF VAN DER MEERSCH, *Overwegingen omtrent de kunst recht te spreken en de uitoefening van het rechterlijk ambt*, openingsrede van 3 september 1973, Brussel, Bruylant, 1973, 37.

¹⁸⁴ Waar ze niet op een zeer genuanceerde en geïndividualiseerde manier toegepast wordt, komt de borgstelling gemakkelijk voor als een weinig democratische maatregel, als een soort voorrecht voor rijken. Toch wordt ze met succes toegepast in Angelsaksische landen en in het kanton Genève. Als dwangmiddel om misdaden te voorkomen kan ze moeilijk hoog aangeslagen worden. Waar zij moet dienen om vlucht naar het buitenland te voorkomen, is het uitzonderlijk moeilijk een bedrag te bepalen, dat, zonder de verdachte financieel te kelderen, toch zo is dat het hem in het land kan weerhouden. Om hem in het algemeen te belet-

voor de hand¹⁸⁵. Beperkingen van de vrijheid van komen en gaan zullen, onder verschillende vormen, altijd de basis blijven van elke gerechtelijke controle. Maar ons toekomstig systeem zou van bij zijn ontstaan hopeeloos verouderd zijn indien men het daarbij liet. Aan de probatie in de strafwetgeving beantwoordt noodzakelijk de mogelijkheid van een "prétraitement" in het strafprocesrecht. Sommigen dachten bovendien aan een "beperkte voorlopige hechtenis" met enkel nachtverblijf in de gevangenissen¹⁸⁶. Deze gedachte schijnt minder gelukkig. De beperkte hechtenis heeft een betekenis – ofschoon niet altijd zonder bezwaren – bij de tenuitvoerlegging van sommige straffen; men zoekt tevergeefs naar de finaliteit van de voorlopige hechtenis waaraan zij zou beantwoorden.

Voor het geval van niet-nakoming van de opgelegde verplichtingen is een strafsanctie voorgesteld¹⁸⁷. Ik meen dat het verkieslijk is zich te beperken, zoals in Frankrijk¹⁸⁸, tot de mogelijkheid van voorlopige hechtenis of, in bepaalde omstandigheden, van gedwongen opname in een speciale inrichting met het oog op een desintoxicatiekuur.

Een nieuwe wet zal waard zijn wat de praktijk ervan maakt. Na ruim twee jaar toepassing heeft een eerste overzicht van het Franse experiment geleid tot de vaststelling dat men vooral gebruik maakt van de negatieve verplichtingen, omdat bevoegd personeel ontbreekt om voor de controle van de positieve verplichtingen te zorgen¹⁸⁹. Routinecontrole kan ongetwijfeld

ten het onderzoek tegen te werken, kan de borgstelling niet dienen. Een bescheiden borgsom zou wellicht meer zin hebben als waarborg voor de tenuitvoerlegging van precieze verplichtingen in het kader van een beperkte vrijheid vóór vonnis. Zie in verband met de zekerheidstelling: G. TIMERMANS, *op. cit.*, blz. 280-281; R. VAN DER STEICHEL, *op. cit.*, blz. 590-600; R. HAYOIT DE TERMICOURT, *op. cit.*, blz. 400; H.H. JEHECK, *op. cit.*, blz. 471-472; R. CHARLES, *op. cit.*, blz. 36-37 en 176-177; M. LAROCQUE, *op. cit.*, blz. 407; D.-J. MC CARTHY JR., "Les résultats pratiques de la réforme de la mise en liberté sous caution, *R.D.P.* 1965-66, 867-876.

¹⁸⁵ Het beginsel behoort reeds tot onze wetgeving. Zie de artt. 55-58 van de Wet betreffende de politie over het wegverkeer (K.B. van 16 maart 1968).

¹⁸⁶ R. VAN DER STEICHEL, *op. cit.*, blz. 601-602; J.L. DUPLAT, "Chronique", *R.D.P.*, 1966-67, 847; verklaring van de procureur des Konings SIMONS in de vergadering van 10 maart 1967 van de Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht.

¹⁸⁷ R. VAN DER STEICHEL, *op. cit.*, blz. 606.

¹⁸⁸ R. CHARLES, *op. cit.*, blz. 82.

¹⁸⁹ Verklaring van OLAGNIER, substituuut-generaal bij het hof van beroep, tijdens de "Journées régionales de criminologie" te Aix-en-Provence op 9 en 10 februari 1973 (Chr. RAUZY, "Les aspects criminologiques de la détention préventive et du contrôle judiciaire", *Rev. de sc. crim. et de dr. pén. comp.*, 1973, 518). Op dezelfde vergadering pleitte AUSSEL, directeur van het "Institut de sciences criminelles" te Montpellier voor het inrichten van een "corps de contrôleurs judiciaires" om de "contrôle judiciaire" tot zijn volle recht te laten komen. Ook CHARLES, *op. cit.*, blz. 84 en 175, had reeds een lans gebroken voor "un corps spécial d'officiers de police sociale".

aan bestaande politiediensten opgedragen worden¹⁹⁰, maar voor speciale begeleiding en enquête moet aan nieuwe functies gedacht worden.

De tijden schijnen rijp om onze honderdjarige wet te verjongen en er een modern en bruikbaar instrument van te maken waardoor de belangen van de maatschappij en die van de verdachte naar best vermogen verzoend worden. Wie in zijn argeloosheid uitsluitend naar een middel zoekt om, tot elke prijs, de voorlopige hechtenis te beperken, jaagt onbezonnen een mythe na: hij kan een gemakkelijker systeem vinden in een Barabbaspolitiek, die blindweg zou toegepast worden. Gerechtelijke controle heeft slechts betekenis voor wie tegelijk zin heeft voor maatschappelijke verantwoordelijkheid en individuele belangen. De toepassing van vrijheid onder toezicht zal ongetwijfeld in de meeste gevallen tot gevolg hebben dat, in bepaald gunstige omstandigheden, een opsluiting kan vermeden of beëindigd worden, waar dit nu niet mogelijk is. Maar – op gevaar af aan goedkope demagogie te doen – moet men de mogelijkheid inzien dat voorwaarden opgelegd worden aan verdachten die men nu wellicht vrij laat gaan en, bij gebrek aan begeleiding, ... vrij laat herbeginnen¹⁹¹.

Aan de rechter legt het nieuwe systeem een nieuwe en zware verantwoordelijkheid op. Op de uitvoeringsorganen zal een even zware plicht rusten. Het komt erop aan te weten of men alles aan zuivere liefdadigheid en amateurisme zal overlaten dan wel of men de moed zal opbrengen een wetenschappelijk en technisch verantwoorde inrichting uit te bouwen.

BEHOUD OF VERNIEUWING ?

Mikpunt van chronische contestatie is de voorlopige hechtenis de laatste tijd in heel West-Europa een zorgenkind geweest voor alle wetgevers. Zowat overal werd eraan gedokterd, zonder dat men mag zeggen dat de crisis voorbij is.

De Franse Wet van 17 juli 1970 is ongetwijfeld een zeer belangrijke stap naar een moderne en humane rechtspleging. Maar, naast de nieuwe mogelijke vervangingsmaatregelen is er aan de eigenlijke preventieve hechtenis zeer weinig veranderd. Sommigen spreken van "des innovations malheureuses"¹⁹², anderen

nemen voorzichtig een afwachtende houding aan¹⁹³. Van zijn kant zoekt de Garde des Sceaux wanhopig naar noodoplossingen "pour aider à débloquer la justice pénale" en denkt hij op de eerste plaats aan formules om de voorlopige hechtenis in bepaalde gevallen op te heffen¹⁹⁴.

In Nederland is het te vroeg om het resultaat te evalueren van de nieuwe wet, die grondige hervormingen heeft ingevoerd doch pas sinds 1 januari 1974 in werking is. Een gematigd optimisme wordt aan de dag gelegd¹⁹⁵.

De Duitse hervorming van 1964 wordt "de kleine hervorming" geheten en men wacht op de grote hervorming. Inmiddels werd een merkelijke verlaging van het aantal vrijheidsberovingen vastgesteld, terwijl terzelfder tijd een verhoging van de criminaliteit moest geconstateerd worden en men van bevoegde zijde kloeg over de machteloosheid van het gerecht tegenover ernstige misdrijven¹⁹⁶. Men moest anderzijds toegeven dat, hoewel het aantal aanhoudingen geslonken was, de wet van 1964 een ontgoochelende uitwerking had wat de duur van de voorlopige hechtenis betrof¹⁹⁷.

In Italië ten slotte had men in 1970 drastische maatregelen doorgevoerd ter beperking van de absolute hechtenisduur en door de zg. Valpreda-wet van 15 december 1972 werden de mogelijkheden tot invrijheidstelling nog verruimd. Maar in april 1974 bleek het onvermijdelijk de wettelijke grenzen van de voorlopige hechtenis gevoelig te verruimen¹⁹⁸.

Dergelijke slingerbewegingen in de wetgevingen wijzen erop dat men zich niet als een leerling-tovenaar op het terrein van de voorlopige hechtenis mag begeven.

Dit wil niet zeggen dat wij in ons land een zodanige perfectie bereikt hebben dat aan onze wetgeving niet zou mogen getornd worden. Integendeel, indien procureur-generaal Ganshof van der Meersch onlangs de wetten betreffende de strafrechtspleging als "schaduw-zijden" kon bestempelen, kan men aan de Wet op de

¹⁹⁰ Aldus de ervaring van Generalstaatsanwalt THEODOR KLEINKNECHT bij zijn beoordeling van het Duits systeem (Cfr. R. VAN DER STEICHEL, *op. cit.*, blz. 598).

¹⁹¹ Vgl. in dit verband een belangrijke verklaring, door de Franse Minister van Justitie voor de Assemblée Nationale op 26 juni 1970 afgelegd en aangehaald door R. CHARLES (*op. cit.*, blz. 28-1): "dans l'esprit de ceux qui ont participé à l'élaboration du projet gouvernemental, le contrôle judiciaire devait se présenter moins comme un diminutif de la détention que comme une institution originale, dont le caractère d'assistance était tout aussi important que celui de la surveillance".

¹⁹² *Sic* : P. CHAMBON, *op. cit.*, blz. 461.

¹⁹³ M. LAROCQUE, *op. cit.*, blz. 423: "il convient de n'être ni exagérément pessimistes ni aveuglément optimistes". Dezelfde auteur merkt geblaseerd op: "ce sont toujours les mêmes cartes qui sont distribuées, dans un ordre différent suivant les époques et les législations" (*ibid.*, blz. 424).

¹⁹⁴ Niet alleen zouden verdachten die sedert vier maanden niet door de onderzoeksrechter ondervraagd zijn het recht krijgen voor de "Chambre d'accusation" te verschijnen maar bovendien zou ambtshalve invrijheidstelling voorgeschreven worden voor de verdachten die sinds zes maanden in preventieve hechtenis vertoeven wegens een misdrijf dat geen straf van méér dan vijf jaar vrijheidsberoving meebrengt, op voorwaarde dat zij vroeger nooit tot méér dan twee maanden veroordeeld geweest zijn (*Revue pénitentiaire et de droit pénal*, 1973, 367-368).

¹⁹⁵ H. KUIJPER, "Het herziene wetsontwerp 9994 betreffende de voorlopige hechtenis", *Delikt en Delinkwent*, 1973, 121-133.

¹⁹⁶ H.H. JESCHECK, *op. cit.*, blz. 463-464.

¹⁹⁷ W. BROSENS, *op. cit.*, blz. 50.

¹⁹⁸ Cfr. de voetnoten 128 en 146.

voorlopige hechtenis denken, als hij eraan toevoegde : "De wetgeving is verouderd en formalistisch, overal gekenmerkt door een aftands conformisme en geklemd in oude sleur die vaak verlamdend werkt. Zij is in overeenstemming noch met de gang van het moderne leven noch met de huidige opvattingen van de strafrechtspleging"¹⁹⁹.

Als men van hervormingen spreekt, denkt men op de eerste plaats aan de *materiële inrichting* van de preventieve hechtenis. Deze wordt uitgevoerd, zoals de vrijheidstraffen, in de gevangenis, ofschoon men officieel het eufemisme "huis van arrest"²⁰⁰ gebruikt of in het algemeen "inrichting"²⁰¹. Het traumatiserend effect van de opsluiting kan niet ontkend worden. Voorstellen werden gedaan om het gevangenisverblijf voor verdachten te vervangen door opname in observatiecentra, medisch-sociale of in elk geval aparte en gespecialiseerde instellingen²⁰². Dit klinkt wellicht nog enigszins utopisch. In afwachting kan men er alleen maar naar streven de psychisch-sociale en familiale effecten van de preventieve vrijheidsberoving tot een minimum te reduceren overeenkomstig de Resolutie (73) 5 van het Ministercomité van de Raad van Europa²⁰³. Daarbij komt de wens dat de tijd van de voorlopige hechtenis maximaal zou benutigd worden voor sociale enquête en medisch-psychologisch onderzoek²⁰⁴.

De echte waarborg voor de persoonlijke vrijheid kan niet gezocht worden in wetteksten, die zouden pogen de voorwaarden voor de toelaatbaarheid van de voorlopige hechtenis in te krimpen. Wie van meer restrictieve wetteksten wil spreken, moet er zich rekenschap van geven wat het in de praktijk met zich brengt en hoe ondoordachte formules sociaal gevaarlijk kunnen zijn²⁰⁵.

Van ministeriële interpretaties of richtlijnen kan men ook geen oplossing verwachten. Met het beginsel van de scheiding van de machten bevindt de uitvoerende macht zich in een delicate positie, waar het uiteraad jurisdictionele beslissingen geldt.

Uiteindelijk valt de volle verantwoordelijkheid op de persoon van de rechter²⁰⁶, die noodzakelijk vrij moet

beslissen en in wie de maatschappij noodgedwongen vertrouwen moet stellen. Het komt erop aan voor hem de optimale condities te realiseren, die de degelijkheid van zijn beslissingen garanderen : recruterings van geschikte en bevoegde magistraten, verbetering van de algemene werkvoorwaarden, vermijden van nutteloze pleegvormen en veralgemening van de tweede aanleg ten einde de onderzoeksrechter ook het veiligheidsgevoel te verschaffen dat zijn mogelijke menselijke vergissingen kunnen rechtgezet worden.

Voor zware gevallen, als doodslag, brandstichting, verkrachting en hold-up, waarvoor geen ernstig mens vrijlating zou kunnen accepteren, moet men de onderzoeksrechter niet dwingen zijn aandacht te besteden aan letterkundige motiveringsoefeningen, die in dat geval een zinloos tijdverdrijf lijken.

Voor de gewone delinquentie, waar bepaalde tussenkomsten nodig blijken, bewijst men de magistraat een dienst als men hem vooreerst alternatieve oplossingen biedt voor de gevallen waar zij kunnen volstaan.

Eindelijk moet men er zich rekenschap van geven dat de te nemen beslissing in verband met vrijheidsberoving, beperkte vrijheid of totale vrijheid, niet meer een integraal juridisch probleem stelt.

Meer en meer wordt dit een sociaal, psychologisch en criminologisch probleem, waarvoor het geleidelijk minder en minder verantwoord is de jurist alleen te laten. Dat heeft men al ingezien voor jeugdige delinquenten en ook voor volwassenen wanneer opschorting van de veroordeling of probatie overwogen wordt. Het ogenblik komt waarop men de lijn van de wetenschappelijke vooruitgang verder moet doortrekken.

Het is mijn overtuiging dat er, op het cruciaal moment van de keuze tussen vrijheid of vrijheidsbeneming en verder eventueel tijdens de preventieve hechtenis, een plaats moet ingeruimd worden voor een consultatieve functie. Deze zou, meen ik, best niet opgedragen worden aan de bestaande probatieassistenten noch aan een sociale dienst²⁰⁷.

Hier wordt gespecialiseerd deskundig inzicht vereist. Een autonome functie van assistent-criminoloog²⁰⁸, rechtstreeks afhankelijk van de onderzoeks-

¹⁹⁹ J.L. DUPLAT, *op. cit.*, blz. 847 : verklaring van prof. SCREVEN, die pleit voor een sociale dienst bij de onderzoeksrechters en onderzoeksgerechten.

²⁰⁰ In Nederland gingen onlangs enkele stemmen op voor inspraak van reclassering, psychiater en psycholoog in een systeem van preventieve hechtenis (J.J. ABSPOEL, "De werkelijkheid der voorlopige hechtenis op dit ogenblik (openbaar ministerie)", in *Voorlopige hechtenis*, Deventer, 1970, blz. 52 ; J.A. BRONS, "De werkelijkheid der voorlopige hechtenis op dit ogenblik (directie gevangeniswezen)", *ibid.*, blz. 52-62 (blz. 55).

Vgl. art. 59, vijfde lid, en art. 62, vierde lid, van het Nederlands Wetboek van Strafvordering, toegevoegd door de Wet van 26 oktober 1973 : "De secretaris van de reclasseringsraad wordt onverwijld van het bevel tot inverzekeringstelling in kennis gesteld (...). Indien naar aanleiding van de (...) kennisgeving een rapport is opgesteld, neemt de officier van justitie van dat rapport kennis alvorens een vordering tot bewaring te doen".

¹⁹⁹ W.J. GANSHOF VAN DER MEERSCH, *op. cit.*, blz. 44.

²⁰⁰ Artt. 100, 104, 107, 110, 111 Sv.

²⁰¹ Vgl. de artt. 1-5 en 91 van het Algemeen Reglement van de Strafinrichtingen (K.B. van 21 mei 1965).

²⁰² Zie hierover : J.B. HERZOG, "Réflexions sur la détention préventive", *Revue internationale de droit pénal*, 1952, 337-345 (blz. 343-345) ; J. VÉRIN, *op. cit.*, blz. 923. Zie ook de verklaring van prof. R. CHARLES op de Studiedagen te Poitiers op 11-12 december 1970 (*Détention provisoire...*, 280-281).

²⁰³ *Revue pénitentiaire et de droit pénal*, 1973, 394-396.

²⁰⁴ J.Y.D., "Chronique, R.D.P.", 1969-70, 472 (verklaring van S. VERSELE).

²⁰⁵ J. VANDERVEEREN, "La détention est l'exception", *J.T.*, 1970, 93 : "Est-ce par la voie législative qu'on y parviendra ? Soyons sceptiques devant une réponse affirmative".

²⁰⁶ M. LAROCQUE, *op. cit.*, blz. 424, J. VANHALEWIJN, *op. cit.*, blz. 660.

rechters en van de onderzoeksgerechten, zou de kostbare raadgever kunnen leveren die het de magistratuur zou mogelijk maken voor elk geval de oplossing te vinden die sociaal en individueel de beste is.

Als besluit kan gezegd worden dat het juridisch kader van de wet op de voorlopige hechtenis in grote lijnen voldoening geeft en ernstige waarborgen biedt voor de persoonlijke vrijheid. De inschakeling van een rechter, onmiddellijk na de vrijheidsbeneming, de controle door de raadkamer binnen vijf dagen, het maandelijks debat voor hetzelfde onderzoeksgerecht, de mogelijkheid van een tweede aanleg zijn evenveel pijlers waarop het systeem stevig steunt.

Verbeteringen van de wetgeving zijn mogelijk. Ik denk aan een duidelijker bepaling van de in acht te nemen termijn van vierentwintig uren – het verzachten van de motiveringsplicht voor bijzonder zware misdrijven, eventueel gepaard met het afschaffen van het verplicht bevel tot aanhouding – het herstellen van het hoger beroep van het openbaar ministerie na weigering van de onderzoeksrechter – het recht voor de ver-

Als er een beslissing tot schorsing van de voorlopige hechtenis tussenkomt, gaat veelal een oriënterend onderzoek door de reclassering vooraf, uitmondend in een z.g. *schorsingsrapport* (Th. W. VAN VEEN, "Schorsing van de voorlopige hechtenis", *Delikt en Delinquent*, 1974, 164-175 (blz. 164).

dediging bij de bevestiging van het bevel tot aanhouding kennis te nemen van het dossier, minstens van het aanvankelijk proces-verbaal – het regelen van de gevolgen van een cassatieprocedure.

Naast de technische aanpassing van het juridisch kader dient vooral aandacht besteed aan de nieuwe problematiek, die in 1874 niet kon voorzien worden en die bij latere wetswijzigingen niet aan bod kwam. Met de inbreng van de menswetenschappen is het mogelijk, maar ook noodzakelijk een constructieve criminele politiek te voeren, ook inzake voorlopige hechtenis. Op dit gebied moet men alleen toepassen wat reeds met een zeker succes geëxperimenteerd werd op het stuk van jeugdbescherming, probatie en bescherming van de maatschappij. Waarom zou het gerecht enkel inzake voorlopige hechtenis moeten blijven voortwerken juist zoals in 1874²⁰⁹?

²⁰⁹ Dit is een parafrase van wat Prof. GASSIN van de Rechtsfaculteit te Aix-en-Provence in december 1970 zo formuleerde: "Le problème est de savoir si on va continuer à juger comme on le faisait en 1810 ou si l'on va enfin se rendre compte que la criminologie, quelles que soient les critiques que l'on puisse adresser à certaines de ses positions, existe tout de même comme une science, que le problème n'est pas de l'ignorer mais d'y participer, et que la magistrature est la première intéressée à cette tâche" (*Détention préventive*, blz. 285).

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 10 APRIL 1974

Voorzitter: de h. Polet

Raadsheer-verslaggever: de h. Busin

Advocaat-generaal: de h. Duchatelet

Militie—Gewetensbezwaarde—Aanvraag tot vrijstelling—Verwerping op grond van incidenteel geuite politieke opvattingen.

De bepalingen van art. 1, lid 1, van de Wet van 3 juni 1964 houdende het statuut van de gewetensbezwaarden worden miskend door de beslissing van de raad van beroep voor gewetensbezwaarden die de overigens wettelijk gerechtvaardigde aanvraag van een militieplichtige om vrijstelling van de militaire dienst verwerpt op grond van de politieke opvattingen die hij incidenteel had uitgesproken en die niet de doorslaggevende reden van zijn aanvraag waren.

De Schuytener

Gelet op de bestreden beslissing, op 8 november 1973 door de raad van beroep voor gewetensbezwaarden gewezen;

Over het middel afgeleid uit het feit dat de beslissing de door eiser ingediende aanvraag om vrijstelling van militaire dienst verwerpt, op grond dat zijn algemene be-

schouwingen inzake nationale en internationale politiek het leger hoofdzakelijk bekritisieren als antidemocratische instelling die een schande is voor de geest van vrijheid, "niet vallen onder het voorschrift" van artikel 1 van de wet van 3 juni 1964, terwijl, hoewel redenen van politieke aard of sociale opvattingen zulk een aanvraag niet kunnen rechtvaardigen, het statuut van de gewetensbezwaarden niet mag worden geweigerd, uit hoofde van zijn politieke overtuigingen, aan degene die er de toepassing van vraagt wanneer hij, om redenen van godsdienstige, wijsgerige of morele aard, overtuigd is dat men de evenmens niet mag doden, zelfs niet ter verdediging van het land of van de gemeenschap;

Overwegende dat uit de beslissing blijkt dat eiser, wiens oprechtheid niet wordt betwist, zijn aanvraag om vrijstelling van de militaire dienst wettelijk heeft gerechtvaardigd, daar hij overtuigd is dat men, om redenen van godsdienstige, wijsgerige of morele aard, de evenmens niet mag doden, zelfs niet ter verdediging van het land of van de gemeenschap;

Overwegende dat, op grond van algemene beschouwingen van politieke aard die eiser "bovendien" had aangevoerd bij zijn verschijning voor de raad van beroep, deze echter zijn aanvraag heeft verworpen;

Overwegende dat deze beslissing, die berust op politieke opvattingen welke eiser incidenteel had uitgesproken en die niet de doorslaggevende reden van zijn aanvraag zijn, de bepalingen van artikel 1, lid 1, van de

wet van 3 juni 1964 houdende het statuut van de gewetensbezwaarden miskent ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt de bestreden beslissing ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Verwijst de zaak naar de anders samengestelde raad van beroep voor gewetenbezwaren.

HOF VAN CASSATIE

1^e KAMER—31 MEI 1974

Voorzitter-verslaggever : Ridder Rutsaert

Advocaat-generaal : de h. Colard

Advocaten : mrs. A. Bayart en P. Ansiaux

Overeenkomst—Contractsvrijheid—Inhoud van het contract—Architect—Plichtenleer.

Het onderworpen zijn aan regels die louter de plichtenleer betreffen belet niet de door art. 1108 B.W. vereiste vrije toestemming van de partijen.

Als lid van de Orde van Architecten is een architect in zijn betrekkingen met personen die geen lid zijn van de Orde, gebonden door de regels van de plichtenleer, zodat hij zich aan tuchtsancties blootstelt wanneer hij een verbintenis aangaat die voormelde regels miskent.

Van de Gehuchte t/ Nationale Raad van de Orde van Architecten

Gelet op de bestreden sententie, op 3 april 1973 gegeven door de Raad van beroep met het Nederlands als voertaal van de Orde van architecten ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat de beslissing tegen eiser een tuchtstraf uitspreekt om de reden dat hij een groot aantal opdrachten zou verzwegen hebben, dat talrijke opdrachten onvolledig zouden zijn aanvaard, en dat met de waardigheid van het beroep strijdige erelonen zouden aangerekend zijn,

terwijl, nu eiser steeds de telastleggingen heeft ontkend, het niet afdoende was zonder aanduiding in concreto van de identiteit van de bouwheer, aldus onbepaalde vergrijpen ten laste van eiser in aanmerking te nemen, en het noodzakelijk was dat de beslissing de opdrachten en erelonen zou aanduiden waarop zij haar sanctie liet steunen, alsook daartegenover de opdrachten en erelonen welke zij niet strijdig achtte met de beroeps-plichten van eiser, daar deze laatste, bij gebrek aan dergelijke preciseringen betreffende de tegen hem in aanmerking genomen opdrachten en erelonen, zich in de onmogelijkheid bevindt zijn verweer verder voor te dragen en in de toekomst opnieuw voor dezelfde soort feiten kan vervolgd worden zonder de identiteit te kunnen bewijzen tussen de feiten van die nieuwe telastlegging en die waarvoor hij reeds een tuchtstraf opliep, waaruit volgt dat de beslissing onvoldoende gemotiveerd is :

Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan niet blijkt dat eiser voor de raad van beroep gesteld heeft dat, bij gebrek aan precisering betreffende de te zijnen laste in aanmerking genomen fei-

ten, hij zich in de onmogelijkheid bevond zijn verweer verder voor te dragen en dat hij in de toekomst opnieuw voor diezelfde feiten kon worden vervolgd ;

Dat, bij gebrek aan dergelijke conclusie, de raad van beroep zijn beslissing regelmatig met redenen omkleedt, door als vaststaande aan te nemen dat eiser een groot aantal opdrachten verzwegen, talrijke opdrachten onvolledig aanvaard werden en erelonen aangerekend die aan de waardigheid van het beroep niet beantwoorden ; dat hij niet gehouden was voormelde feiten nauwkeurig te omschrijven ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1103 en 1108 van het Burgerlijk Wetboek, doordat de beslissing tegen eiser een tuchtstraf uitspreekt om de reden dat deze laatste een groot aantal opdrachten zou verzwegen hebben, dat talrijke opdrachten onvolledig zouden aanvaard zijn, en dat met de waardigheid van het beroep strijdige erelonen zouden aangerekend zijn,

terwijl een contract tussen architect en bouwheer onderworpen is aan de vrije toestemming van beide partijen, zodat de Orde van architecten de toestemming van die partijen niet kan beperken, door een haar onderworpen lid van de Orde, waarvan de wetgever verklaart dat hij de enige persoon is die de hoedanigheid bezit om een onroerend goed te bouwen, te verhinderen zijn taak en diensten te verhuren aan welke voorwaarden ook, vrijelijk overeen te komen met de bouwheer, aangezien dergelijke onder druk van een derde instantie opgelegde verplichtingen tot contracteren, zowel wat de inhoud als de kosten en de erelonen van de dienstverhuring betreft, strijdig zijn met de vrijheid van contracteren, zoals door de bovenaangehaalde wetsbepalingen gesteld ;

Overwegende dat het onderworpen zijn aan regels die louter de plichtenleer betreffen de door artikel 1108 van het Burgerlijk Wetboek vereiste vrije toestemming van de partijen niet belet ;

Overwegende dat een architect, als lid van de Orde van architecten, in zijn betrekkingen met personen die geen lid zijn van de Orde, gebonden is door de regels van de plichtenleer, zodat hij zich aan tuchtsancties blootstelt wanneer hij een verbintenis aangaat die voormelde regels miskent ;

Overwegende derhalve dat, door te beschouwen dat eiser, waar hij stelt dat de Orde geen derde partij mag verbinden die niet aan haar gezag onderworpen is, niet kan gevolgd worden omdat zulks ten deze geenszins het geval is, de sententie haar beslissing desbetreffend wettelijk rechtvaardigt ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

RAAD VAN STATE

7^e KAMER—17 APRIL 1974

Voorzitter : de h. Adriaens

Staatsraden : de hh. Depondt en Vander Stichele

Eerste auditeur : de h. Haesaert

Advocaat : mr. L. Blontrock

Algemene beginselen van behoorlijk bestuur—Commissie van openbare onderstand.

De commissie van openbare onderstand moet zich, zoals trouwens elke bestuursoverheid, in de uitoefening van haar bevoegdheid gedragen overeenkomstig de eisen van behoorlijk bestuur, zonder dat vereist is dat een zodanig gedrag bij uitdrukkelijk voorschrift is opgelegd.

Balliu e.a. t/ C.O.O. van de gemeente Ledeberg
Arrest nr. 16.364

Gehoord het afwijkend advies van de heer Haesaert, eerste auditeur ;

Overwegende dat alle beroepen strekken tot vernietiging van de beslissingen van 6 februari 1969 waarbij de commissie van openbare onderstand te Ledeberg enerzijds besluit dat de keuze van een ontwerper van de bouw bestemd voor een nieuw rusthuis voor bejaarden te Ledeberg zal geschieden door het stemmen op naam van een der drie weerhouden kandidaturen en anderzijds "de toevallig samenwerkende architecten" Leon Cottenie en Louis Geirnaert aanstelt "om samen met de Commissie het bouwen" van een nieuwe rusthuis "in te studeren, voor te bereiden en eventueel uit te voeren" ;

Overwegende dat de berepen ingediend door P. Nelis en B. De Carne bovendien strekken tot vernietiging van de beslissing van 19 december 1968 waarbij de commissie van openbare onderstand van Ledeberg drie kandidaturen weerhoudt ;

Overwegende dat na kennisneming van het door de tegenpartij neergelegd dossier verzoekers in hun memorie van wederantwoord hun beroep hebben uitgebreid tot de hun niet meegedeelde beslissing van 27 februari 1969 waarbij de tegenpartij besloot met de architecten Leon Cottenie en Louis Geirnaert een overeenkomst af te sluiten in verband met "alle modaliteiten, afwerking van de documenten, naleving van de tijdsbestekken, leiding van de werken, bedrag van de honoraria" ;

Overwegende dat verzoekers ten opzichte van die beslissing dezelfde middelen inroepen als die welke zij doen gelden ten opzichte van de beslissingen van 6 februari 1969 ; dat daarenboven de beslissing van 27 februari 1969 zo innig verbonden is met de beslissingen van 6 februari 1969 dat de gevolgen van de uitspraak gewezen ten aanzien van deze beslissingen ook noodzakelijkerwijze gelden ten aanzien van de beslissing van 27 februari 1969 ;

(...)

Ten aanzien van de ontvankelijkheid van de beroepen

Overwegende dat de tegenpartij bij wijze van exceptie van niet-ontvankelijkheid van het beroep opwerpt dat verzoekers Nelis en De Carne niet van het vereiste belang doen blijken in de vernietiging van de bestreden beslissingen van 6 februari 1969 doordat de commissie van openbare onderstand reeds bij beslissing van 19 december 1968 hun ontwerpen niet weerhouden heeft ;

Overwegende dat blijkens de notulen van de vergaderingen van 19 december 1968 en van 6 februari 1969 de beslissing van 19 december 1968 een voorlopige en geen definitieve beslissing was ; dat de exceptie derhalve niet in aanmerking kan worden genomen ;

Overwegende dat de tegenpartij eveneens bij wijze van exceptie van niet-ontvankelijkheid van het beroep terecht

opwerpt dat verzoekers Balliu en Gavel niet van het vereiste belang doen blijken bij de vernietiging van de eerste bestreden beslissing van 6 februari 1969 ; dat deze beslissing immers voor die verzoekers gunstig was ;

Ten aanzien van de deugdelijkheid van de beroepen

Overwegende dat verzoekers Nelis en De Carne wat betreft de twee bestreden beslissingen van 6 februari 1969 en verzoekers Balliu en Gavel wat betreft de tweede bestreden beslissing van dezelfde datum onder meer doen gelden dat die beslissingen zijn vastgesteld in strijd met het beginsel van behoorlijk bestuur ;

Overwegende dat verzoekers in dit verband betogen dat de bestreden beslissingen niet zijn vastgesteld op de grondslag van een ernstig en objectief onderzoek van de door hen ingediende ontwerpen ;

Overwegende dat verzoekers tenslotte betogen dat het ontbreken van ieder onderzoek en vergelijking niet alleen blijkt uit de notulen van de vergadering van 6 februari 1969 maar ook uit een brief van 9 april 1969 waarbij Roger Stocks, lid van de commissie van openbare onderstand, verklaart "dat op geen enkel ogenblik noch in vergadering noch in de commissiezitting, door de leden van de C.O.O. overgegaan werd tot een ontleding en vergelijking der diverse ingestuurde voorstudies voor de bouw van een nieuw rustoord" en dat "de beslissing van de C.O.O. houdende aanduiding van ontwerper, evenmin gesteund werd op een dergelijke ontleding en vergelijking die zou verricht zijn geworden door een deskundige, hiertoe aangesteld door de C.O.O." ;

Overwegende dat de tegenpartij in verband met dit middel opwerpt dat "geen enkele wettelijke en reglementaire bepaling de C.O.O. bij de keuze van architecten die zij met een bepaalde taak wenst te gelasten, de verplichting oplegt, op welke wijze zij deze keuze dient te doen", dat zij "principieel vrij oordeelt over de wijze waarop zij haar overtuiging vormt bij een keuze van de architecten die zij wenst aan te duiden en dat verzoekers geen enkel bewijs aanvoeren dat de C.O.O. geen ernstig onderzoek deed" ;

Overwegende dat de commissie van openbare onderstand, zoals trouwens elke bestuursoverheid, zich moet gedragen in de uitoefening van haar bevoegdheid overeenkomstig de eisen van behoorlijk bestuur, zonder dat het vereist is dat zodanig gedrag bij uitdrukkelijk voorschrift is opgelegd ;

Overwegende dat een dergelijke verplichting ter zake medebrengt dat de aanwijzing van de "architect-ontwerper" door de commissie van openbare onderstand moet worden gedaan op de grondslag van een zorgvuldig gevoerd onderzoek dat, uitgaande van de verschillende vereisten van de sociale groep waarvoor het voorgenomen bouwwerk is bestemd, en van de financiële mogelijkheden waarover de commissie van openbare onderstand kan beschikken, de voor- en nadelen van elk voorstel grondig ontleedt en de voorstellen onderling en objectief vergelijkt en beoordeelt ; dat de commissie, na ruggespraak met het college van burgemeester en schepenen, overigens had beslist een deskundig verslag te doen opmaken door stadsarchitect Wieme ;

Overwegende dat blijkens het relaas der feiten gedaan op grond van het door de tegenpartij neergelegd dossier, zodanig onderzoek niet heeft plaatsgevonden ; dat het middel op dit punt gegrond is ;

Besluit :

Artikel 1.

Zijn vernietigd :

1° de beslissingen van 6 februari 1969 waarbij de commissie van openbare onderstand te Ledeberg enerzijds besluit dat de keuze van een ontwerper van de bouw, bestemd voor een nieuw rusthuis voor bejaarden te Ledeberg, zal geschieden door het stemmen op naam van een der drie weerhouden kandidaturen en anderzijds "de toevallig samenwerkende" architecten Leon Cottenie en Louis Geirnaert aanstelt "om samen met de Commissie het bouwen" van een nieuw rusthuis "in te studeren, voor te bereiden en eventueel uit te voeren" ;

2° de beslissing van 27 februari 1969 waarbij de voornoemde commissie besluit met de architecten Leon Cottenie en Louis Geirnaert een overeenkomst af te sluiten in verband met "alle modaliteiten, afwerking van documenten, naleving van de tijdsbestekken, leiding van de werken, bedrag van de honoraria".

Artikel 2.

De kosten bepaald op drieduizend frank, komen ten laste van de tegenpartij.

NOOT—Zie L.P. SUETENS, "Algemene rechtsbeginselen en algemene beginselen van behoorlijk bestuur in het Belgisch administratief recht", *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht*, 1970, 379-396.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e KAMER—10 MEI 1973

Voorzitter : de h. Liard

Raadsheren : de hh. Boon en Wauters

Advocaten : mrs. Vanlommel en Vlassak

Verzekering—Ongevallenverzekering—Uitsluiting van ongevallen voortspruitend uit het gebruik van motorrijwiel—Slachtoffer dat met bromfiets aan de hand de rijbaan oversteekt.

Het beding in een polis van persoonlijke verzekering tegen lichamelijke ongevallen, naar luid waarvan de ongevallen voortspruitend uit het gebruik van een motorrijwiel uitgesloten zijn, welk beding beperkend moet geïnterpreteerd worden, vindt geen toepassing als de verzekerde, met zijn bromfiets aan de hand de rijbaan oversteekend, door een auto gevat wordt : het slachtoffer wordt dan als voetganger getroffen.

Daaraan doet geen afbreuk de omstandigheid dat dezelfde verzekeraar op grond van een polis die de civielrechtelijke aansprakelijkheid van het slachtoffer krachtens de Wet van 1 juli 1956 dekte, veroordeeld werd om de schade te vergoeden die door de fout van het slachtoffer aan een derde veroorzaakt werd.

N.V. La Préservatrice t/ Holemans

Gezien in eensluitend afschrift het vonnis der rechtbank van Koophandel te Leuven dd. 19 mei 1970, van hetwelk geen betekening wordt voorgelegd, en tegen hetwelk op 28 mei 1971 een naar termijn en vorm regelmatig beroep werd ingesteld ;

Aangezien geïntimeerde betaling eist van het bedrag,

te haren voordele door wijlen haar echtgenoot Frans Maes, voor het geval van zijn overlijden, bedongen in een bij appellante, op 14 januari 1953 onderschreven persoonlijke verzekering tegen lichamelijke ongevallen ;

Aangezien de dood van Frans Maes op 16 augustus 1961 het gevolg was van een aanrijding, toen hij, de rijbaan haaks overstappend, met zijn bromfiets aan de hand, gevat werd door de auto van zekere Lemkovicz ;

Aangezien de ongevallen voortspruitend uit het "benuttigen" (sic) van een motorrijwiel, luidens artikel 3 der algemene voorwaarden van voormeld contract, uit de verzekering uitgesloten zijn, en hiervan niet wordt afgeweken door de bijzondere voorwaarden ;

Aangezien appellante deze stipulaties nochtans tevergeefs inroept, vermits op het ogenblik der feiten Frans Maes klaarblijkelijk zijn vervoermiddel niet "benuttigde" en het ongeval dus onmogelijk uit een "benuttigen" daarvan kan voortspruiten ;

Aangezien het slachtoffer integendeel als voetganger getroffen werd, zodat het ten aanzien van de persoonlijke verzekering waarvan de bedingen immers scherp dienen begrepen te worden, onverschillig is of hij een motorrijwiel, een gewoon rijwiel of helemaal geen rijwiel aan de hand leidde ;

Aangezien appellante weliswaar opwerpt dat zij, bij polis van 4 juni 1958, overeenkomstig de Wet van 1 juli 1956, eveneens de burgerlijke aansprakelijkheid van Frans Maes dekte voor de schade veroorzaakt door de bromfiets waarvan sprake en dat zij, in die hoedanigheid en uit hoofde van de fout van haar verzekerde, op 7 april 1967, bij arrest dat gemeen verklaard werd aan huidige geïntimeerde, door de achtste kamer van dit Hof veroordeeld werd Lemkovicz te vergoeden, zodat, beweert appellante, tussen partijen, met het gezag van het gewijsde, vaststaat dat Frans Maes ten tijde van het ongeval gebruiker was van een motorrijwiel, daar, steeds volgens appellante, de verzekering aangegaan in de termen van het modelcontract op grond der Wet van 1 juli 1956, vreemd is aan de verantwoordelijkheid van de weggebruiker als voetganger ;

Aangezien dit betoog evenwel het onderscheid mis kent dat zich opdringt tussen, enerzijds het "gebruik van motorrijtuigen" zoals dit ingevolge de Wet van 1 juli 1956 gedekt moet worden, te weten, ter zake, met inbegrip van het kortstondig aan de hand leiden van een verzekerde bromfiets, om het tuig verder te berijden aan de overkant, en zulks, niettegenstaande het feit dat de persoon, bij het oversteken der baan, reglementair onderworpen is aan de regels welke de voetgangers moeten naleven, en anderzijds het "gebruik van een motorrijwiel" zoals dit beperkend dient opgevat te worden voor het al dan niet toepassen ener vrijelijk aangegane individuele polis ;

Aangezien ver van onlogisch te zijn, dit verschil noodzakelijk voortvloeit uit de respectieve aard der beide verzekeringscontracten en uit de "ratio legis" der Wet van 1 juli 1956, wijl het integendeel onwettelijk zou zijn de draagwijdte van het éne contract te erkennen aan het andere ;

Om die redenen,

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak ;

Bevestigt het aangevochten vonnis.

NOOT—Zie over "gebruik van een motorrijwiel" in een motorrijtuigenpolis : Cass., 23 september 1960, *Pas.*, 1961, I, 82,

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e KAMER—16 MEI 1974

Voorzitter : de h. De Prêter

Raadsheren : de hh. Verhegge en Dujardin

Eerste advocaat-generaal : de h. Vanhoudt

Advocaten : mrs. Thienpont loco Fazzi, De Roeck en Leboucq

1. Bewijs—Overeenkomst—Aantal originelen niet vermeld—Begin van schriftelijk bewijs—2. Overeenkomst—Verbindende kracht—Overeenkomst tussen verzekeraar van dader van ongeval en benadeelde.

1. De onderhandse akte die niet voldoet aan het voorschrift van art. 1325 B.W. betreffende de vermelding van het aantal originelen, maar uitgegaan is van de partij tegen wie ze aangevoerd wordt, en door deze ondertekend is, maakt een begin van schriftelijk bewijs uit van het bestaan van de erin vermelde overeenkomst, zodat de rechter op grond van feitelijke vermoedens tot het bestaan van die overeenkomst mag besluiten.

2. Als tussen de burgerlijke partij, slachtoffer van een ongeval, en de in de rechten en verplichtingen van de beklaagde gesubrogeerde verzekeraar reeds een overeenkomst is gesloten, waarbij iedere partij o.m. de verbintenis aangaat de beoordeling van de deskundigen te aanvaarden en van elke voorziening daartegen af te zien, strekt die overeenkomst de partijen tot wet en heeft de rechter zich niet in te laten met de beoordeling van de door partijen aangegane verplichtingen die niet strijdig zijn met de openbare orde. Op hoger beroep van de beklaagde vernietigt het hof van beroep derhalve het vonnis dat gerechtsdeskundigen heeft benoemd.

Vandeputte en P.V.B.A. Lefever t/ Pessers en Henau

Overwegende dat Vandeputte Frans en de Pvba Lefever, tijdig en in rechtsgeldige vorm hoger beroep hebben ingesteld – enkel op civielrechtelijk gebied – tegen de beschikkingen van het vonnis dat op 30.11.1973 tussen partijen gewezen werd door de Correctionele Rechtbank te Gent ;

dat appellanten in conclusie voor het Hof hun hoger beroep beperken tot die beschikking van bovenvermeld vonnis waarbij een justitiearts wordt aangesteld ten einde de gevolgen van het ongeval van 1.6.1973 voor het slachtoffer Pessers Daniël nader te bepalen ;

Overwegende dat de onderhandse akte welke door de appellanten wordt voorgebracht en waardoor ze het bestaan van een overeenkomst willen bewijzen die op 21.11.1973 afgesloten werd tussen de geïntimeerde en de N.V. Groep Josi, gesubrogeerd in de rechten en verplichtingen van appellanten, een wederzijdse overeenkomst betreft waarbij iedere partij verplichtingen aangaat, o.m. de beoordeling van de deskundigen te aanvaarden, en af te zien van ieder voorziening ertegen ;

dat deswege de akte die tot bewijs van die overeenkomst moest strekken in twee originelen had moeten opgemaakt worden en elk origineel moest vermelden hoeveel originelen werden opgemaakt (art. 1325 B.W.) ;

dat geïntimeerde beweert dat aan deze verplichtingen niet werd voldaan, en appellanten het bewijs ervan niet bijbrengen ;

dat deze niet-naleving van voormelde voorschriften van artikel 1325 B.W. tot gevolg heeft dat de akte als bewijs in se van de overeenkomst nietig is ;

Overwegende echter dat deze akte een begin van schriftelijk bewijs uitmaakt van het bestaan van de erin vermelde overeenkomst ; ze gaat uit van de geïntimeerde, ze werd door hem genaamtekend, wat hij niet ontkent, en ze maakt het beweerde feit, nl. de aangehaalde overeenkomst, waarschijnlijk (art. 1347 B.W.) ;

dat aldus de overeenkomst door appellanten aangehaald door getuigen mag worden bewezen (art. 1347, lid 1, B.W.), zodat de rechter op grond van feitelijke vermoedens tot het bestaan ervan kan besluiten (artt. 1349-1353 B.W.) ;

dat die feitelijke vermoedens hierin bestaan 1) dat de geïntimeerde op geen enkel ogenblik klacht heeft ingediend of protest heeft aangetekend tegen de door hem thans in conclusie voor het Hof beweerde omstandigheden waarin hij tegen zijn wil in tot de ondertekening van het door appellanten voorgebracht contract zou zijn verplicht geweest ; 2) dat de geïntimeerde de feitelijke omstandigheden niet weerlegt waarin de overeenkomst werd afgesloten en het contract ondertekend, zoals door appellanten voor het Hof wordt beweerd ;

Overwegende dat deswege bewezen is dat de betwiste overeenkomst, zoals zij blijkt uit het contract dat door de appellanten word overgelegd, door de geïntimeerde en de N.V. Groep Josi, gesloten werd op 21.11.1973 ; dat deze overeenkomst de partijen tot wet strekt en de rechter zich niet heeft in te laten met de beoordeling van de door de partijen aangegane verplichtingen, die niet strijdig zijn met de openbare orde ;

dat het hoger beroep door appellanten ingesteld gegrond is ;

Op die gronden,

Het hof, rechtdoende op tegenspraak (...)

Ontvangt het hoger beroep, erover uitspraak doende, doet het aangevochten vonnis teniet in de mate waarin het beroepen werd ;

Legt de kosten van de aanleg gevallen aan de zijde van de appellanten en die betrekking hebben tot het beperkt beroep van laatstgenoemden ten laste van Pessers Daniël.

Verwijst bovendien Pessers Daniël in de kosten van de aanleg gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie.

Wijst de zaak terug naar de eerste rechter voor verdere behandeling.

ARBEIDSHOF TE LUIK
AFDELING HASSELT

8e KAMER—29 OKTOBER 1973

Voorzitter : de h. M. van Coppenolle

Substituut-generaal : de h. J. Ponet

Advocaat : mr. Kranzen

Gerechtskosten—Vordering ingeleid bij verzoekschrift, bij aangetekende brief gezonden aan de griffie der arbeidsrechtbank.

De gerechtskosten omvatten onder meer het aantekenningsrecht van de brief waarmee overeenkomstig art. 704 Ger.W. een vordering bij verzoekschrift voor de arbeidsrechtbank wordt ingeleid.

Nationaal Pensioenfonds voor Mijnwerkers t/ Politis

Gezien het arrest door deze Kamer van het Hof tussen partijen uitgesproken op 6 april 1973, alsook de procedurerestukken in dat arrest vermeld (...);

In voormeld arrest werd de uitspraak over de kosten door geïntimeerde als aanlegger in eerste aanleg gedaan, aangehouden;

Tegen de beslissing van de Bestuurscommissie van de Voorzorgskas der Kempen diende geïntimeerde verhaal in bij de arbeidsrechtbank door middel van een aangezekend schrijven, waarop voor 22 fr. postzegels gekleefd werden

Geïntimeerde vraagt de betaling van 15 fr. zijnde het aantekenningsrecht van zijn aangetekend schrijven.

Art. 704 van het Gerechtelijk Wetboek vermeldt dat o.m. inzake betwisting over pensioenen de vorderingen kunnen ingeleid worden bij verzoekschrift, neergelegd ter griffie of bij aangetekende brief gezonden aan de griffie.

Het is dus onbetwistbaar dat een aangetekende brief in dit geval de akte is van rechtsingang, dus een gerechtelijke akte.

Art. 1018 van het Gerechtelijk Wetboek vermeldt dat de prijs en de emolumenten en de lonen van de gerechtelijke akten gerechtskosten zijn.

Daar het onmogelijk is een aangetekend schrijven te versturen zonder de kosten van aantekening te betalen, zijn dat de gerechtskosten inherent aan deze akte.

Het openbaar ministerie werpt op dat de kosten van de voorbereidende fase niet in rekening kunnen gebracht worden omdat de kwalificatie van gerechtelijke akte pas intreedt na het tot stand komen van de pleegvormen, in casu het opnemen van het stuk in de rechtspleging door de griffier.

Indien deze redenering zou gevolgd worden, zou de deurwaarder die een dagvaarding betekent niet zijn reis mogen aanrekenen om zich naar de gedaagde te begeven en enkel een vergoeding vorderen voor de neerlegging van zijn akte ter griffie.

Het betalen van het aantekenningsrecht is trouwens geen voorbereidende fase.

Het openbaar ministerie schijnt te vrezen dat, indien de aantekenningsrechten als gerechtskosten worden aangezien, men ook allerlei kosten die het neerleggen van een verzoekschrift voorafgaan als kosten zou kunnen eisen.

Er dient echter opgemerkt dat aan een verzoekschrift in se geen kosten verbonden zijn, zodat alle uitgaven die in dit verband gedaan worden, dienen beschouwd als de uitvoering van bepaalde materiële akten.

Het Gerechtelijk Wetboek bepaalt uitdrukkelijk dat voor deze handelingen, welomschreven in een koninklijk besluit, enkel de advocaten de vergoeding kunnen eisen.

Het aantekenningsrecht van een in art. 704 van het Gerechtelijk Wetboek voorziene aangetekende brief van inleiding is derhalve als gerechtskosten te beschouwen. (...)

ARRONDISSEMENTSRECHTBANK TE DENDERMONDE

20 JUNI 1973

Voorzitter : de h. J.M. De Bruyn

Rechters : de hh. J. Rollier en G. Heyvaert

Procureur des Konings : de h. S. De Maesschalck

Advocaat : mr. J. Verniers

1. Bevoegdheid—Verwijzing naar de arrondissementsrechtbank—Aard van die beslissing—2. Handelaar en daden van koophandel—Kippenkweker.

1. De magistraat die de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank gelast, beslist geen geschil; hij beperkt er zich toe vast te stellen, dat er grond toe bestaat over de exceptie van onbevoegdheid door de met dat doel speciaal opgerichte rechtbank uitspraak te laten doen.

2. In de huidige economie is de activiteit van een kippenkweker onbetwistbaar als een handelsactiviteit te beschouwen.

De Vriesere t/ Vallons

Gelet op het vonnis van 17 april 1973 waarbij de Rechtbank van Koophandel van Dendermonde, afdeling Sint-Niklaas, "zich onbevoegd verklaart ratione materiae en de zaak verwijst naar de Arrondissementsrechtbank van Dendermonde, ten einde de bevoegde rechtbank aan te wijzen";

Overwegende dat de rechtbank zich ten onrechte onbevoegd verklaart ratione materiae en derhalve aldus pre-jugeert op de beslissing van de arrondissementsrechtbank; dat inderdaad de magistraat die de verwijzing naar de arrondissementsrechtbank gelast, geen geschil beslist; hij beperkt er zich toe vast te stellen dat er grond toe bestaat over de exceptie van onbevoegdheid door de met dit doel speciaal opgerichte rechtbank uitspraak te laten doen (zie A. FETWEIS, *Handboek voor gerechtelijke recht*, deel II, *Bevoegdheid*, blz. 34, nr. 44);

Overwegende dat de verweerder kippenkweker van beroep is; dat dergelijke activiteit onbetwistbaar in de huidige economie als een handelsactiviteit te aanzien is; dat de rechtbank van koophandel dan ook bevoegd is om kennis te nemen van het geschil; dat waar de facturen betaalbaar gesteld werden te Kallo de Rechtbank van Koophandel van Dendermonde, afdeling Sint-Niklaas, ratione loci bevoegd is;

Overwegende dat voor het opstellen van alle akten van rechtspleging de Wet van 15 juni 1935 werd toegepast;

Om die redenen

verzendt de zaak naar de Rechtbank van Koophandel van Dendermonde, afdeling Sint-Niklaas, anders samengesteld; voegt de kosten bij het principaal.

NOOT—Op te merken is dat de arrondissementsrechtbank de zaak naar dezelfde rechtbank, maar anders samengesteld, verwijst.

Zie DENYSE CHABOT-LÉONARD, „La nature de la décision de renvoi au tribunal d'arrondissement”, noot onder Arrond. Luik, 15 maart 1973, *J.T.*, 1973, 636.

Zie ook A. LE PAIGE, *Rechtsmiddelen*, nr. 31 (niet-toelaatbaarheid van het verzet tegen een beslissing van verwijzing naar de arrondissementsrechtbank).

ARBEIDSRECHTBANK TE ANTWERPEN

5e KAMER - 10 DECEMBER 1973

Voorzitter : mevr. Schulze

Substituut-arbeidsauditeur : mevr. Vercammen

Advocaten : mrs. Impens en Van Camp

Sociale zekerheid—Bijdragen—Betaling met termijnen—Voorwaarde—Nog niet vervallen bijdragen—Vordering—Belang.

Het voordeel om achterstallige sociale zekerheidsbijdragen met termijnen te mogen betalen kan niet afhankelijk gesteld worden van de voorwaarde dat nog niet vervallen en dus nog niet verschuldigde bijdragen regelmatig zullen betaald worden.

Een vordering van de R.M.Z. in die zin is bij gebrek aan belang niet toelaatbaar.

R.M.Z. t/ p.v.b.a. Algemene Vervoeronderneming

Overwegende dat de vordering ertoe strekt de verwerende partij te horen veroordelen tot betaling van een bedrag van fr. 35.759, vermeerderd met de verwijlinteressen te rekenen tegen 10% 's jaars vanaf 1 maart 1973 op fr. 32.257 en met de kosten van het geding ;

Overwegende dat de ontvankelijkheid niet betwist wordt ;

Overwegende dat verweerster de schuld erkent, doch gemak van betaling vraagt, nl. de bedragen te mogen aflossen met maandelijkse afbetalingen van fr. 3.500 ;

Overwegende dat aanlegger zich niet verzet tegen maandelijkse afbetalingen doch eist dat de toelating aan verweerster om zich van haar schuld te kwijten met maandelijkse afkortingen afhankelijk gesteld wordt, niet alleen van de voorwaarde dat de in onderhavige zaak vervallen bedragen stipt en regelmatig betaald worden op de vastgestelde data, doch insgelijks van de tijdige vereffening van de nog te vervallen kwartaalbijdragen ;

Overwegende dat deze laatste voorwaarde niet kan ingewilligd worden ;

Overwegende dat de bijdragen aan de R.M.Z. slechts verschuldigd zijn op 31 maart, 30 september en 31 december van het jaar (zie K.B. 28. 11. 1969, art. 34) ;

Overwegende dat het inwilligen van de eis van aanlegger inderdaad zou betekenen dat de rechtbank de uitvoering van haar vonnis afhankelijk zou stellen van de betaling van een niet verschuldigd, niet gekend en nog voor alle mogelijke betwistingen vatbaar bedrag ;

Overwegende dat een ieder het recht heeft zich in rechte te verdedigen en dit recht de openbare orde aanbelangt (zie Cass., 28. 9. 1967, R.W., 1967-68, 590) ;

Overwegende dat de vordering van aanlegger inhoudt verweerster te verplichten ten einde het voordeel van de gespreide betaling zoals in een vonnis wordt bepaald te behouden, datgene wat niet verschuldigd is tijdig te betalen ;

Overwegende dat het volstrekt irrelevant is zich af te vragen of wat niet verschuldigd is ooit verschuldigd zal worden ;

Overwegende dat in casu niet mag verward worden met een verschuldigde maar niet opeisbare schuld waarbij gevraagd zou worden dat de debiteur verplicht zou zijn het verschuldigde te betalen wanneer het opeisbaar is geworden ;

Overwegende dat artikel 34 van het K.B. van 28. 11. 1969 niet zegt : "het bedrag van de bijdragen... is opeisbaar op de navolgende data", maar wel "het bedrag van de bijdragen... is verschuldigd op de navolgende data" ;

Overwegende dat waar het bedrag van de volgende kwartaalbijdragen nog niet verschuldigd is aanlegger geen enkele hoedanigheid of geen enkel belang heeft de betaling ervan hic et nunc te vorderen ;

Overwegende dat aanlegger tot dergelijke vordering niet kan toegelaten worden overeenkomstig de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek ;

Overwegende dat de toestand van verweerster het verlenen van uitstel wettigt zoals hierna bepaald ;
(...)

BALIELEVEN

Samenstelling van de Raad der Orde te Gent voor het gerechtelijk jaar 1974-1975

Stafhouder : Mr. Piet Blomme,

Leden : Mrs. Antoine Dhooge, Albert Haus, Livina Sevens, Médard De Sutter, Gérard Moyaert, Jean-Marie Kluyskens, Leo Martens, Marcel Tevels, Jozef Nuytinck, Paul Van Mallegheem, Geert Baert, René Verstringhe, Antoon Van Damme, Marc Callant.

Conferentie van de Jonge Balie te Mechelen

De plechtige openingszitting van de Conferentie van de Jonge Balie te Mechelen zal plaatshebben op zaterdag, 5 oktober a.s.

De openingsrede zal uitgesproken worden door de heer Herman Vanderpoorten, Minister van Justitie, die zal handelen over beschouwingen aangaande advocatuur en magistratuur.

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

De nieuwe hoven (hof van beroep en arbeidshof) te Antwerpen

Bij grondwettelijke bepaling van 11 juni 1970 (*Staatsblad*, 1 juli 1970) werd art. 104 van de Grondwet door de volgende tekst vervangen :

"Er zijn in België vijf hoven van beroep :

1° dat van Brussel, waarvan het rechtsgebied de provincie Brabant omvat ;

2° dat van Gent, waarvan het rechtsgebied de provincies Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen omvat ;

3° dat van Antwerpen, waarvan het rechtsgebied de provincies Antwerpen en Limburg omvat ;

4° dat van Luik, waarvan het rechtsgebied de provincies Luik, Namen en Luxemburg omvat ;

5° dat van Bergen, waarvan het rechtsgebied de provincie Henegouwen omvat."

De overgangsbepaling bij dat artikel luidt :

"Een wet bepaalt de dag waarop artikel 104 in werking treedt en regelt zijn uitvoering. Zij moet binnen twee jaar na de afkondiging van het artikel bij de Wetgevende Kamers aanhangig worden gemaakt.

Tot de inwerkingtreding van die wet blijft de vorige tekst in voege."

Sedert het verschijnen van die bepaling werd in het *Rechtskundig Weekblad* herhaaldelijk uiting gegeven aan de bezorgdheid wegens de traagheid waarmee de uitvoeringswet tot stand kwam (zie o.m. R.W., 1972-73, 2124, waar de lijdensgang van de voorteksten geschetst wordt).

Maar tijdens een door de Vlaamse Conferentie bij de Baie te Antwerpen op 10 oktober 1973 gehouden colloquium had Minister Vanderpoorten beloofd "dat hij alles in het werk (zou) stellen opdat uiteindelijk het Hof van Beroep te Antwerpen vóór 31 december 1974 geïnstalleerd wordt" (R.W., 1973-74, 560). Die belofte werd nagekomen. Ondanks de aanzienlijke vertraging ten gevolge van de ontbinding van het Parlement in het begin van dit jaar, is Minister Vanderpoorten in zijn opzet geslaagd, en verscheen in het *Staatsblad* van 6 juli 1974 de Wet van 26 juni 1974 betreffende de inwerkingtreding en de uitvoering van artikel 104 van de Grondwet.

Naar luid van art. 1 van de wet treedt het nieuwe art. 104 in werking op de datum die de Koning bepaalt en ten laatste op 31 december 1974.

Voor de omschrijving van de rechtsgebieden vervangt art. 3 de tekst van art. 5 van het bijvoegsel van het Gerechtelijk Wetboek door een met art. 104 Grondwet overeenstemmende tekst, en met betrekking tot de personeelsformatie vervangen de artikelen 4 en 5 de in art. 1 van de Wet van 7 juli 1969 voorkomende tabellen door tabellen, waaruit hier de volgende gegevens overgenomen worden:

	Antwerpen	Brussel	Gent	Luik	Bergen
Hoven van beroep					
eerste voorzitter	1	1	1	1	1
voorzitters	9	10	11	7	5
raadsheren	20	23	23	16	12
procureur-generaal	1	1	1	1	1
advocaten-generaal	9	10	11	7	5
subst.-proc.gen.	5	6	5	4	3
Arbeidshoven					
eerste voorzitter	1	1	1	1	1
voorzitters	2	3	3	2	2
raadsheren	5	6	5	5	4
advocaten-generaal	2	3	3	2	2
subst.-generaal	2	2	2	2	2

Dienovereenkomstig wordt in art. 2, dat art. 213, 2e lid, Ger. W. vervangt, het aantal voordrachten die de provincieraden voor openstaande plaatsen van raadsheren mogen indienen, bepaald als volgt:

Antwerpen	21	Luik	16
Limburg	9	Namen	5
Brabant	34	Luxemburg	3
West-Vlaanderen	17	Henegouwen	18
Oost-Vlaanderen	18		

De eerste benoemingen tot het ambt van raadsheer in de twee nieuwe hoven van beroep worden gedaan uit twee dubbeltallen, waarvan het ene wordt voorgedragen door het Hof van Cassatie en het andere door de provincieraden (van Antwerpen, Limburg en Bergen) (art. 6, 1e lid), maar de raadsheeren die bij de inwerkingtreding van deze bepaling hun functie in het Hof van Beroep te Brussel of in het Hof van Beroep te Luik uitoefenen en die plaatsen bezetten waarvoor de voordracht werd gedaan respectievelijk hetzij door de provincieraad Antwerpen of door de provincieraad Limburg, hetzij door de provincieraad Henegouwen, mogen op hun verzoek door de Koning rechtstreeks benoemd worden, zonder voordracht van het Hof van Cassatie en van de provincieraad, tot het ambt van raadsheer in het Hof van Beroep te Antwerpen of in het Hof van Beroep te Bergen (art. 6, 2e lid). Deze rechtstreekse benoemingen komen dus ongeveer op mutaties neer.

Intussen verscheen reeds in het *Staatsblad* van 11 juli 1974 voor de raadsheren die rechtstreeks wensen benoemd te worden, een uitnodiging om hun verzoek daartoe in te dienen, en werden in het *Staatsblad* van 24 augustus 1974 bekendgemaakt de Koninklijke Besluiten van 14 augustus 1974 waarbij achttien raadsheren in het Hof van Beroep te Antwerpen (zie R.W., 1974-75, 57) en tien raadsheren in het Hof van

Beroep te Bergen rechtstreeks benoemd werden. Bij de bekendmaking van deze besluiten vermeldt het *Staatsblad*: "die uitwerking hebben op 31 december 1974".

Anderzijds verscheen met betrekking tot de toepassing van het eerste lid van art. 6 in het *Staatsblad* van 10 augustus 1974 een bekendmaking van de volgende openstaande plaatsen: vijf raadsheren voor de provincie Antwerpen, één voor Limburg en vier voor Henegouwen. Dit betekent dat, daar er reeds achttien "mutaties" voor Antwerpen en tien voor Bergen zijn, na de benoemingen voor de thans openstaande plaatsen nog een bekendmaking voor een tweede reeks van vijf, één en vier plaatsen moet komen.

De in de bovenstaande tabellen vermelde plaatsen voor het parket-general bij de Hoven van Beroep te Antwerpen en Bergen en voor heel de personeelsformatie van de Arbeidshoven te Antwerpen en Bergen werden echter reeds alle in het *Staatsblad* van 10 augustus 1974 als openstaande bekendgemaakt. Betreffende de wijze van benoemen tot deze ambten komen in de Wet van 26 juni 1974 geen van het gemeene recht afwijkende bepalingen voor.

De overeenkomstig art. 6 benoemde raadsheren leggen de bij het Decreet van 20 juli 1831 voorgeschreven eed af in handen van de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie op vordering van de procureur-generaal (art. 7).

Art. 8 regelt de verzending van de hangende zaken. Het eerste lid bepaalt, dat de op de dag van de inwerkingtreding voor het Hof van Beroep te Brussel aanhangige zaken die overeenkomstig de regels van de territoriale bevoegdheid vanaf die dag onder de bevoegdheid van het Hof van Beroep te Antwerpen zullen vallen, zonder kosten naar dit hof worden overgebracht en aldaar bij beschikking van de eerste voorzitter van het Hof van Beroep te Brussel op de rol ingeschreven; maar die bepaling geldt niet voor de zaken die dan in beraad of in voortzetting zullen zijn. Het tweede lid houdt een gelijkaardige regeling in voor de zaken die te Brussel of te Luik aanhangig zullen zijn en onder de bevoegdheid van Hof van Beroep te Bergen resp. Antwerpen zullen vallen. Voorts bevat het derde lid een overgangsbepaling voor de afhandeling van de zaken die in beraad of in voortzetting zijn.

Op een zelfde wijze stelt art. 9 de overgangsmaatregelen voor de arbeidshoven vast.

Art. 10 komt hierop neer, dat aan de wedde van een lid van een Hof van Beroep of Arbeidshof door een "mutatie" geen afbreuk gedaan kan worden.

De artikelen 11 en 12 wijzigen de artikelen 43bis en 43ter van de Wet op het gebruik der talen in gerechtszaken. Van belang voor het Vlaamse land is, dat niemand tot een gerechtelijk ambt in het Hof van Beroep of het Arbeidshof te Gent of te Antwerpen benoemd kan worden, indien uit zijn diploma niet blijkt dat hij de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands heeft afgelegd. Art. 13 voorziet in een speciale, tijdelijke regeling in verband met het Hof van Beroep en het Arbeidshof te Luik.

Art. 14 betreft de eerste benoemingen tot lagere ambten in de twee nieuwe Arbeidshoven, en ten slotte bepaalt art. 15 dat voor de vaststelling van de bijzondere reglementen van de Hoven van Beroep en de Arbeidshoven te Antwerpen en Bergen van het in art. 106 Ger. W. bepaalde kan afgeweken worden voor zover de aldaar aangewezen overheden nog niet in functie zijn.

Minister Vanderpoorten zal op maandag, 7 oktober 1974 te 10 uur in de voormiddag een bezoek brengen aan het in oprichting zijnde gebouw waarin het Hof van Beroep en het Arbeidshof te Antwerpen zullen gevestigd zijn.

Internationaal congres over Rechts- en Sociale Filosofie

Het eerstvolgend congres van de Internationale Vereniging voor Rechts- en Sociale Filosofie zal in de Verenigde Staten van Amerika te St. Louis, Missouri, van 25 tot 29 augustus 1975 worden gehouden.